

Vzdelanie

OP Ľudské
zdroje
2014 - 2020

Práca

Inklúzia

Správa o hodnotení strategického dokumentu

OP Ľudské zdroje
pre obdobie 2014 - 2020

27. február 2014

Operačný program Ľudské zdroje pre obdobie 2014 - 2020

Správa o hodnotení strategického dokumentu s celoštátnym dosahom podľa zákona č. 24/2006 Z.z.

Obstarávateľ: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Spracovatelia správy: RNDr. Ivan Pirman, RNDr. Anton Darnady

27. február 2014

OBSAH

POUŽITÉ SKRATKY A POJMY	3
ÚVOD.....	5
I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI	9
1 OZNAČENIE.....	9
2 SÍDLO	9
3 OPRÁVNENÝ ZÁSTUPCA OBSTARÁVATEĽA.....	9
4 KONTAKTNÁ OSOBA A MIESTO KONZULTÁCIÍ	9
II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE	10
1 NÁZOV	10
2 ÚZEMIE.....	10
3 DOTKNUTÉ OBCE.....	10
4 DOTKNUTÉ ORGÁNY.....	10
5 SCHVAĽUJÚCI ORGÁN	10
6 OBSAH A HLAVNÉ CIELE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A JEHO VZŤAH K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM	11
6.1 Popis strategického dokumentu.....	11
6.2 Vzťah OP LZ k iným strategickým dokumentom.....	34
III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA ...	36
1 INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA A JEHO PRAVDEPODOBNÝ VÝVOJ, AK SA STRATEGICKÝ DOKUMENT NEBUDE REALIZOVAŤ	36
1.1 Kvalita ovzdušia a klimatické faktory.....	36
1.2 Voda.....	39
1.3 Pôda.....	46
1.4 Ochrana prírody a krajiny	47
1.5 Kultúrne dedičstvo.....	48
1.6 Materiálne zdroje	49
1.7 Obyvateľstvo a zdravie ľudí	51
1.8 Rómske komunity	57
1.9 Zamestnanosť a sociálna inklúzia	60
1.10 Zamestnanosť v environmentálnych odvetviach	62
1.11 Vzdelávanie.....	63
2 INFORMÁCIA VO VZŤAHU K ENVIRONMENTÁLNE OBZVLÁŠŤ DÔLEŽITÝM OBLASTIAM, AKÝMI SÚ EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ (NATURA 2000) A CHRÁNENÉ VODOHOSPODÁRSKE OBLASTI	66
2.1 Natura 2000.....	66
2.2 Národná sieť chránených území podľa zákona č. 543/2002 Z.z.....	67
2.3 Chránené oblasti určené na odber pitnej vody	68
3 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA V OBLASTIACH, KTORÉ BUDÚ PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNE OVPLYVNENÉ	69

4	ENVIRONMENTÁLNE PROBLÉMY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH PROBLÉMOV, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU	71
5	ENVIRONMENTÁLNE ASPEKTY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH ZISTENÝCH NA MEDZINÁRODNEJ, NÁRODNEJ A INEJ ÚROVNI, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU, AKO AJ TO, AKO SA ZOHĽADNILI POČAS PRÍPRAVY STRATEGICKÉHO DOKUMENTU	73
5.1	Strategické dokumenty EÚ	73
5.2	Strategické dokumenty a legislatíva na národnej úrovni	74
IV.	ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOV STRATEGICKÉHO DOKUMENTU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA.....	80
1	POSÚDENIE CIEĽOV A AKTIVÍT PRIORITNÝCH OSÍ	80
2	KUMULATÍVNE A SYNERGICKÉ VPLYVY	89
V.	NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE.....	93
VI.	DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHĽADŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A POPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ VYHODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI	95
VII.	NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE	96
VIII.	PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE	99
IX.	NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ	100
X.	INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI	103
XI.	VYHODNOTENIE ŠPECIFICKÝCH POŽIADAVIEK ROZSAHU HODNOTENIA A PRIPOMIENOK DORUČENÝCH K OZNÁMENIU O STRATEGICKOM DOKUMENTE	104

POUŽITÉ SKRATKY A POJMY

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce
APTP	Aktívna politika trhu práce
AZZZ SR	Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
CHVO	Chránená vodohospodárska oblasť
CKO	Centrálny koordinačný orgán
CŽV	Celoživotné vzdelávanie
DeD	Detské domovy
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EIA	Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (Environmental Impact Assessment)
EIB	Európska investičná banka
EK	Európska komisia
EP	Európsky parlament
ES	Európske spoločenstvo
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
HP TUR	Horizontálna priorita Trvalo-udržateľný rozvoj
ISCED	Stupeň vzdelania podľa medzinárodnej klasifikácie (International Standard Classification of Education)
IT	Informačné technológie
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny
IZM	Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (Youth Employment Initiative)
KC	Komunitné centrá
KF	Kohézny fond
KOZ	Konfederácia odborových zväzov
MDVRR SR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MPŽPRR SR	Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR
MRK	Marginalizované rómske komunity
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti SR
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MV SR	Ministerstvo vnútra SR
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva SR
MZVaEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
NEET	Not in Education, Employment, or Training
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NPR	Národný program reforiem SR
NSTUR	Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
NÚCŽV	Národný ústav celoživotného vzdelávania
NUTS	Nomenklatúra štatistická územná jednotka
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OP	Operačný program
OP FEAD	Operačný program Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby

OP ĽZ	Operačný program Ľudské zdroje
OP ZaSI	Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
OPTP	Opatrenia trhu práce
OSN	Organizácia Spojených národov
OVP	Odborné vzdelávanie a príprava
PD SR	Partnerská dohoda Slovenskej republiky
PISA	Program medzinárodného hodnotenia žiakov
PM ₁₀	Suspendované častice s priemerom 10 mikrometrov
PM _{2,5}	Suspendované častice s priemerom 2,5 mikrometra
PO	Prioritná os
RIS	Rezortný informačný systém
RIS3 SK	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky
RUZ	Republiková únia zamestnávateľov
SAV	Slovenská akadémia vied
SPC	Statistical Process Control
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEA	Strategické environmentálne hodnotenie
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SR	Slovenská republika
SSR	Spoločný strategický rámec
SŠ	Stredné školy
STEM	Prírodné vedy, technológia, inžinierstvo a matematika
SWD	Staff Working Document - Pracovný dokument útvarov EK
ŠIOV	Štátny inštitút odborného vzdelávania
ŠVVP	Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
UIPŠ	Ústav informácií a prognóz školstva
UN	Organizácia Spojených národov (United Nations)
UNDP	United Nations Development Programme, Rozvojový program OSN
ÚOŠS	Ústredný orgán štátnej správy
UoZ	uchádzač o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSV SR RK	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
ÚV SR	Úrad vlády SR
VŠ	Vysoká škola
VÚC	Vyšší územný celok
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ZŠ	Základné školy

Vysvetlenie pojmov

Smernicou SEA sa v rámci tejto správy o hodnotení rozumie Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie

Procesom SEA sa v rámci tejto správy o hodnotení rozumie proces posudzovania vplyvov strategických dokumentov, podľa druhej časti zákona č. 24/2006 Z.z., v znení neskorších predpisov

ÚVOD

Operačný program Ľudské zdroje (ďalej len „OP ĽZ“) predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov EÚ na roky 2014 - 2020 v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia.

Stratégia OP ĽZ vychádza z Národného programu reforiem SR, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky. Tieto opatrenia vedú k naplneniu národných cieľov, ktoré sú v súlade so stratégiou Európa 2020. V oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre Slovenskú republiku zadané nasledujúce ciele:

- zlepšiť kvalitu základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností žiakov na priemerný počet bodov 505 v prieskume OECD - PISA 2018 (v roku 2009 488 bodov),
- dosiahnuť, aby najmenej 40 % ľudí vo veku 30 - 34 rokov malo ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie (v roku 2011 23,4 %),
- udržať podiel ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, pod 6 % do roku 2020 (v roku 2011 5 %),
- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 - 64 rokov na 72 % do roku 2020 (zo 65 % v rokoch 2011 a 2012),
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020.

Základným pilierom pre hospodársky rast, zamestnanosť a rozvoj kvality života obyvateľstva je kvalitné vzdelávanie. Vzdelaná pracovná sila zvyšuje produktivitu práce a vie sa pružnejšie prispôbovať zvyšujúcim sa pracovným nárokom a zmenám v požadovaných zručnostiach. V súčasnosti však prepojenie vzdelávania s potrebami a požiadavkami trhu práce nie je dostatočné, prevláda orientácia vzdelávania do oblastí nekorešpondujúcich s potrebami hospodárskej praxe a znalostnej spoločnosti, čo sa odzrkadľuje aj v miere zamestnanosti.

Trh práce sa mení a čoraz vo väčšej miere vyžaduje zručnosti vyššieho stupňa, k čomu musí byť prispôbený aj vzdelávací systém. Vzdelávanie musí zároveň zohľadňovať potreby všetkých účastníkov vzdelávania vrátane znevýhodnených osôb s cieľom dosiahnutia inkluzívneho vzdelávacieho systému. Stratégiou pre oblasť vzdelávania je prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a zvýšenie zapojenia zamestnávateľov do tvorby a inovácie obsahu vzdelávania, ako aj podpora vzniku partnerstiev medzi poskytovateľmi vzdelania a zamestnávateľmi.

Za účelom dosiahnutia jedného z cieľov stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem SR týkajúcich sa zníženia počtu ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením je potrebné ďalej komplexnejšie riešiť oblasť sociálneho začleňovania.

V nadväznosti na programové obdobie implementácie štrukturálnych fondov v rokoch 2007 - 2013 a v súlade s národnou Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 a odporúčaniami Komisie je nevyhnutné pokračovať v riešení sociálneho a spoločenského začleňovania marginalizovaných rómskych komunít, ako skupiny obyvateľstva najviac postihnutého chudobou. Súbor aktivít, ktorý prepája tzv. mäkké a tvrdé opatrenia v oblasti začleňovania marginalizovaných rómskych komunít, prispieva k dosiahnutiu cieľov stratégie Európy 2020 v rámci inkluzívneho rastu.

Legislatívny rámec a postup strategického environmentálneho posudzovania

V zmysle zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) je OP ĽZ strategickým dokumentom s celoštátnym dosahom. Postup posudzovania návrhov strategických dokumentov a strategických dokumentov s celoštátnym dosahom upravuje druhá časť zákona. Zákon zohľadňuje

požiadavky Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie (tzv. smernica SEA).

Cieľom procesu SEA je zahrnúť výsledky posudzovania dopadov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie ľudí do rozhodovacieho procesu na úrovni vlády SR, so zohľadnením stanovísk dotknutých orgánov, organizácií a verejnosti.

Postup strategického environmentálneho posudzovania zohľadnil požiadavky vyššie uvedených dokumentov na národnej a komunitárnej úrovni. Pri postupe bola zohľadnená aj metodika SEA pre štrukturálne fondy „Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013“ (2006).

V súlade s uvedenými požiadavkami strategické environmentálne posudzovanie začalo súbežne so spracovaním návrhu strategického dokumentu (SD). V prípravnej fáze boli realizované tieto práce:

- zhromažďovanie podkladov pre posúdenie súčasného stavu životného prostredia a zdravia a problémových miest vo vzťahu k hlavným cieľom OP ĽZ,
- spracovanie zoznamu a rešerše cieľov strategických dokumentov na národnej a medzinárodnej úrovni, ktoré majú vzťah k cieľom OP ĽZ,
- stanovenie oblastí, environmentálnych cieľov a indikátorov relevantných vo vzťahu k následnému hodnoteniu cieľov a priorít OP ĽZ.

V rámci prípravnej fázy SEA prebiehala priebežná komunikácia so spracovateľmi OP ĽZ o potrebách zohľadnenia environmentálnych cieľov pri spracovaní návrhu uvedených strategických dokumentov. Týmto spôsobom sa postupne kreovala aj metodika a rozsah hodnotenia dokumentu a súčasne sa odhadovala významnosť vplyvov strategického dokumentu.

Proces oboznamovania s OP ĽZ verejnosťou a inými zainteresovanými subjektmi začal vypracovaním a zverejnením Oznámenia o strategickom dokumente, v súlade s požiadavkou § 5 a 17 zákona. Oznámenie bolo zverejnené dňa 10.12.2013 na webovom sídle MPSVR SR www.esf.gov.sk, ako aj na webovom sídle MŽP SR www.enviroportal.sk. MPSVR SR zverejnilo informáciu o podaní oznámenia aj prostredníctvom hromadného informačného prostriedku - SME a Pravda, dňa 13.12.2013.

MŽP SR súčasne so zverejnením dokumentu oznámilo verejnosti, že stanoviská k Oznámeniu je možné predkladať do 2.1.2014. Na MPSVR SR bolo doručených celkovo 13 stanovísk od zainteresovaných subjektov, ktoré boli podkladom pre stanovenie rozsahu hodnotenia.

Nasledovala fáza stanovovania rozsahu hodnotenia, v rámci ktorej boli vyhodnotené všetky pripomienky dotknutých orgánov a verejnosti, ktoré boli doručené k Oznámeniu. Na základe ich vyhodnotenia MPSVR SR v spolupráci s MŽP SR vypracovalo návrh Rozsahu hodnotenia.

Návrh Rozsahu hodnotenia bol prerokovaný a schválený dňa 30.1.2014. Rozsah hodnotenia bol zverejnený na webovom sídle MŽP SR 31.1.2014 spolu s oznámením, že verejnosť sa môže k Rozsahu hodnotenia vyjadriť do 10.2.2014. Zároveň bol zverejnený na webovom sídle MPSVR SR (30.1.2014) a taktiež v denníkoch SME (3.2.2014) a Pravda (4.2.2014).

Nasledovalo samotné vypracovanie správy o hodnotení, ktoré v zmysle štruktúry požadovanej prílohou č. 4 zákona zahŕňalo predovšetkým:

- Posúdenie súčasného stavu relevantných oblastí, ich trendov a vývoja v prípade, ak by sa ciele a opatrenia strategického plánu nerealizovali;
- Posúdenie cieľov OP ĽZ vo vzťahu k iným relevantným strategickým dokumentom na národnej a medzinárodnej úrovni;
- Posúdenie významných účinkov OP ĽZ na životné prostredie vrátane zdravia;
- Posúdenie kumulatívnych vplyvov strategického dokumentu;
- Posúdenie cezhraničných vplyvov;

- Návrh opatrení na zmiernenie vplyvov;
- Návrh monitorovania implementácie OP ĽZ.

V rámci jednotlivých tematických okruhov boli rozpracované aj špecifické požiadavky Rozsahu hodnotenia. Spôsob ich zohľadnenia je prehľadne spracovaný v časti XI. správy.

Vecný a časový harmonogram prípravy a schvaľovania OP ĽZ

V procese príprav operačného programu boli zapojené subjekty na všetkých úrovniach v súlade s princípom partnerstva. MPSVR SR, ako riadiaci orgán pre OP ĽZ vytvorilo pracovnú skupinu pre prípravu programového obdobia na roky 2014 - 2020, v ktorej boli zapojení zástupcovia ústredných orgánov štátnej správy a územnej samosprávy, subjekty zastupujúce podnikateľské prostredie, sociálni partneri, Slovenská akadémia vied, ako aj zástupcovia horizontálnych princípov, Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity, Úradu splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti a reprezentatívne mimovládne organizácie. Súčasne bol vytvorený hlavný expertný tím a mikrotímy pre OP ĽZ za účasti zástupcov ústredných orgánov štátnej správy a externých expertov. Princíp partnerstva sa uplatňoval formou pracovných skupín, pracovných stretnutí a bilaterálnych rokovaní.

Prvé zasadnutie pracovnej skupiny pre prípravu programového obdobia na roky 2014-2020 sa uskutočnilo v apríli 2012 v priestoroch MPSVR SR. Hlavnou témou stretnutia bolo vypracovanie pravidiel pre fungovanie pracovnej skupiny. V nadväznosti na racionalizáciu výkonu pracovnej skupiny bol v apríli 2013 aktualizovaný zoznam členov pracovnej skupiny v zložení nasledovne: Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti (zástupca Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie), MPSVR SR, MŠVVŠ SR, MZ SR, MV SR, MPaRV SR, ÚV SR/CKO, MF SR, ZMOS, Združenie samosprávnych krajov S8, Rómsky inštitút - Roma Institute, n.o., AZZZ SR, KOZ, RUZ, SAV a Klub 500.

Schválením návrhu orgánov zodpovedných za implementáciu Spoločného strategického rámca pre obdobie 2014 - 2020 na Rade vlády SR pre Partnerskú dohodu na roky 2014 - 2020 v decembri 2012 viedlo k zintenzívneniu procesu príprav v 1. kvartáli roku 2013. V priebehu prvých dvoch mesiacov roku 2013 boli zadefinované oblasti podpory pre jednotlivé prioritné oblasti vo forme zadefinovania špecifických cieľov, investičných priorít a zámerov podpory. Uvedená problematika bola vo finálnej etape osobitne prerokovaná na riadiacom orgáne pre OP ĽZ dňa 19.2.2013, na ktorom sa prediskutovalo aj ďalšie smerovanie rezortov pre napĺňanie ich sektorových národných politík v nadväznosti na prijatý Pozičný dokument EK k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020.

Dňa 20.2.2013 sa na pôde MPSVR SR uskutočnilo 1. neoficiálne technické rokovanie k programovému obdobiu 2014-2020 za účasti zástupcov EK a zástupcov ÚV SR, MF SR, MZVaEZ SR, MPRV SR, MZ SR, MŠVVŠ SR, MV SR vrátane zástupcov Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a Splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, MDVRR SR zamerané na pripravenosť SR na Partnerskú dohodu v oblasti zamestnanosti, sociálnej inklúzie a vzdelávania, prípravu OP ĽZ, ako aj prvotné vyhodnocovanie ex-ante kondicionalít nevyhnutných pre úspešnú realizáciu OP ĽZ.

V priebehu marca 2013 sa uskutočnilo niekoľko pracovných stretnutí, na ktorých sa prerokovali ďalšie postupy príprav a bola podporená myšlienka aplikácie mikrotímov pre jednotlivé prioritné osi za účasti zástupcov MPSVR SR, MV SR, MŠVVŠ SR a MZ SR s cieľom skoncipovania 1. návrhu OP ĽZ. Súčasne sa dohodlo predloženie parciálnych podkladov za jednotlivé rezorty na MPSVR SR do 15. týždňa roku 2013, aby MPSVR SR mohlo skompletizovať podklady za rezorty aj v nadväznosti na prijaté stanoviská neziskových organizácií.

V apríli až júni 2013 prebehli viaceré pracovné stretnutia s cieľom doladiť 1. pracovnú verziu OP ĽZ, ktorá bola predmetom intenzívnych diskusií a viedla k spoločnému kompromisnému návrhu strategického dokumentu predkladaného na ďalšie kolo rokovaní so zástupcami EK začiatkom júla 2013.

Ďalším dôležitým momentom bolo zasadnutie pracovnej skupiny pre prípravu programového obdobia na roky 2014-2020 v 2. polovici mája 2013, v rámci ktorého sa členovia uzniesli na hlavných záveroch v ďalšom pokračovaní príprav operačného programu. Hlavnou požiadavkou bolo zredukovanie počtu prioritných osí s cieľom sprehľadniť operačný program.

Dňa 1.7.2013 sa uskutočnilo 2. kolo neoficiálneho technického rokovania so zástupcami EK za pozvania ďalších inštitúcií (ÚV SR, MF SR, MZVaEZ SR, MPRV SR, MZ SR, MŠVVŠ SR, MV SR vrátane zástupcov Splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a Splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti). Rokovanie sa sústredilo na sektorové a strategické ciele OP a na diskusiu ku klarifikácii jednotlivých potenciálnych oblastí podpory z ESF a EFRR.

Diskusie k 2. návrhu OP ĽZ prebiehali v septembri 2013 na úrovni pracovnej skupiny pre prípravu programového obdobia na roky 2014-2020, na rokovaní ktorej sa zúčastnili aj zástupcovia ex-ante hodnotenia a strategického environmentálneho hodnotenia. Zo stretnutia vyplynuli závery v rámci detailnejšej špecifikácie oblastí podpory, lepšieho zacielenia či návrhu niektorých merateľných ukazovateľov. Okrem toho sa zorganizovalo pracovné stretnutie mikrotímov pre jednotlivé oblasti podpory s cieľom precizovať, resp. navrhnúť o. i. vhodnejšie merateľné ukazovatele.

MPSVR SR po dohode s EK zorganizovalo 3. kolo neformálneho dialógu dňa 13.11.2013. Na stretnutí sa riešila najmä strategická oblasť plánovanej podpory v OP ĽZ a boli precizované stanoviská k otvoreným otázkam oboch partnerských strán. Záverom rokovania bola dohoda o aktualizovaní pracovného dokumentu a súčasne EK ubezpečila slovenskú stranu o jej záujme zrealizovať interaktívnu diskusiu so zástupcami slovenských inštitúcií vo vzťahu k návrhu merateľných ukazovateľov, ktorá sa uskutočnila vo forme seminára koncom novembra 2013 a ktorej cieľom bolo nastaviť vhodný súbor ukazovateľov vo vzťahu k správne zadefinovaným špecifickým cieľom OP.

Na základe pripomienok EK, ex ante hodnotenia a partnerskej pracovnej skupiny pre prípravu programového obdobia 2014-2020 bol spracovaný 3. pracovný návrh OP ĽZ, ktorý bol predmetom stretnutia pracovnej skupiny pre prípravu programového obdobia na roky 2014-2020 v polovici januára 2014.

Harmonogram strategického environmentálneho hodnotenia

	Termín
Oznámenie o strategickom dokumente	december 2013
Vypracovanie 3. návrhu OP ĽZ	január 2014
Rozsah hodnotenia strategického dokumentu	január 2014
Aktualizácia 3. návrhu OP ĽZ	február 2014
Predloženie správy o hodnotení a návrhu OP ĽZ	február 2014
Zverejnenie správy o hodnotení a návrhu OP ĽZ	február 2014
Verejné prerokovanie správy o hodnotení	marec 2014
Vypracovanie odborného posudku	apríl 2014
Vydanie stanoviska z posúdenia strategického dokumentu	apríl 2014

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI

1 OZNAČENIE

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“)

2 SÍDLO

Špitálska 4, 6, 8
816 43 Bratislava
Slovenská republika

3 OPRÁVNENÝ ZÁSTUPCA OBSTARÁVATEĽA

Ing. Albert Németh
Generálny riaditeľ sekcie riadenia ESF
Špitálska 4, 6, 8
816 43 Bratislava
tel.: +421 2 2046 2942
e-mail: albert.nemeth@employment.gov.sk

4 KONTAKTNÁ OSOBA A MIESTO KONZULTÁCIÍ

Mgr. Miloslava Molnárová, PhD.
Vedúca oddelenia programovania
Špitálska 4, 6, 8
816 43 Bratislava
tel.: +421 2 2046 2020
e-mail: miloslava.molnarova@employment.gov.sk

Miesto a čas na konzultácie

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Špitálska 4, 6, 8, Bratislava

Konzultovať vo veci posudzovaného strategického dokumentu s celoštátnym dosahom podľa § 63 ods. 1 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), okrem konzultácií osobitne ustanovených v zákone, ktorými sú verejné prerokovanie a predkladanie písomných stanovísk k správe o hodnotení, je možné počas celého procesu posudzovania strategického dokumentu.

Čas konzultácií sa určí prostredníctvom vyššie uvedených kontaktných osôb a podľa požiadavky a dohody subjektov, ktoré prejavia o konzultácie záujem.

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

1 NÁZOV

Operačný program Ľudské zdroje pre obdobie 2014 - 2020 (OP ĽZ).

2 ÚZEMIE

OP ĽZ je strategickým dokumentom s celoštátnym dosahom, ktorý zahŕňa celé územie Slovenskej republiky.

3 DOTKNUTÉ OBCE

Dotknutými obcami sú jednotlivé obce začlenené do 79 okresov a 8 krajov vyčlenených na území Slovenskej republiky.

4 DOTKNUTÉ ORGÁNY

Úrad vlády SR
Ministerstvo hospodárstva SR
Ministerstvo financií SR
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
Ministerstvo kultúry SR
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Ministerstvo obrany SR
Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
Ministerstvo vnútra SR
Ministerstvo zdravotníctva SR
Ministerstvo životného prostredia SR
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Bratislavský samosprávny kraj
Trnavský samosprávny kraj
Trenčiansky samosprávny kraj
Banskobystrický samosprávny kraj
Nitriansky samosprávny kraj
Žilinský samosprávny kraj
Prešovský samosprávny kraj
Košický samosprávny kraj
Združenie miest a obcí Slovenska
Únia miest Slovenska
Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR
Republiková únia zamestnávateľov
Rómsky inštitút - Roma Institute, n.o.
Konfederácia odborových zväzov
Slovenská akadémia vied

5 SCHVAĽUJÚCI ORGÁN

Na národnej úrovni bude návrh OP ĽZ schválený vládou Slovenskej republiky
Schvaľujúcim orgánom OP ĽZ je Európska komisia

6 OBSAH A HLAVNÉ CIELE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A JEHO VZŤAH K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM

6.1 POPIS STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

Operačný program Ľudské zdroje (ďalej len „OP ĽZ“) predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov EÚ na roky 2014 - 2020 v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia. Celkové zameranie OP ĽZ, jeho špecifické ciele a typy aktivít boli stanovené tak, aby podporovali napĺňanie priorít stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2013, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky.

EK pre programové obdobie 2014 - 2020 vypracovala 11 tematických cieľov, ktoré sú spoločné pre politiku súdržnosti, vidiecky rozvoj a pre námornú a rybársku politiku. Zabezpečujú, aby zásahy v rámci týchto politík smerovali k dosiahnutiu spoločných cieľov. Tieto tematické ciele prevádzajú stratégiu Európa 2020 na operačné ciele, ktoré budú podporované práve cez fondy spoločného strategického rámca.

Stratégia OP ĽZ vychádza z Národného programu reforiem SR a súčasne nadväzuje na Partnerskú dohodu, cieľom ktorej bolo vytvorenie rámca pre dialóg medzi Európskou komisiou a SR. Tento dokument obsahuje kľúčové národno-špecifické výzvy a predstavuje predbežné názory Komisie na hlavné priority financovania na Slovensku pre verejné výdavky podporujúce rast.

Pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie bol v rámci OP ĽZ zadefinovaný nasledovný globálny cieľ:

„Podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie“

Dosahovanie globálneho cieľa OP ĽZ v súlade so Stratégiou Európa 2020, s cieľmi Národného programu reforiem a v nadväznosti na Partnerskú dohodu sa bude realizovať pomocou mäkkých a tvrdých (investičných) opatrení v nasledovných **prioritných osiach**:

1. **Vzdelávanie**
2. **Zamestnanosť**
3. **Sociálne začlenenie**
4. **Integrácia marginalizovaných rómskych komunít**
5. **Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít**
6. **Technická pomoc**

OP ĽZ sa zameriava na plnenie nasledujúcich **tematických cieľov EÚ**:

- Tematický cieľ 8 - Podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily
- Tematický cieľ 9 - Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkolvek diskriminácii
- Tematický cieľ 10 - Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania

Mäkké opatrenia sa budú vykonávať prostredníctvom ESF v rámci prioritných osí zameraných na vzdelávanie, zamestnanosť, sociálne začlenenie a integráciu marginalizovaných rómskych komunít. Investičné opatrenia prostredníctvom EFRR bude realizovať prioritná os zameraná na technickú vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít.

Prioritné osi operačného programu definujú čiastkové potreby, výzvy a opatrenia, ktoré sa plánujú naplňať prostredníctvom tematických cieľov, investičných priorít a špecifických cieľov. Prínosy opatrení realizovaných v rámci jednotlivých investičných priorít budú ciele a merateľné prostredníctvom ukazovateľov definovaných v príslušných kapitolách operačného programu.

Tab. 1 Tematické ciele, investičné priority a špecifické ciele OP LZ

Prioritná os	Tematický cieľ	Investičné priority	Špecifické ciele zodpovedajúce investičným prioritám
1. Vzdelávanie	Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania	1.1 Zvyšovanie významu trhu práce v oblasti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, uľahčovanie prechodu od vzdelávania k zamestnanosti a zlepšovanie systémov odborného vzdelávania a prípravy a ich kvality, a to aj prostredníctvom mechanizmov na predvídanie zručností, úpravy učebných plánov a vytvárania a rozvoja systémov vzdelávania na pracovisku vrátane systémov duálneho vzdelávania a odborného vzdelávania	1.1.1 Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúc potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy
		1.2 Zlepšenie kvality, efektívnosti a prístupu k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, najmä v prípade znevýhodnených skupín	1.2.1 Zvýšiť kvalitu VŠ vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť prepojenie VŠ vzdelávania s potrebami trhu práce
		1.3 Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovanie vedomostí, zručností a spôsobilostí pracovnej sily a podpora flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií	1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie 1.3.2 Zlepšiť postavenie a kvalitu pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania
2. Zamestnanosť	Podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily	2.1 Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily	2.1.1 Zlepšiť prístup dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb na trh práce 2.1.2 Zlepšiť podporu tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporu udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach
		2.2 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komún, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí	2.2.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce

Prioritná os	Tematický cieľ	Investičné priority	Špecifické ciele zodpovedajúce investičným prioritám
		2.3 Rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariérnemu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu	2.3.1 Zvýšiť dostupnosť kvalitných, udržateľných a cenovo dostupných riešení v oblasti starostlivosti o závislého člena domácnosti, najmä detí s cieľom zvýšiť mieru zamestnanosti 2.3.2 Odstrániť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie
3. Sociálne začlenenie	Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii	3.1 Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti	3.1.1 Zvýšiť aktivitu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením za účelom ich začlenenia 3.1.2 Poskytovanie pomoci ľuďom ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením pri ich integrácii na trh práce 3.1.3 Prevencia a eliminácia diskriminácie
		3.2 Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu	3.2.1 Podporovať prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť
4. Integrácia marginalizovaných rómskych komúnit	Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii	4.1 Sociálno-ekonomická integrácia marginalizovaných komúnit, ako sú Rómovia	4.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie
			4.1.2 Znížiť mieru nezamestnanosti rómskych mužov a žien
			4.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvedy a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania
5. Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komúnit	Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii	5.1 Poskytovanie podpory fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných komúnit v mestských a vidieckych oblastiach	5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania 5.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve 5.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre
		5.2 Poskytovanie podpory sociálnym podnikom	5.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK
6. Technická pomoc			Efektívne riadenie programového cyklu operačného programu

PRIORITNÁ OS 1: Vzdelávanie

Prioritná os 1 Vzdelávanie je zameraná na aktuálnu potrebu našej spoločnosti, ktorá má reflektovať na súčasné trendy v súlade so smerovaním k vedomostnej spoločnosti. Vedomostná ekonomika a vedomostná spoločnosť zabezpečia trvalú a dlhodobú konkurencieschopnosť SR. Zvyšovanie životnej úrovne obyvateľstva je možné len vtedy, ak budú vytvorené reálne podmienky pre udržateľný a stabilný ekonomický rast. Slovensko má jednu z najnižších úrovní investícií do vzdelávania v pomere k HDP v EÚ. Pritom kvalitne vzdelaná spoločnosť a vzdelanie reflektujúce na potreby trhu práce sú jednými z hlavných predpokladov pre inovačný potenciál krajiny, najmä z hľadiska dlhohodobej perspektívy udržateľného rozvoja SR. Kvalita vzdelávania má výrazný vplyv na udržateľnosť pracovných miest a zvyšovanie životnej úrovne.

Špecifický cieľ 1.1.1 Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúc potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy

Realizáciou aktivít v rámci špecifického cieľa 1.1.1 sa zabezpečí, aby kvalita základného a stredného školstva reflektovala na požiadavky pracovného trhu. Dôraz bude kladený na zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prepojenie s praxou a zvyšovanie kvality kľúčových kompetencií a zručností žiakov predovšetkým v oblasti matematickej, prírodovednej a finančnej gramotnosti vrátane podpory tvorivosti žiakov.

Očakávané výsledky

- zavedenie prvkov duálneho školstva do systému odborného vzdelávania a prípravy
- zvýšenie podielu účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo na pracoviskách zamestnávateľa
- systém partnerskej spolupráce so zamestnávateľmi pri tvorbe, inovácii a realizácii obsahu vzdelávania, prepojenie teoretického a praktického vzdelávania
- zvýšenie účasti žiakov so ŠVVP v hlavnom vzdelávacom prúde a uplatňovanie modelu inkluzívneho vzdelávania na ZŠ a SŠ
- vytvorený systém podpory prechodu žiakov zo školy na trh práce alebo na nadväzujúci stupeň vzdelávania s osobitným zreteľom na žiakov so ŠVVP
- zvýšenie matematických, prírodovedných, technických, jazykových a IKT zručností a finančnej gramotnosti žiakov ZŠ a SŠ
- zvýšenie podnikateľských vedomostí, zručností a ekonomického myslenia žiakov
- vypracovanie štandardov kvality primárneho a nižšieho stredného vzdelávania.

Príklady aktivít

- Tvorba, inovácia, realizácia vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, technických, jazykových, IK zručností a finančnej gramotnosti
- Tvorba, inovácia, realizácia vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania
- Monitoring, evaluácia, tvorba a zavádzanie štandardov kvality
- Návrh a overenie indikatívnych deskriptorov a referenčný súbor kvalitatívnych kritérií/indikátorov kvality odborného vzdelávania a prípravy, mechanizmov ich merania a monitorovania
- Podpora aktivít mobility a internacionalizácie v oblasti odborného vzdelávania
- Projekty zamerané na vytváranie cvičných firiem vrátane rozšírenia predmetu cvičná firma na čo najväčší počet stredných škôl
- Projekty na zvýšenie záujmu žiakov ZŠ o odborné vzdelávanie a prípravu vrátane odborného a kariérneho poradenstva (aj v spolupráci s rodičmi)
- Podpora projektov zameraných na rozšírenie prvkov duálneho vzdelávania
- Podpora spolupráce škôl so zamestnávateľmi napr. formou projektov zameraných na podporu výkonu praktického vyučovania žiakov SOŠ priamo na pracoviskách zamestnáva-

teľov, podpora stimulujúcich vzdelávacích procesov pre lepšiu previazanosť škôl s podnikmi a zamestnávateľmi, zavedenie stimulov pre zamestnávateľov atď.

- Aktivity zamerané na zníženie rodových a spoločenských stereotypov vo vzdelávaní na ZŠ a odborného vzdelávania
- Aktivity zamerané na proaktívne inkluzívne opatrenia v oblasti ZŠ a odborného vzdelávania

Špecifický cieľ 1.2.1 Zvýšiť kvalitu VŠ vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť prepojenie VŠ vzdelávania s potrebami trhu práce

Cieľ je zameraný na posilňovanie kvality VŠ vzdelávania a na praktické vzdelávanie v osnovách vyššieho vzdelávania.

Očakávané výsledky

- zvýšenie počtu a kvality bakalárskych profesijne orientovaných študijných programov
- rozvinutý systém bakalárskych študijných programov zameraných na profesijné vzdelávanie
- podpora odbornej praxe vysokoškolských a vedeckých pracovníkov vo firmách
- zvýšenie počtu partnerstiev VŠ centier prepájajúcich VŠ a podnikovú sféru, zameraných na riešenie konkrétnych úloh a zadaní z praxe
- zvýšenie záujmu a počtu absolventov štúdia STEM
- vytvorenie funkčného systému podpory ľudského kapitálu na VŠ a vo výskume
- rozšírenie spolupráce VŠ na riešení výskumných projektov s partnermi
- zvýšenie podpory inkluzívneho VŠ vzdelávania osôb so špecifickými potrebami

Príklady aktivít

- Podpora podnikateľských, inovačných a riešiteľských schopností v osnovách vyššieho vzdelávania.
- Aktivity na zmenu opisov študijných odborov podľa požiadaviek zamestnávateľov,
- Aktivity odborných praxí študentov a odborných stáží vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov v zamestnávateľskom sektore.
- Vytvorenie katalógu vysokoškolských kvalifikácií a kvalifikačných štandardov.
- Vytvorenie podmienok na prípravu expertov pre vysokoškolské centrá prepájajúce vysoké školy a podniky v regiónoch
- Vytvorenie podmienok na uskutočňovanie stáží a praktickej prípravy priamo u zamestnávateľov, školenie zamestnancov na vzdelávanie študentov.
- Aktivity zamerané na rozvoj podnikateľských zručností.
- Tvorba a inovácia študijných programov s dôrazom na potreby trhu práce vrátane prakticky zameraných bakalárskych študijných programov a programov ďalšieho vzdelávania v spolupráci so súkromným sektorom a organizáciami zastupujúcimi podnikateľský sektor, malé a stredné podnikanie.
- Podpora projektov zameraných na proaktívne inkluzívne opatrenia
- Podpora projektov vysokých škôl na identifikáciu a odstraňovanie bariér v prístupe k štúdiu osôb so špecifickými potrebami.
- Posilňovanie zabezpečenia kvality, zabezpečenie potrieb praxe, ako aj excelentnosti vysokoškolského vzdelávania.
- Podpora projektov zameraných na zlepšenie kvality ľudského kapitálu vo vede a výskume, s cieľom vytvárania predpokladov na úspešnú implementáciu RIS3
- Monitoring, evaluácia, tvorba a zavádzanie štandardov kvality
- Podpora aktivít mobility medzi organizáciami výskumu a vývoja a podnikateľským sektorom.
- Podpora projektov na zvýšenie počtu absolventov štúdia STEM (prírodné vedy, technológia, inžinierstvo a matematika) a štúdia IT vrátane inštitucionálnej, materiálnej, informačnej a administratívnej podpory VŠ (propagácia, poradenstvo, motivácia)

- Aktivity zamerané na zníženie rodových a spoločenských stereotypov vo vysokoškolskom vzdelávaní.

Špecifický cieľ 1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie

Prostredníctvom špecifického cieľa bude možné zabezpečiť zlepšenie prístupu k celoživotnému vzdelávaniu, obnove zručností a spôsobilostí pracovnej sily a zvyšovania významu pracovného trhu v oblasti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj podporou zákonného riešenia uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania. Súčasťou realizovanej podpory bude zároveň zvýšenie zainteresovanosti zamestnávateľov na ČŽV s cieľom stabilizácie pracovných pozícií.

Očakávané výsledky

- zvýšenie účasti dospelých na ČŽV s osobitným dôrazom, na ľudí, ktorí si potrebujú zvýšiť a obnoviť kvalifikáciu pre ich udržateľnosť na trhu práce
- zvýšenie počtu osôb, ktoré získali osvedčenie o nadobudnutí kvalifikácie
- zvýšenie počtu osôb so ŠVVP zúčastnených na ČŽV
- podpora vzdelávacích programov na doplnenie základného a/alebo nižšieho stredného vzdelania (tzv. programy druhej šance)
- vytvorenie systému kompatibility a priechodnosti medzi sektormi formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania (validácia výsledkov)
- prepojenie systému vzdelávania s trhom práce prostredníctvom novovytvorených programov neformálneho vzdelávania
- priebežné revidovanie a aktualizácia Národného kvalifikačného rámca a Národnej sústavy kvalifikácií
- prepojenie systému ČŽV s trhom práce vytváraním partnerstiev vzdelávacích inštitúcií so zamestnávateľmi, zavedenie systému partnerskej spolupráce
- rozšírenie siete oprávnených inštitúcií na vykonávanie skúšok - overenia odbornej spôsobilosti
- zvýšenie informovanosti občanov o možnostiach ďalšieho vzdelávania, uznávaní dosiahnutých kvalifikácií a príležitostiach na trhu práce
- vytvorenie štandardov neformálneho vzdelávania mládeže vo vybraných kompetenciách potrebných pre uplatnenie na trhu práce
- vytvorenie a zavedenie systémov podpory prechodu mladých ľudí zo študentského do pracovného prostredia ako nástroja na podporu rozvoja kompetencií mladých ľudí (špecifické vzdelávanie, životný, podnikateľský mentoring, koučing, dobrovoľnícka služba)
- doplnenie a stabilizácia zdravotníckych pracovníkov v kritických špecializačných odboroch zdravotníctva rovnomerne vo všetkých regiónoch Slovenska
- zníženie vekového priemeru lekárov (prednostne lekári prvého kontaktu)
- skvalitnenie ľudských zdrojov v zdravotníctve s ohľadom na nové postupy v poskytovaní zdravotnej starostlivosti

Príklady aktivít

- Tvorba a realizácia vzdelávacích programov na rozvoj kompetencií dospelých v súlade s požiadavkami trhu práce (zvyšovanie, získanie, doplnenie), predovšetkým v oblasti jazykových a IKT zručností
- Vytvorenie kurzov na ukončenie ZŠ a/alebo nižšieho stredného vzdelania, stimulovanie pokračovania v štúdiu na nadväzujúcom stupni vzdelávania
- Inštitucionalizácia ČŽV osôb s osobitými vzdelávacími potrebami.
- Podpora inkluzívnych vzdelávacích aktivít pre osoby s osobitými vzdelávacími potrebami a iné znevýhodnené skupiny.

- Projekty na podporu vzdelávania pre aktívne starnutie s dôrazom na uplatnenie na trhu práce.
- Zavádzanie programov na dokončenie/doplnenie vzdelania.
- Priebežné revidovanie a aktualizácia Národného kvalifikačného rámca a Národnej sústavy kvalifikácií.
- Monitoring, evaluácia, tvorba a zavádzanie štandardov kvality.
- Programy na podporu zvyšovania kompetencií tútorov a lektorov
- Zvyšovanie zainteresovanosti zamestnávateľov na programoch ČŽV, vrátane tvorby podmienok pre priamu účasť zamestnávateľov na tvorbe obsahu a foriem ČŽV
- Identifikácia a zhodnotenie úrovne kompetencií dospelých využívaných v pracovnom živote.
- Tvorba, realizácia a kontrola štandardov kvality ďalšieho vzdelávania.
- Vytváranie kontaktných miest / centier kariérového poradenstva pre dospelých, vzdelávanie kariérových poradcov a implementácia štandardov poradenských služieb.
- Prepojenie databáz údajov z oblasti ČŽV, sociálnych štatistík a trhu práce.
- Podpora aktivít mobility.
- Podpora sociálnych a komunikačných zručností mládeže s cieľom uplatnenia sa na trhu práce
- podpora opatrení na riešenie problémov spojených s nezamestnanosťou mládeže prostredníctvom tvorby systémov vyhľadávania a „vťahovania“ NEETs do podporných aktivít, podpora mladých ľudí so špecifickými problémami pri ich zamestnaní, generovanie príkladov spolupráce zamestnávateľov a poskytovateľov vzdelávania
- Aktivity zamerané na zníženie rodových a spoločenských stereotypov vo vzdelávaní.
- Podpora rozvoja kľúčových kompetencií osobnostno-sociálneho rozvoja mládeže prostredníctvom cielených voľnočasových aktivít
- Rezidentské programy prioritne zamerané na posilnenie siete zdravotníckych pracovníkov v kľúčových vekovo rizikových a poddimenzovaných špecializačných odboroch. Realizácia sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov v nadväznosti na nové postupy v prevencii a poskytovaní zdravotnej starostlivosti

Špecifický cieľ 1.3.2 Zlepšiť postavenie a kvalitu pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania

Špecifický cieľ je zameraný na zlepšenie postavenia a zvýšenie kvality pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania. V regionálnom školstve pôsobí 34% učiteľov starších ako 50 rokov, najčastejšie vo veku 50-54 rokov (15,3%) a najviac v SOŠ. Mladých učiteľov vo veku do 30 rokov pôsobí v školách len 13,4% z celkového počtu.

Pre zlepšenie postavenia pedagogických a odborných zamestnancov je potrebná kvalitná príprava na povolanie a ďalší profesijný rozvoj počas jeho výkonu. Zámerom je investovať do budovania ľudského kapitálu v školstve (vrátane zvýšenia záujmu o štúdium učiteľstva najmä odborných, STEM a IT predmetov, podpory doktorandov a získania expertov pre výučbu), ako aj do podpory a obnovy existujúceho ľudského kapitálu prostredníctvom rozvoja profesijných kompetencií. K dosiahnutiu cieľa je zároveň potrebné zvýšiť efektívnosť riadenia škôl.

Očakávané výsledky

- vytvorenie profesijných štandardov pre príslušné kategórie a podkategórie pedagogických a odborných zamestnancov a kariérnych pozícií pedagogických a odborných zamestnancov s ohľadom aj na inkluzívne vzdelávanie
- zvýšený podiel študentov v učiteľských študijných programoch prvého stupňa pre predmety STEM a IT
- zvýšený objem praktickej výučby učiteľských študijných programov
- zvýšenie profesijných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov vrátane uplatňovania modelu inkluzívneho vzdelávania v praxi

- zvýšenie profesijných kompetencií vedúcich pedagogických zamestnancov a vedúcich odborných zamestnancov v oblasti efektívneho riadenia a manažmentu škôl a školských zariadení
- otvorenie akademickej kariéry aj pre odborníkov pôsobiacich v iných sektoroch

Príklady aktivít

- Tvorba, realizácia a kontrola štandardov kvality ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s ohľadom aj na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania
- Tvorba a inovácia inkluzívnych profesijných štandardov pre príslušné kategórie a podkategórie pedagogických alebo odborných zamestnancov a kariérových pozícií pedagogických a odborných zamestnancov
- Podpora realizácie kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt
- Tvorba, inovácia, realizácia študijných a vzdelávacích programov, vrátane profesijne orientovaných študijných a vzdelávacích programov
- Podpora rozvoja kľúčových kompetencií predovšetkým v oblasti jazykových a IKT zručností
- Zabezpečenie podmienok na uskutočňovanie stáží a praktickej prípravy v podnikoch
- Podpora vytvárania cvičných škôl
- Podpora prepojenia teoretického a praktického vzdelávania.
- Projekty zamerané na zvýšenie počtu hodín praxe študentov učiteľských odborov
- Podpora projektov zameraných na manažérsku prípravu riaditeľov škôl
- Popularizácia štúdia STEM, IT a odborných predmetov v učiteľských odboroch (propagácia, poradenstvo, motivácia)
- Identifikácia a zhodnotenie úrovne kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov
- Podpora aktivít mobility
- Projekty zamerané na podporu propagácie učiteľského povolania
- Aktivity zamerané na zníženie rodových a spoločenských stereotypov vo vzdelávaní.

PRIORITNÁ OS 2: Zamestnanosť

Rozvoj ľudského kapitálu je hlavným predmetom záujmu pre Slovensko. Fondy SSR by mali prispieť k rastu a tvorbe pracovných príležitostí. Investície realizované z fondov SSR by sa mali zamerať na odstraňovanie prekážok na pracovnom trhu pre najohrozenejšie skupiny: dlhodobo nezamestnaných a starších ľudí, mladých nezamestnaných, ženy a osoby ohrozené sociálnym vylúčením. Silnejšie verejné služby zamestnanosti budú kľúčovým nástrojom pre dosiahnutie týchto cieľov.

Z pohľadu prispôsobivosti podnikov a ich zamestnancov na zmenené podmienky na trhu práce je mimoriadne dôležitý vývoj štruktúry zamestnanosti v podnikoch podľa ich veľkosti ako aj vzdelanostnej štruktúry zamestnanosti v SR. Cieľom investičnej priority je vytvoriť podmienky na modernizáciu trhu práce s cieľom zvýšiť úroveň zamestnanosti a zabezpečiť udržateľnosť sociálnych modelov a pracovných miest, zlepšiť postavenie zamestnancov prostredníctvom získavania nových zručností, ktoré súčasným a budúcim zamestnancom umožnia prispôbiť sa novým podmienkam a potenciálnym kariérom posunom, znížia nezamestnanosť a zvýšia produktivitu práce.

Špecifický cieľ 2.1.1 Zlepšiť prístup dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb na trh práce

Špecifický cieľ bude prispievať k riešeniu vyššie uvedených problémov, a to nedostatku zodpovedajúcich kvalifikácií, schopností a pracovných skúseností. Podpora bude pokračovať formou APTP, a to prostredníctvom jej zlepšeného pokrytia, účinnosti, uplatňovania individuálnych plánov a rozšírením služieb najviac relevantných pre pomoc dlhodobo nezamestnaným, nízko kvalifikovaným, starším ľuďom a zdravotne postihnutým osobám. Podpora bude usilovať

o maximalizáciu synergie činností s celoživotným vzdelávaním tak, aby získali vedomosti a zručnosti dopytované na trhu práce a zvýšila sa ich zamestnanosť.

Očakávané výsledky

- zvýšenie zamestnanosti, zníženie nezamestnanosti, predovšetkým dlhodobej
- zvýšenie účasti starších ľudí na trhu práce
- zníženie miery nezamestnanosti ľudí od 55-64 roku
- zvýšenie účasti nízko kvalifikovaných a zdravotne postihnutých osôb na trhu práce
- zvyšovanie zamestnateľnosti
- udržanie pracovných miest a tvorba nových pracovných miest, a umiestnenie nezamestnaných osôb, resp. osôb, ktorým hrozí prepúšťanie z pracovného pomeru, na trh práce
- zavedenie opatrení pre integráciu znevýhodnených uchádzačov do udržateľného zamestnania.

Príklady aktivít

- Poskytovanie personalizovaných služieb zamestnanosti s osobitným dôrazom na najviac ohrozené znevýhodnené skupiny UoZ vrátane posilnenia personálnych kapacít úradov PSVR za účelom poskytovania cielených, individualizovaných opatrení.
- Poskytovanie aktívnych a preventívnych opatrení prístupných pre všetkých uchádzačov o zamestnanie.
- Podpora aktívnej politiky trhu práce a zamestnanosti, vrátane vzdelávania a prípravy pre trh práce, podpora starších a nízko kvalifikovaných.
- Podpora aktívnych centier na získanie pracovných návykov dodatočných vedomostí či zručností a aktívne hľadanie pracovného miesta, resp. podpora vytvorenia živnosti na nedostatkové remeslá u dlhodobo nezamestnaných.
- Podpora zdravého starnutia pre nezávislý, bezpečný, dôstojný a aktívny život v starobe.
- Podpora inovatívnych riešení, pilotných projektov na odskúšanie nových aktívnych a preventívnych opatrení trhu práce.
- Programy na podporu zamestnanosti občanov so zdravotným postihnutím.
- Hodnotenie účinnosti a efektívnosti AOTP.
- Aktivity zamerané na modernizáciu verejných služieb zamestnanosti.
- Podpora siete EURES
- Vzdelávanie zamestnancov verejných služieb zamestnanosti zameraného na skvalitňovanie práce s klientom.
- Aktivity zamerané na zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.
- Aplikovanie osvedčených foriem podpory a individuálnej práce aj pre iné znevýhodnené skupiny ako ZP.
- Podpora rozsahu prevenčných aktivít vo všetkých oblastiach spoločenského života.
- Digitálna integrácia na zabezpečenie sledovania účinnosti služieb zamestnanosti a prognózovania potrieb trhu práce a profesijného poradenstva, prepojenia online systémov medzi spolupracujúcimi inštitúciami, na zabezpečenie analytických nástrojov, na zabezpečenie systematického monitorovania výdavkov, na podporu prístupu k elektronickým službám.
- Podpora spolupráce verejných služieb zamestnanosti s neštátnymi subjektmi prispievajúcimi k začleňovaniu znevýhodnených skupín UoZ na trh práce.
- Podpora sociálneho dialógu pri riešení rozvoja zamestnanosti, najmä dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb.

Špecifický cieľ 2.1.2 Zlepšiť podporu tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporu udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach

Trh práce Slovenskej republiky je výrazne poznamenaný nízkou medziregionálnou mobilitou pracovnej sily, pričom vo väčšine krajov je niekoľko stoviek voľných pracovných miest. V roku 2012 bolo v SR približne 14 tisíc voľných pracovných miest, z toho najviac v Bratislavskom (8 tisíc) a v Banskobystrickom kraji (1,3 tisíc), najmenej v Nitrianskom kraji (asi 700). Dlhodobo prevládajúcim typom mobility za prácou v podmienkach Slovenska je dochádzka do zamestnania z obce do obce spravidla v tom istom okrese. Rozsah dochádzky do zamestnania nad rámec okresu alebo kraja dlhodobo osciluje na nízkych hodnotách.

Zvýšenie medziregionálnej mobility za prácou patrí k významným faktorom, ktorý môže napomôcť k znižovaniu regionálnych rozdielov v životnej úrovni obyvateľstva v danom regióne a následne aj sekundárne ovplyvňovať rast zamestnanosti. Na podporu mobility pracovnej sily sa využívajú tri druhy príspevkov, ktoré sú poskytované v súlade so zákonom o službách zamestnanosti. Ide o príspevok na dochádzku za prácou, príspevok na presťahovanie za prácou a príspevok na dopravu do zamestnania. Príspevok na dochádzku za prácou bol v roku 2012 tretím najvyužívanejším AOTP.

Podpora samostatnej zárobkovej činnosti je zabezpečovaná prostredníctvom príspevku na samostatnú zárobkovú činnosť. Súčasťou prípravy na jej začatie a prevádzkovanie môže byť aj absolvovanie prípravy uchádzačom o zamestnanie a vypracovanie podnikateľského zámeru.

Očakávané výsledky

- zvýšená tvorba a udržanie pracovných miest
- zvýšená tvorba a udržanie pracovných miest znížením odvodového zaťaženia pre pracovníkov s nízkymi príjmami
- zabezpečená udržateľnosť samostatnej zárobkovej činnosti a zlepšená efektívnosť vynaložených finančných zdrojov pre tých, ktorí budú prevádzkovať udržateľné živnosti
- zlepšená mobilita za prácou a zmiernené bariéry mobility pracovnej sily a podpora zamestnanosti v prospech lepšieho využívania potenciálu mobility pracovnej sily
- zvýšené zručností pre adaptabilitu pracovníkov a prispôbenie pracovníkov, podnikov a podnikateľov zmenám
- podpora voľného pohybu pracovných síl v rámci EÚ/EHP prostredníctvom EURES
- lepšia identifikácia sektorovej potreby zručností na trhu práce a dopytu po kvalifikovanej pracovnej sile prostredníctvom Národnej sústavy povolání

Príklady aktivít

- Podpora tvorby pracovných miest vrátane podpory vytvárania nových pracovných miest v nových podnikoch a samozamestnania.
- Podpora poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach
- Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a predchádzanie nezamestnanosti prostredníctvom podpory podnikania, vytvárania podnikov vo väzbe na potreby trhu práce a regionálnych trhov práce.
- Školenia a tréningy pre podporu tvorby nových pracovných miest formou samozamestnania a zamestnávania zo strany MSP.
- Tvorba udržateľných pracovných miest zamestnávateľmi znížením odvodového zaťaženia pre pracovníkov s nízkymi príjmami ako aj absolventov stredných a vysokých škôl alebo úhradou mzdových nákladov alebo časti mzdových nákladov.
- Podpora miestnych a regionálnych iniciatív a ich prístupu k tvorbe udržateľných pracovných miest a samozamestnávaniu.
- Tvorba pracovných miest v malých podnikoch, predovšetkým začínajúcich podnikov.

- Podpora tvorby pracovných miest formou poradenstva, odborných konzultácií a školení najmä pre začatie podnikania a služieb.
- Overovanie nových opatrení na trhu práce formou pilotných projektov.
- Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na profesnú mobilitu
- Aktivity zamerané na zlepšovanie mobility za prácou, adaptability zamestnancov a podnikov
- Podpora zavádzania systémových zmien a inovátnych riešení na zabezpečenie potrebnej mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov.

Špecifický cieľ 2.2.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce

Všeobecne je stav nezamestnanosti medzi mladými ľuďmi ovplyvnený nesúlalom zručností a potrebami trhu práce, a momentálne tiež nedostatočným dopytom po pracovnej sile. Úroveň miery nezamestnanosti osôb vo veku 15-24 rokov dosahuje na Slovensku dlhodobo nadpriemerné hodnoty.

Kľúčové aktivity implementácie systému záruk budú zamerané na odborné poradenské služby úradov PSVR, vytváranie lepšie cielených a individualizovaných činností a na ich základe identifikáciu a podporné činnosti najmä pre tých mladých ľudí, ktorým hrozí, že si nenájdu zamestnanie ani možnosť ďalšieho vzdelávania.

Očakávané výsledky

- zvýšenie zamestnanosti, zníženie nezamestnanosti mladých ľudí
- zvyšovanie zamestnateľnosti mladých ľudí
- zníženie miery neaktivity mladých ľudí do 29 rokov (tých, ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy - NEET)
- zvýšenie počtu odborných poradcov na úradoch PSVR
- zavedenie nových alebo inovátnych foriem podpory mladých ľudí s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, praxe

Príklady aktivít

- Zavedenie programov poradenských služieb špecificky cielených na mladých ľudí.
- Aktivity súvisiace s realizáciou záruky pre mladých ľudí do 29 rokov.
- Programy súvisiace s poskytovaním záruky a umožňujúce zvýšenie počtu odborných poradcov na úradoch PSVR za účelom poskytovania cielených, individualizovaných opatrení pre mladých ľudí.
- Programy a projekty zamerané na inštitucionálne zriaďovanie organizačných celkov alebo útvarov zaoberajúcich sa poradenstvom a pomocou mladým ľuďom pri ich prechode zo školy do zamestnania (poradenstvo pri voľbe povolania, individuálne poradenstvo, tréningy zručností, pomoc alebo asistancia pri začleňovaní na trh práce do zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti).
- Programy a projekty zamerané na mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy - tzv. NEET.
- Programy a projekty zabezpečujúce podporu zamestnávania alebo samozamestnávania mladých ľudí (aj absolventov škôl)
- Programy umožňujúce dokončenie vzdelania na základnej škole alebo strednej škole.
- Programy a projekty umožňujúce ďalšie vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie, odborné vzdelávanie a prípravu alebo stáže, praxe, tréningy zručností a pod.
- Programy určené na vyhľadávanie nových alebo inovátnych foriem podpory mladých ľudí s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, praxe a pod.
- Zavedenie programu osobitnej podpory zamestnávania mladých ľudí po ukončení náhradnej starostlivosti alebo po výkone trestu odňatia slobody a pre mladých ľudí so zdravotným postihnutím so zvyškovým pracovným potenciálom a pod.

- Podpora inovatívnych prístupov a systémových zmien na zabezpečenie účasti mladých ľudí na trhu práce
- Podpora informačných aktivít a príkladov dobrej praxe s cieľom poskytnúť širšej verejnosti informácie o situácii mladých ľudí na trhu práce.

Špecifický cieľ 2.3.1 Zvýšiť dostupnosť kvalitných, udržateľných a cenovo dostupných riešení v oblasti starostlivosti o závislého člena domácnosti, najmä detí s cieľom zvýšiť mieru zamestnanosti

Kľúčovým faktorom postavenia žien a mužov spoločnosti je vzťah medzi platenou a neplatenou prácou, ako aj distribúcia neplatennej práce medzi mužov a ženy. V tomto kontexte treba vnímať aj opatrenia na zosúladzovanie práce a rodiny, ktoré by mali cielene podporovať vyššiu účasť mužov v starostlivosti o domácnosť a závislé osoby. Bez takejto podpory sa len reprodukuje neúmerná záťaž žien neplatenou prácou.

V situácii narastajúcej nezamestnanosti, predovšetkým u žien, negatívne pôsobí aj nedostatok služieb starostlivosti o deti. Od roku 2006 sa každý rok zhoršuje dostupnosť predškolských zariadení. Počet nevybavených žiadostí dosiahol k septembru 2012 v štátnych škôlkach 7,5 tisíc, pričom situácia je kritická hlavne v Bratislavskom kraji (46% zo všetkých žiadostí). Neinvestovanie do formálnej predškolskej starostlivosti zvyšuje riziko ďalšieho prepadu príjmovej situácie mladých rodín, zatiaľ čo opak by mohol priniesť aj nové pracovné miesta. Zvyšovanie kapacity voľných miest by bolo prínosné nielen z hľadiska zvýšenia zamestnanosti matiek s deťmi vo veku do 6 rokov, ale pozitívne by ovplyvnilo aj celkový psychický a mentálny vývoj detí umiestnených v predškolských a obdobných zariadeniach.

Očakávané výsledky

- zlepšenie možností pre zosúladenie rodinného a pracovného života prostredníctvom flexibilných foriem práce
- zníženie rozdielu v miere zamestnanosti medzi ženami a mužmi zvýšením zamestnanosti žien, najmä matiek s malými deťmi
- zníženie rodového rozdielu v miere zamestnanosti rodičov s deťmi prostredníctvom opatrení na zosúladenie pracovného a rodinného života
- zvýšenie počtu zariadení služieb starostlivosti o deti v predškolskom veku, prioritne vo veku do 3 rokov
- zvýšenie zamestnanosti rodičov zabezpečujúcich starostlivosť o deti vo veku do 3 rokov prostredníctvom finančnej podpory na služby starostlivosti o dieťa
- zavedenie inovatívnych spôsobov organizácie práce vrátane teleworkingu a práce na kratší pracovný čas

Príklady aktivít

- Podpora zosúladzovania rodinného a pracovného života prostredníctvom poskytovania príspevku na starostlivosť o dieťa a/alebo podpora starostlivosti o závislého člena rodiny
- Podpora zariadení a služieb pre deti za účelom zosúladzovania rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky, iných rodinných príslušníkov) a podpora podnikanie v oblasti služieb starostlivosti o deti a seniorov s dôrazom na inovatívne prístupy.
- Vytváranie efektívnych nástrojov pre začleňovanie matiek/rodičov s malými deťmi na trh práce najmä po návrate z rodičovskej dovolenky cez tvorbu flexibilných foriem pracovných miest a inovatívnych mechanizmov pre zvyšovanie flexibility práce (vytváranie, udržiavanie a rozvíjanie zručností, posilňovanie kontinuity a kontaktu s pracoviskom, mentoring, vzdelávanie a prípravu pre trh práce osôb s rodičovskými povinnosťami atď.)
- Podpora zamestnávateľov pri vytváraní a podpore služieb starostlivosti o deti a iných závislých členov rodiny

- Zavádzanie auditov zameraných na zosúladenie rodinného a pracovného života (audit rodina a práca) a oceňovanie príkladov dobrých zamestnaneckých politík, podpora sieťovania a výmeny skúseností medzi zamestnávateľmi, odborními a odbornou verejnosťou
- Podpora a poradenstvo pri tvorbe a implementácii programov a plánov zameraných na zosúladenie rodinného a pracovného života v podnikoch a inštitúciách

Špecifický cieľ 2.3.2 Odstrániť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie

V oblasti pracovného procesu sú ženy v SR konfrontované s horizontálnou i vertikálnou segregáciou. Index rodovej segregácie v zamestnaní dosiahol v roku 2010 hodnotu 31,1 (EÚ-27 26,4). V oblastiach ako zdravotníctvo, sociálnych vecí a rodiny a školstvo tvoria ženy až 80% pracovnej sily, v sektore verejnej správy 70%. Rodová štruktúra zamestnancov v oboch sektoroch vykazuje značné rozdiely, keď v nepodnikateľskom sektore predstavuje podiel žien 68%, kým v podnikateľskom iba 42%. Rodové rozdiely sú najmarkantnejšie v podnikateľskej sfére, kde na jednu podnikateľku pripadajú traja muži - podnikatelia.

Očakávané výsledky

- zníženie rozdielu v miere zamestnanosti a ekonomickej aktivity medzi ženami a mužmi zvýšením zamestnanosti a ekonomickej aktivity žien
- zníženie rodového mzdového rozdielu
- zníženie horizontálnej segregácie zvýšením zastúpenia žien a mužov v „netradičných“ povolaniach a v príprave na ne
- zvýšenie zastúpenia žien v ekonomických rozhodovacích pozíciách a medzi podnikateľmi (zníženie vertikálnej segregácie na trhu práce)
- zníženie rodových rozdielov v rozdelení neplatennej práce najmä v oblasti starostlivosti v rámci rodiny.

Príklady aktivít

- Podpora opatrení vedúcich k znižovaniu horizontálnej a vertikálnej rodovej segregácie na trhu práce a rodového mzdového rozdielu vrátane efektívnej kontroly dodržiavania zákazu diskriminácie na pracovisku a vytvárania nástrojov zaväzujúcich zamestnávateľov k uplatňovaniu prorodinných a prorodových opatrení (plány / stratégie rodovej rovnosti na úrovni podnikov, rodové audity a pod.)
- Podpora uplatňovania rodového hľadiska v relevantných politikách a opatreniach a zlepšenie monitorovania, zberu údajov a hodnotenia politík vrátane posilnenia expertného zázemia rodového výskumu a rodových analýz
- Inštitucionálne posilnenie rodovej rovnosti na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, podpora sieťovania a organizácií a inštitúcií, ktoré rovnosť zavádzajú alebo presadzujú
- Podpora inovatívnych metód a prístupov pre spravodlivejšie rozdelenie neplatennej práce medzi mužmi a ženami a podpora aktívneho otcovstva
- Zvyšovanie povedomia v oblasti rodovej rovnosti - osvetová činnosť a informačné kampane zamerané na presadzovanie rodovej rovnosti
- Podpora opatrení pre rodovú desegregáciu vo vzdelávaní, výbere povolania a v príprave naň, najmä aktívne podporovať prístup žien k vzdelávaniu a príprave na povolanie v tzv. typicky mužských odboroch a naopak a tým zvyšovanie zastúpenia žien v technických a iných netradičných odboroch vs. zastúpenia mužov vo feminizovaných sektoroch
- Opatrenia zamerané na zvýšenie povedomia o rodovej rovnosti v rámci vyučovacieho procesu a zavádzanie systému rodovo citlivého vzdelávania vrátane prípravy pedagogických pracovníkov/čok a podpora vytvárania a implementácia študijných odborov, programov vzdelávania a tréningov rodovej rovnosti a budovanie inštitucionálneho zázemia

- Podpora informovanosti a organizovanie informačno-osvetových kampaní o otázkach rodovej rovnosti vo vzdelávaní a príprave na povolanie vrátane vzdelávacích aktivít, ktoré prispievajú k odstráneniu stereotypného prístupu a predsudkov voči ženám a znevýhodneným skupinám

PRIORITNÁ OS 3: Sociálne začlenenie

Za účelom zlepšenia možnosti prístupu na trh práce a prístupu k službám ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením je potrebné zaviesť nástroje priamej podpory, ako aj zvyšovania dostupnosti a kvality služieb. Taktiež si súčasná situácia vyžaduje zlepšenie celkovej sociálnej infraštruktúry a ďalších nástrojov pomoci prostredníctvom preventívnych opatrení.

Na dosiahnutie špecifického cieľa sa aktivity budú zameriavať na vytváranie možností lepšieho uplatnenia sa ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením na trhu práce. Na základe doterajších skúseností si táto situácia vyžaduje predovšetkým zvýšenie aktívnej účasti ľudí na riešení svojej nepriaznivej sociálnej situácie. Aktivity budú zamerané na zefektívnenie súčasných a zavedeniach nových nástrojov s cieľom znížiť riziko chudoby a sociálneho vylúčenia s aktívnou účasťou cieľových skupín, profesionalizácia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí, rozvoj a dostupnosť vybraných sociálnych služieb, vytváranie nových, inovatívnych nástrojov umožňujúcich integráciu osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti, systematická podpora terénnej sociálnej práce zameraná na ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, ako aj zabezpečenie dostupnosti a udržateľnosti bývania pre osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením za účelom zvýšenia zamestnateľnosti a pracovnej mobility. Podrobnejšie informácie o aktivitách sú uvedené v opise typu a príkladu aktivít.

Taktiež si táto situácia vyžaduje zlepšenie prístupu k bývaniu, predovšetkým pre ľudí, ktorí v dôsledku zlepšenia svojej príjmovej a sociálnej situácie si musia hľadať prácu mimo svojho bydliska, a to zavedením finančnej podpory zameranej na získanie a udržateľnosť bývania. Okrem toho je dôležité posilniť nástroje zabezpečenia dočasného ubytovania pre ľudí bez domova.

Špecifický cieľ 3.1.1 Zvýšiť aktivitu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením za účelom ich začlenenia

V roku 2012 bolo na Slovensku v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia 1 108 965¹, čo predstavovalo 20,5% na celkovom počte obyvateľov. Najviac ohrozené rizikom chudoby alebo sociálnym vylúčením sú neúplné rodiny s deťmi (41,0%) a viacpočetné rodiny s viac ako troma deťmi (40,0%) a v neposlednom rade aj jednotlivci (31,7%) Z hľadiska vekového rozdelenia sú najrizikovejšou skupinou práve deti vo veku 0-17 rokov (26,6%), resp. deti vo veku 0-15 (26,3%). Mieru rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia najvýraznejšie ovplyvňuje miera nezamestnanosti, resp. dlhodobej nezamestnanosti, čo spôsobuje pascu chudoby a následne vedie k jej pretrvávaniu. Vplyv na riziko chudoby a sociálneho vylúčenia má následne aj záťaž výdavkov na bývanie, čo v niektorých prípadoch vedie až k strate bývania. V roku 2012 bolo preukázané, že v prípade ľudí ohrozených rizikom chudoby, resp. v riziku chudoby išlo o 36,3% populácie s výdavkami na bývanie vo výške viac ako 40% disponibilného príjmu domácností.

Za účelom zlepšenia možnosti prístupu na trh práce a prístupu k službám ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením je potrebné zaviesť nástroje priamej podpory, ako aj zvyšovania dostupnosti a kvality služieb. Taktiež si súčasná situácia vyžaduje zlepšenie celkovej sociálnej infraštruktúry a ďalších nástrojov pomoci prostredníctvom preventívnych opatrení.

Na dosiahnutie špecifického cieľa sa aktivity budú zameriavať na vytváranie možností lepšieho uplatnenia sa ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením na trhu práce. Na základe doterajších

¹ Ide o ľudí, ktorí žijú v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, t. j. ľudí s nízkym príjmom a/alebo tých, ktorí si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život a/alebo žijú v rodinách, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne (veľmi nízka pracovná intenzita).

skúseností si táto situácia vyžaduje predovšetkým zvýšenie aktívnej účasti ľudí na riešení svojej nepriaznivej sociálnej situácie. Aktivity budú zamerané na zefektívnenie súčasných a zavedeniach nových nástrojov s cieľom znížiť riziko chudoby a sociálneho vylúčenia s aktívnou účasťou cieľových skupín, profesionalizácia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí, rozvoj a dostupnosť vybraných sociálnych služieb, vytváranie nových, inovatívnych nástrojov umožňujúcich integráciu osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti, systematická podpora terénnej sociálnej práce zameraná na ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, ako aj zabezpečenie dostupnosti a udržateľnosti bývania pre osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením za účelom zvýšenia zamestnateľnosti a pracovnej mobility. Podrobnejšie informácie o aktivitách sú uvedené v opise typu a príkladu aktivít.

Taktiež si táto situácia vyžaduje zlepšenie prístupu k bývaniu, predovšetkým pre ľudí, ktorí v dôsledku zlepšenia svojej príjmovej a sociálnej situácie si musia hľadať prácu mimo svojho bydliska, a to zavedením finančnej podpory zameranej na získanie a udržateľnosť bývania. Okrem toho je dôležité posilniť nástroje zabezpečenia dočasného ubytovania pre ľudí bez domova.

Očakávané výsledky

- zvýšiť aktivitu osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením za účelom ich lepšieho uplatnenia na trhu práce
- zlepšiť prístup k bývaniu zavedením finančnej podpory pre lepšie uplatnenie na trhu práce
- zlepšiť prístup k službám na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb

Príklady aktivít

- Podpora zefektívnenia súčasných a zavedenia nových nástrojov za účelom zvýšenia aktivity ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením.
- Podpora profesionalizácie sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej úrovni, napr. terénna sociálna práca a komunitné centrá (mimo atlasu rómskych komunit).
- Podpora výkonu práce v otvorenom prostredí (streetwork) pre vybrané cieľové skupiny, napr. ľudia bez prístrešia, osoby drogovu závislé, prostitútky.
- Posilniť kapacity subjektov pôsobiacich v oblasti sociálneho začlenenia za účelom poskytovania cielených, individuálnych opatrení.
- Podpora zavádzania systémových zmien a inovatívnych riešení (napr. v oblasti poskytovania starostlivosti o maloletých bez sprievodu a obchodované bytosti za účelom zefektívnenia ich integrácie do spoločnosti a na trh práce).
- Podpora vedy, výskumu a inovácií v oblasti sociálneho začlenenia s dôrazom na aktívne začlenenie.
- Podpora efektivity systému ochrany práv a právom chránených záujmov ohrozených skupín osôb, vrátane jeho inštitucionálneho zabezpečenia.
- Podpora vytvárania, zefektívnenie vykonávania, riadenia, koordinovania a kontroly aktívnych prác (napr. menšie obecné služby, dobrovoľnícke činnosti)
- Podpora účasti znevýhodnených skupín a ich reprezentatívnych organizácií na príprave, monitorovaní, hodnotení a implementácii relevantných politík
- Podpora rozvoja vybraných druhov sociálnych služieb za účelom zabezpečenia primeraného prístrešia.
- Podpora udržateľnosti bývania priamou finančnou podporou udržania bývania pre nízko príjmové domácnosti za účelom zníženia chudoby a sociálneho vylúčenia
- Podpora programov finančnej gramotnosti, riadenia dlhu a sporenia ako nástroja pre uľahčenie vstupu na otvorený TP, s cieľom zvýšiť informovanosť v oblasti finančných služieb, mikropôžičkových a sporiacich programov vrátane podporných činností.

Špecifický cieľ 3.1.2 Poskytovanie pomoci ľuďom ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením pri ich integrácii na trh práce

Zámerom je poskytovať pomoc a integráciu na trh práce prostredníctvom sociálneho podniku, ktorého hlavným cieľom je dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu na dosiahnutie sociálnych cieľov.

Očakávané výsledky

- lepšia podpora a pomoc zamestnancom nájsť zamestnanie na otvorenom trhu práce prostredníctvom integrácie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie v sociálnom podniku
- vyššia miestna a regionálna zamestnanosť znevýhodnených občanov na trhu práce
- vytvorené partnerstvá medzi právnickými osobami alebo fyzickými osobami, ktoré podporujú alebo vykonávajú integráciu znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie na trhu práce

Príklady aktivít

- Sociálna a ekonomická integrácia znevýhodnených skupín obyvateľov na trh práce.
- Tvorba podporného a integračného pracovného prostredia na získanie profesijných zručností a sociálnych zručností.
- Podpora rozvoja mikrofinančných programov s prihliadnutím na podporu mikropodnikateľov a MSP
- Zavedenie programu osobitnej podpory mladých ľudí do 25 rokov (NEET, ktorí nie sú UoZ) ponúkajúceho prax zameranú na získanie praktických skúseností alebo druhú šancu na vzdelanie.

Špecifický cieľ 3.1.3 Prevencia a eliminácia diskriminácie

Diskriminačný prístup k niektorým skupinám obyvateľstva je jednou z príčin sociálneho vylúčenia. Hoci je antidiskriminácia a rodová rovnosť definovaná ako horizontálny princíp, popri jej prierezovom uplatňovaní je rovnako potrebné umožniť špecifickú a cielenú podporu pre skupiny obyvateľstva ohrozené diskrimináciou najmä z dôvodov a v oblastiach, ktoré nie sú pokryté v iných špecifických cieľoch. Jedným zo sprievodných znakov diskriminácie je aj úroveň zdravotného stavu obyvateľstva. Z prieskumu Európskej únie zameraného na otázky diskriminácie (jún 2012) vyplynulo, že najviac rozšírenou formou diskriminácie na Slovensku je diskriminácia na základe etnického pôvodu (56 %). Diskriminácia na trhu práce bola uvedená ako závažná prekážka zamestnanosti Rómov kedy etnická príslušnosť je identifikovaná ako druhý najčastejší z dôvodov diskriminácie na trhu práce. Prieskum ďalej uvádza diskrimináciu vyplývajúcu z postihnutia a sexuálnej orientácie (v oboch prípadoch po 46 %).

Viac ako polovica Slovákov (51 %) nepozná svoje práva pre prípad, že by sa stali obeťami diskriminácie alebo obťažovania. Desatina obyvateľov Slovenska by nevedela, na koho sa obrátiť. Z tohto dôvodu považujeme za nevyhnutný nástroj sociálnej inklúzie posilnenie antidiskriminačných mechanizmov na Slovensku.

Očakávané výsledky

- zlepšenie mechanizmov prevencie, eliminácie diskriminácie a uplatňovania dočasných vyrovnávacích opatrení
- zlepšenie mechanizmov na predchádzanie viacnásobnej diskriminácie Rómov
- zvýšenie informovanosti o zákaze diskriminácie a spôsobom ochrany pred ňou
- zvýšenie povedomia o právach osôb so zdravotným postihnutím a ich prínose k spoločnosti
- zlepšenie aktívneho začleňovania skupín obyvateľstva, ktoré sú ohrozené priamou alebo nepriamou diskrimináciou

- zvýšenie počtu inštitúcií, uplatňujúcich manažment rozmanitosti a vzdelávanie k nemu

Príklady aktivít

- Podpora a propagácia uplatňovania inkluzívnych politík pre príslušníčky a príslušníkov MRK (napr. verejné ocenenie a uznanie obciam a mestám za zavádzanie a rozvíjanie politík, ktoré prispievajú k odstraňovaniu predsudkov a stereotypov a prispievajú k sociálnemu začleneniu; podpora a propagácia pozitívnych príkladov v organizáciách verejnej správy pre ostatných zamestnávateľov zamestnávaním znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie).
- Podpora senzibilizačných aktivít zameraných na znižovanie a predchádzanie viacnásobnej diskriminácii rómskych žien a dievčat.
- Vzdelávanie pracovníkov prvého kontaktu (zamestnancov úradov, zariadení sociálnych služieb a pod.) v oblasti predchádzania a boja s diskrimináciou.
- Podpora aktivít zameraných na elimináciu negatívnych stereotypov majority a jej senzibilizácia vo vzťahu k Rómom.
- Aktivity zamerané na zlepšenie vnímania problematiky diskriminácie a tolerance znevýhodnených skupín obyvateľstva.
- Aktivity zamerané na šírenie myšlienok tolerance, akceptácie odlišností a zlepšovanie postojev mladých ľudí voči znevýhodneným skupinám obyvateľstva
- Podpora vzdelávania a rozširovania vedomostí zamestnancov verejnej správy o všetkých skupinách obyvateľov, ktorí sú, resp. môžu byť ohrození priamou alebo nepriamou diskrimináciou, podpora profesionálneho správania zamestnancov VS prostredníctvom školení a vzdelávania

Špecifický cieľ 3.2.1 Podporovať prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť

Inštitúcie boli v minulosti považované za najlepší spôsob starostlivosti o ohrozené deti, deti v akútnom ohrození a dospelých s rôznymi potrebami podpory. Skúsenosti a dôkazy z rôznych krajín jasne preukázali, že inštitucionálna starostlivosť vždy poskytuje horšie výsledky z hľadiska kvality života ako kvalitné služby v komunite; navyše, inštitucionálna starostlivosť často znamená celoživotné sociálne vylúčenie a segregáciu. Vedecký výskum raného vývoja detí ukazuje, že pokiaľ ide o veľmi malé deti, môže mať aj pomerne krátke umiestnenie dieťaťa v inštitucionálnej starostlivosti negatívne dosahy na jeho vývoj a má celoživotné následky na emocionálnu pohodu a správanie daného človeka. Z týchto dôvodov a v dôsledku prijatia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) a ďalších ľudskoprávných nástrojov sa inštitucionalizácia čoraz viac považuje za zlú stratégiu a za porušovanie ľudských práv (Spoločné európske usmernenia pre prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, 2012).

Očakávané výsledky

- zvýšiť percentuálny podiel prijímateľov sociálnych služieb (detí so zdravotným postihnutím, občanov so zdravotným postihnutím, občanov v nepriaznivej sociálnej situácii, seniorov), ktorým sú poskytované sociálne služby v komunite a v prirodzenom domácom prostredí
- zvýšiť percentuálny pomer sociálnych služieb poskytovaných ambulantnou a terénnou formou na úrovni komunity k celoročným a týždenným pobytovým sociálnym službám
- zvýšiť počet novovzniknutých zariadení sociálnych služieb poskytovaných pobytovou formou s kapacitou na komunitnej úrovni
- zvýšiť percentuálny pomer detí mimo vlastnej rodiny umiestnených v náhradnom prostredí na komunitnej úrovni (v náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti, predosvojiteľskej starostlivosti, v osobnej starostlivosti poručníka, v profesionálnych rodinách DeD a v samostatných skupinách /rodinných domoch, bytoch/ DeD) k deťom umiestnených v skupinách zariadení (detské domovy zriadené ako centrá detí, domovy sociálnych služieb, reedukačných zariadeniach)

- zvýšiť percentuálny pomer detských domovov zriadených ako domovy detí k detským domovom zriadeným ako centrá detí
- znížiť počet prípadov/klientov na jedného pracovníka oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Príklady aktivít

- Podpora deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb.
- Podpora deinštitucionalizácie existujúcich zariadení náhradnej starostlivosti.
- Podpora deinštitucionalizácie v oblasti špecializovanej psychiatrickej zdravotnej starostlivosti.
- Podpora deinštitucionalizácie špeciálnych výchovných zariadení.
- Podpora rozvoja vybraných sociálnych služieb a opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom predchádzania umiestňovania klientov do zariadení (napr. služby včasnej intervencie, podpora samostatného bývania, podporované bývanie, podpora sociálnej práce s rodinami v ich prirodzenom prostredí, podpora opatrovateľskej služby a iné).
- Podpora rozvoja a vzdelávania zamestnancov, ktorí poskytujú služby alebo zabezpečujú starostlivosť o klientov a kľúčových aktérov v procese deinštitucionalizácie.
- Podpora zriaďovateľov pri vytváraní personálnych zdrojov pre manažovanie procesov deinštitucionalizácie a rozvoja komunitnej starostlivosti.
- Podpora programov a aktivít zameraných na klientov v procese deinštitucionalizácie a komunitných službách (napr. podpora individuálnych plánov v sociálnych službách, individuálnych plánov rozvoja osobnosti dieťaťa, špecifickej prípravy klientov).
- Podpora hodnotiacich a monitorovacích systémov na sledovanie dosahovania pokroku.
- Podpora inovatívnych prístupov v rámci interdisciplinárnej spolupráce v oblasti inklúzie osôb so zdravotným postihnutím
- Podpora výkonu odborných činností (sociálnej práce, psychológie, pedagogiky a iné) v prirodzenom prostredí klientov a systémových zmien
- Podpora osvetu a informačných kampaní s cieľom poskytnúť širšej verejnosti informácie o deinštitucionalizácii a príkladov dobrej praxe

PRIORITNÁ OS 4: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Prioritná os je zameraná na obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít, ktorí patria medzi najohrozenejšie skupiny obyvateľstva trpiace vysokou mierou deprivácie a sociálnej exklúzie. V súvislosti so životnými podmienkami obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít špecifické ciele investičnej priority v rámci tejto prioritnej osi sledujú zámer rozšíriť možnosti prístupu v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravotnej starostlivosti a bývania.

Špecifický cieľ 4.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie

Rozdiel vo formálnej vzdelanostnej úrovni rómskej populácie v porovnaní s majoritnou populáciou je priepastný. Podľa Atlasu rómskych komunít (2013) až 16,73% obyvateľov nemá ukončené základné vzdelanie; 28,05% Rómov má ukončenú základnú školu a 4,98 % ukončilo špeciálnu školu. Stredoškolské vzdelanie dosiahlo 5,74% obyvateľov a 2,80 % osôb navštevuje strednú školu. Počet obyvateľov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním je 0,18%; 0,36 % Rómov vysokú školu navštevuje.

Najnižšia miera zaškolenosti detí na Slovensku je v segregovaných osadách, teda tam, kde by deti do škôlky potrebovali chodiť najviac, vzhľadom na málo podnetné prostredie.

Medzi najzásadnejšie prekážky v zlepšení zaškolenosti rómskych detí patrí okrem iného aj postoj rodičov rómskych detí, ich nedôvera voči predškolským zariadeniam, neznalosť dôležitosti

predškolskej výchovy, jazyková bariéra, ktoré umocňujú nezáujem rodičov a spôsobujú problémy pri získavaní informácií.

Kvalitné vzdelávanie a výchova v ranom detstve sú prínosom osobitne pre tie deti, ktoré pochádzajú zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia, pomáhajú odstraňovať rozdiely v dosahovaných výsledkoch a podporujú kognitívny, jazykový, sociálny a emocionálny rozvoj, čo môže napomôcť prelomiť cyklus znevýhodnenia a nezájmu, ktoré často vedú k predčasnému ukončeniu školskej dochádzky a prenosu chudoby z generácie na generáciu. Zlepšenie informovanosti o prínosoch predškolského vzdelávania pre deti, intenzívna spolupráca pedagogických pracovníkov s rodičmi za pomoci rómskych asistentov učiteľov, podpora aktivít zameraných na zlepšenie spolupráce rodičov so vzdelávacími zariadeniami, je účinným nástrojom nielen pre zvýšenie miery zaškolenosti rómskych detí, ale aj nástrojom pre zvýšenie celkovej vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania.

Očakávané výsledky

- zvýšená informovanosť a zlepšená spolupráca rodičov so vzdelávacími zariadeniami
- vyšší počet detí z marginalizovaných rómskych komunít navštevujúcich predškolské zariadenia
- zvýšená inkluzívnosť vzdelávacieho systému
- zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky detí a mládeže z marginalizovaných rómskych komunít
- zvýšený podiel rómskych študentov s dosiahnutým vzdelaním na úrovni ISCED 3A, ISCED 3B, ISCED 3C, ISCED 4

Príklady aktivít

- Podpora programov orientovaných na zlepšenie spolupráce medzi vzdelávacími zariadeniami a rodičmi rómskych detí (napr. prostredníctvom programov zameraných na aktiváciu rodičov z prostredia MRK, prostredníctvom vzdelávania učiteľov zameraného na zlepšenie spolupráce s rodičmi rómskych detí a pod.).
- Systematická podpora účasti detí z prostredia MRK na predprimárnom vzdelávaní (napr. prostredníctvom činnosti asistentov učiteľov, prostredníctvom cieľných programov komunitných centier a terénnej sociálnej práce, prostredníctvom programov zameraných na zlepšenie spolupráce predškolských zariadení a rodičov rómskych detí, vzdelávaním pedagogických zamestnancov, podporou dochádzky detí zabezpečením dostupnosti dopravy napr. prevádzkovaním školského autobusu, poskytnutím didaktických balíčkov pre predškolské zariadenia a pod.).
- Systematická podpora výchovno-vzdelávacích aktivít a voľno-časových aktivít pre deti z MRK s hlavným dôrazom na prepájanie majority s minoritou (napr. prostredníctvom podpory individuálnej integrácie a činnosti asistentov učiteľov, prostredníctvom podpory multikultúrnej výchovy a programov komunitných centier a pod.).
- Systematické poskytovanie tútorskej a mentorskej podpory pre žiakov z MRK s dôrazom na úspešné ukončenie ZŠ a plynulý prechod na SŠ.
- Účinná finančná pomoc pre študentov SŠ a VŠ z prostredia MRK (napr. vo forme štipendií pre študentov stredných škôl) určených pre študentov z MRK.

Špecifický cieľ 4.1.2 Znížiť mieru nezamestnanosti rómskych mužov a žien

Miera zamestnanosti občanov je jedným zo základných a určujúcich predpokladov ich spoločenskej integrácie. Osobitne to platí pre marginalizované rómske komunity. Na základe neoficiálnych údajov o nezamestnanosti rómskej populácie z predchádzajúceho obdobia je zrejmé, že počet nezamestnaných Rómov v Slovenskej republike systematicky rastie a rómska populácia tvorí výraznú väčšinu dlhodobo nezamestnaných v SR.

Očakávané výsledky

- zvýšenie dostupnosti služieb zamestnanosti v prostredí MRK
- zvýšená miera informovanosti obyvateľov MRK zameraná na oblasť finančného poradenstva (zvýšenie finančnej gramotnosti obyvateľov MRK)
- zvýšenie zamestnateľnosti obyvateľov MRK

Príklady aktivít

- Podpora kariérneho poradenstva pre ľudí z MRK poskytovaného individuálnou proklientsky orientovanou formou.
- Podpora individuálneho prístupu v poskytovaní služieb zamestnanosti s hlavným dôrazom na potreby klienta a trhu práce a podpora nástrojov medzitrhu práce pre ľudí z MRK (realizovaných napr. prostredníctvom agentúr podporovaného zamestnávania alebo iných organizácii aktívnych v oblasti zamestnanosti).
- Podpora inovatívnych programov zameraných na zvyšovanie lokálnej zamestnanosti prostredníctvom podpory sociálnych a obecných podnikov a podnikateľských inkubátorov.
- Podpora programov zameraných na zvýšenie odbornej kvalifikácie a kľúčových zručností ľudí z MRK.
- Podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (t.j. TSP, komunitní pracovníci / pracovníčky v oblasti sociálnych služieb).
- Podpora existencie a fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK.
- Podpora programov finančnej gramotnosti, riadenia dlhu a sporenia ako nástroja pre uľahčenie vstupu na otvorený TP, s cieľom zvýšiť informovanosť v oblasti finančných služieb, mikropôžičkových a sporiacich programov vrátane podporných činností, a podpory rozvoja mikrofinančných programov

Špecifický cieľ 4.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetly a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania

Za hlavné determinanty zhoršeného zdravotného stavu rómskej populácie na Slovensku sa považuje nedostatočná úroveň zdravotného a sociálneho povedomia; nízky štandard osobnej hygieny; nízky štandard komunálnej hygieny; bývania a ekologickú rizikovosť prostredia (nedostatočný prístup k pitnej vode, infraštruktúre). K nevyhovujúcemu zdravotnému stavu v rómskych komunitách prispieva nedostatočná výživa ako dôsledok chudoby a zhoršená reálna dostupnosť k zdravotnej starostlivosti z dôvodu nedostatku finančných zdrojov na cestovanie za lekárom. Zhoršujúca sa je i miera požívania alkoholu, tabakových výrobkov a narastajúce závislosti a s nimi previazané ďalšie riziká.

Na základe relevantných demografických ukazovateľov je možné konštatovať, že podľa veku má rómska populácia progresívny charakter. Znamená to, že predproduktívna zložka populácie (detí) je najvyššia, ďalej nasleduje produktívna zložka a počet osôb v poproduktívnom (tiež dôchodkovom) veku je minimálny. Na základe tejto demografickej štruktúry je možné konštatovať, že priemerná dĺžka života rómskej populácie je výrazne kratšia ako u majority. Niektoré zdroje uvádzajú rozdiel až o 10 rokov.

Zlé životné podmienky v segregovaných rómskych osadách a v lokalitách s vysokou koncentráciou rómskej populácie, ako aj nízke zdravotné povedomie, majú vplyv na častý výskyt infekčných ochorení. Existujú náznaky, že choroby ako hepatitída, bacilárna dyzentéria sú stále závažným problémom mnohých rómskych komunít. Ide o tzv. choroby špinavých rúk, ktoré sa šíria napríklad kontaminovanou vodou a potravinami. K závažným problémom patria aj infekcie dýchacích ciest. Z nedostatku hygieny pramenia choroby ako svrab a pedikulóza (zavšivenie). Rovnako pri

predchádzaní infekčným ochoreniam je problémom nižšia zaočkovanosť rómskej populácie, ako aj detí v porovnaní s väčšinovou populáciou.

Kvalitu zdravia obyvateľov zásadným spôsobom ovplyvňujú aj podmienky bývania. Základným predpokladom legitimacy technických a hygienických štandardov obydli sú vysporiadané vlastnícke vzťahy. Dáta z Atlasu rómskych komunít (2013) a dostupných výskumov potvrdzujú, že obydli v rómskych komunitách bývajú často postavené na pozemkoch s neusporiadaným právnym titulom, bez stavebných povolení a ich následnej legalizácie, čo má za následok absenciu resp. obmedzený prístup k základnej a technickej infraštruktúre. Kvalitné bývanie je úzko previazané s možnosťou nájsť si zamestnanie, žiť v hygienicky nezávadnom prostredí a poskytuje adekvátny priestor na osobný a vzdelanostný rast detí aj dospelých. Sociálno-ekonomické znevýhodnenie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít, nedostatok adekvátnych odborných kapacít miestnych samospráv pre riešenie vysporiadavania a legalizácie pozemkov vyžadujú vonkajšiu intervenciu.

Očakávané výsledky

- zvýšenie dostupnosti služieb zdravotnej starostlivosti
- zvýšená miera informovanosti obyvateľov MRK v oblasti zdravotnej starostlivosti a prevencie prostredníctvom osvetových programov, informačných aktivít, kampaní
- zvýšená miera povedomia v oblasti zdravotnej starostlivosti obyvateľov MRK
- podpora zlepšenia štandardov hygieny bývania MRK v dôsledku programu vysporiadania pozemkov

Príklady aktivít

- Podpora systematického poskytovania služieb a asistencie prostredníctvom programu komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy v obciach s prítomnosťou separovaných a segregovaných MRK.
- Podpora programov zdravotno-výchovnej osvetovej výchovy obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lokalít zameraných na oblasti ako napr.: osobná hygiena a starostlivosť o vlastné zdravie výchova k rodičovstvu ochrana sexuálneho a reprodukčného zdravia, starostlivosť o dieťa, prevencia infekčných ochorení manipulácia s potravinami ochrana životného prostredia, prevencia úrazov a nehôd a pod.
- Podpora programov zameraných zabezpečenie minimálnych hygienických štandardov v obciach s prítomnosťou MRK.
- Podpora programov zameraných na dosiahnutie vyššieho hygienického štandardu marginalizovaných rómskych osídlení a systematické znižovanie počtu nelegálnych obydli charakteristických extrémne nízkou mierou hygienických štandardov aj prostredníctvom poskytovania technickej asistencie obciam s prítomnosťou MRK zameranej na vysporiadavanie pozemkov.

PRIORITNÁ OS 5: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít

Zámerom prioritnej osi je zabezpečiť v súlade s legislatívou EÚ prístup obyvateľov z prostredia separovaných a segregovaných rómskych komunít k bývaniu, k pitnej a úžitkovej vode, adekvátnym inžinierskym sieťam, a pravidelný odvoz komunálneho odpadu v súlade s hygienickými normami. Prostredníctvom prioritnej osi bude tiež podporená dostupnosť vzdelávacích zariadení na úrovni materských škôl v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. S cieľom zlepšiť prístup k pracovným príležitostiam a vytvoriť optimálne podmienky pre podporu komunitného rozvoja a komunitných služieb budú investície nasmerované aj do oblasti sociálnej infraštruktúry a budovania subjektov sociálnej ekonomiky s relevantnou konzultačno-poradenskou asistenciou.

Špecifický cieľ 5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania

Oblasť bývania je nesporne jednou z oblastí, kde sa najviac prehlbujú rozdiely medzi rómskou a väčšinovou populáciou. Napriek faktu, že v rámci väčšinovej populácie sú skupiny znevýhodnené v rôznych oblastiach a rovnako označované ako zraniteľné, či už kvôli ekonomickému statusu alebo etnickému pôvodu, len rómske komunity na Slovensku vytvárajú osady a v nich rôzne typy neštandardných obydľí, ktoré nespĺňajú technické, ani hygienické normy.

V obydľí v koncentráciách môže verejný vodovod využívať približne 74 % obydľí a 57 % ho aj skutočne využíva. Vlastnú studňu využíva 23 % a 22 % je bez prístupu k pitnej vode alebo využíva iné zdroje pitnej vody. Kanalizáciu v koncentráciách môže 39% obydľí a 30 % ju aj skutočne využíva. Žumpy využíva 25 % obydľí a domáce čističky odpadových vôd využíva 1 % domácností.

Očakávané výsledky

- zlepšenie podmienok pre sociálnu integráciu ľudí z MRK prostredníctvom funkčného systému prestupného bývania
- zavedenie systému finančného mechanizmu pre podporu svojpomocnej výstavby (mikropôžičky)
- zlepšenie kvality bývania v prostredí MRK prostredníctvom:
 - zavedenia inžinierskych sietí;
 - prístupu k pitnej a úžitkovej vode;
 - výstavby prístupových ciest;
 - odvozu komunálneho odpadu;

Príklady aktivít

- Podpora programov prestupného bývania v rámci sociálnej mobility a integrácie obyvateľov MRK (výstavba a rekonštrukcia obydľí)
- Podpora mikropôžičkových programov zameraných na podporu svojpomocnej výstavby obydľí
- Podpora prístupu k pitnej a úžitkovej vode v prostredí separovaných a segregovaných MRK s dôrazom na nízkonákladové opatrenia ako napr. vŕtanie a kopanie studní
- Podpora výstavby inžinierskych sietí v prostredí MRK
- Podpora dobudovania základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, asfaltové cesty, spevnené cesty)
- Podpora aktivít zameraných na riešenie problematiky komunálneho odpadu

Špecifický cieľ 5.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve

V súčasnosti pretrváva stav, keď nie sú vytvorené optimálne podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom stupni vzdelávania. Kapacitné možnosti siete MŠ sú obmedzené a vzdelávacie zariadenia sú poddimenzované. Priestorové možnosti MŠ nezodpovedajú demografickej krivke rovnako aj budovy MŠ sú v zlom technickom stave a ani vybavenosť týchto vzdelávacích zariadení nie je na požadovanej úrovni. Podľa Atlasu rómskych komunít 2013 bolo v aktuálnom čase identifikovaných 1 456 materských škôl, ktoré navštevovalo 24 627 detí, z toho 9 164 rómskych detí a z nich bolo 6 523 rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podľa prieskumu sa len v roku 2011 narodilo 10 090 rómskych detí. Z uvedeného vyplýva nutnosť rozšírenia kapacity materských škôl v obciach s prítomnosťou MRK.

Očakávané výsledky

- vytvorené podmienky pre plnohodnotnú účasť detí z MRK v predprimárnom stupni vzdelávania

- rozšírená kapacitná sieť MŠ materských škôl prostredníctvom ich rekonštrukcie, modernizácie školských objektov a ich vybavenia vrátane výstavby materských škôl v obciach s prítomnosťou MRK

Príklady aktivít

- Podpora výstavby nových predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK
- Podpora rekonštrukcie predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK s dôrazom na rozšírenie kapacity

Špecifický cieľ 5.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre

Problémy spájajúce sa so životom obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít sa dotýkajú mnohých oblastí súčasne (vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania, vzťahov s majoritou, materiálnej chudoby, zadlženosti atď.) a majú podobu začarovaného kruhu navzájom sa ovplyvňujúcich a posilňujúcich faktorov. Ak majú byť snahy a aktivity o sociálne začleňovanie úspešné, musia mať podobu (trvajúcich) intervencií vo všetkých oblastiach súčasne. Potenciálnym nástrojom, ktorý dokáže na lokálnej úrovni účinne koordinovať rôznorodé intervenčné programy a poskytovať komplexné sociálne a komunitné služby podľa špecifických potrieb cieľových skupín, sú komunitné centrá. Vychádzajúc z doterajších skúsenosti práve sociálne intervencie realizované priamo v prirodzenom prostredí týchto komunít s dôrazom na zabezpečovanie dostupných komplexných služieb obyvateľom všetkých vekových kategórií v MRK sa ukazujú ako jeden nástroj na podporu sociálnej inklúzie a zvyšovanie zamestnateľnosti týchto skupín v dlhodobom meradle.

Očakávané výsledky

- zvýšená kvalita životných podmienok obyvateľov MRK
- zlepšenie poskytovania sociálnych služieb zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti MRK

Príklady aktivít

- podpora výstavby nových KC
- podpora modernizácie a rekonštrukcie KC
- podpora prestavby existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania KC

PRIORITNÁ OS 6: Technická pomoc

Prioritná os Technická pomoc je určená na podporu vykonávania OP ĽZ pre riadiaci orgán OP ĽZ, ako aj sprostredkovateľské orgány pod RO. Finančné prostriedky budú využité na vykonávanie úloh definovaných v rámci všeobecného nariadenia. Týmto sa zabezpečí efektívny výkon programového cyklu riadenia OP tak, aby bolo možné dosiahnuť ciele OP.

V rámci PO budú realizované tieto aktivity:

- Personálna oblasť - zabezpečenie kvalifikovaného výkonu agendy súvisiacej s implementáciou OP ĽZ prostredníctvom primeraného mzdového zabezpečenia a interného a externého vzdelávania oprávnených zamestnancov
- Technické vybavenie - zabezpečenie administratívneho a materiálno-technického vybavenia pre kvalitný výkon agendy súvisiacej s implementáciou OP ĽZ
- Režijné výdavky - prevádzkové zabezpečenie implementácie OP ĽZ
- Príprava, implementácia a monitorovanie
- Kontrola a audit – zabezpečenie výkonu a spolupráce pri kontrole a audite v rámci OP ĽZ
- Informovanie a komunikácia
- Hodnotenie a štúdie - zabezpečenie procesu, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie programu a súlad s cieľmi stanovenými v OP ĽZ, analyzuje účinnosť realizačných procesov a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti.

6.2 VZŤAH OP ĽZ K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM

Pri návrhu OP ĽZ a následne pri definovaní environmentálnych cieľov boli zohľadnené nasledovné politiky, stratégie, programy a iné dokumenty strategického charakteru:

Strategické dokumenty EÚ

- Európa 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu s osobitným zreteľom na iniciatívy Európa efektívne využívajúca zdroje a Digitálna agenda pre Európu,
- Plán prechodu na konkurencieschopné nízko uhlíkové hospodárstvo do roku 2050, KOM (2011) 112 v konečnom znení,
- Strategické usmernenia Spoločenstva,
- Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020
- Odporúčanie Rady, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2013
- Stratégia EÚ pre mládež: Investovanie a posilnenie postavenia mládeže 2009 - 2018
- Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta: Európsky príspevok k plnej zamestnanosti, KOM 2010(682) v konečnom znení
- Iniciatíva „Príležitosti pre mladých“, KOM(2011) 933 v konečnom znení z 20. decembra 2011
- Rozhodnutie Rady z 21. októbra 2010 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov, Ú. v. EÚ L 308, 24.11.2010, s. 46
- Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest, KOM (2012) 173 final
- Dostať mladých do zamestnania, COM(2012) 727 final
- Vytváranie rámca kvality pre stáže, COM(2012) 728 final
- Odporúčanie komisie z 20. februára 2013 Investovať do detí: východisko z bludného kruhu znevýhodnenia (2013/112/EU)
- Pracovný dokument Útvarov Komisie {SWD (2012) 133 konečná verzia}
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov - Nediskriminácia a rovnaké príležitosti: Obnovený záväzok. Nástroj spoločenstva a politiky v oblasti začleňovania Rómov. [KOM(2011)0420]
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 437/2010 z 19. mája 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, pokiaľ ide o oprávnenosť zásahov v oblasti bývania v prospech marginalizovaných spoločností
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020 [KOM(2011)173 v konečnom znení]
- FRA / UNDP: Situácia Rómov v 11 členských štátoch EÚ - predbežné výsledky prieskumu (2012)
- Odporúčanie Rady EÚ o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch z 9.12.2013 (2013/C 378/01)
- Legislatíva ES / EÚ v oblasti kohéznej politiky,
- Legislatíva ES / EÚ v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže,
- Legislatíva ES / EÚ v oblasti verejného obstarávania,
- Legislatíva ES / EÚ v oblasti pravidiel ochrany a zlepšovania životného prostredia,
- Legislatíva ES / EÚ v oblasti pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie,

Strategické dokumenty SR

- Národný program reforiem Slovenskej republiky (2013),
- Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 - 2016,
- Návrh štruktúry operačných programov financovaných z Európskych štrukturálnych a investičných fondov na programové obdobie 2014 - 2020,
- Návrh základných princípov na prípravu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na programové obdobie 2014 - 2020,
- Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020
- Návrh opatrení v hospodárskej politike na podporu hospodárskeho rastu (uznesenie vlády SR č. 227/2013)
- Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách (2004)
- Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2007 - 2013
- Národný akčný plán rodovej rovnosti na roky 2010 - 2013
- Kľúčové oblasti a akčný plán štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike na roky 2008 - 2013
- Stratégia ochrany detí
- Národný akčný plán pre deti na roky 2009 - 2012
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2009 - 2013
- Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2011 - 2014
- Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 - 2015
- Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 - 2016
- Stratégia SR pre mládež 2014 - 2020
- Koncepcia rozvoja práce s mládežou
- Stratégia celoživotného vzdelávania
- Koncepcia Štátnej politiky zdravia Slovenskej republiky
- Národný program aktívneho starnutia 2014 - 2020
- Národný akčný plán k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005 -2015
- Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2015
- Program rozvoja bývania
- Atlas rómskych komunit
- Štandardy komunitných centier zameraných na prácu s marginalizovanými komunitami pre potreby výziev Regionálneho operačného programu na výstavbu a rekonštrukciu komunitných centier spolufinancovaných z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (uznesenie vlády SR č. 804/2011)
- Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže
- Dlhodobá koncepcia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania
- Tretí akčný program EÚ pre oblasť zdravia na roky 2014 - 2020,
- Program Erasmus+
- Program rozvoja vidieka a Integrovaný regionálny operačný program,
- OP Integrovaná infraštruktúra,
- OP Výskum a Inovácie,
- OP Efektívna verejná správa.

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

1 INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA A JEHO PRAVDEPODOBŇÝ VÝVOJ, AK SA STRATEGICKÝ DOKUMENT NEBUDE REALIZOVAŤ

Táto kapitola obsahuje analýzu súčasného stavu zložiek životného prostredia, trend ich vývoja a pravdepodobný vývoj, ak by sa opatrenia OP ĽZ nerealizovali. Stav životného prostredia SR je dlhodobo sledovaný prostredníctvom ukazovateľov zložiek životného prostredia, v rámci čiastkových monitorovacích systémov. Každoročne sú údaje o kvalite zložiek životného prostredia spracované v Správe o stave životného prostredia SR, ktorá je oficiálnym dokumentom deklarujúcim stav kvality životného prostredia SR. K obdobiu spracovania správy o hodnotení bola spracovaná správa o stave životného prostredia reprezentujúca stav v roku 2012.

V súlade s požiadavkami prílohy I f Smernice SEA, správa o hodnotení zahŕňa popis týchto oblastí:

- ovzdušie a klimatické faktory
- voda
- pôda
- fauna, flóra, biodiverzita
- obyvateľstvo a zdravie ľudí
- krajina
- materiálne zdroje
- kultúrne dedičstvo.

Popis súčasného stavu životného prostredia sa snaží zameriavať na tie charakteristiky, ktoré by mohli byť priamo alebo nepriamo ovplyvnené realizáciou OP ĽZ. Popis jednotlivých aspektov vytvára bázu pre hodnotenie potenciálnych environmentálnych vplyvov realizácie strategického dokumentu.

Rozsah kapitoly je vzhľadom na charakter strategického dokumentu, doplnený o popis špecifických oblastí OP ĽZ, ako je zamestnanosť, vzdelávanie, sociálna inklúzia a Rómske komunity.

1.1 KVALITA OVZDUŠIA A KLIMATICKÉ FAKTORY

Kvalita ovzdušia

Oproti roku 1990 Slovensko znížilo celkové emisie o zhruba 41 % a emisnú náročnosť na polovicu, čím sa radí k najlepším v Európe. Toto zníženie dosiahlo najmä prirodzenou zmenou štruktúry hospodárstva a zmenami v palivovom mixe. Po roku 2000 sa rýchlosť poklesu výrazne spomalila.

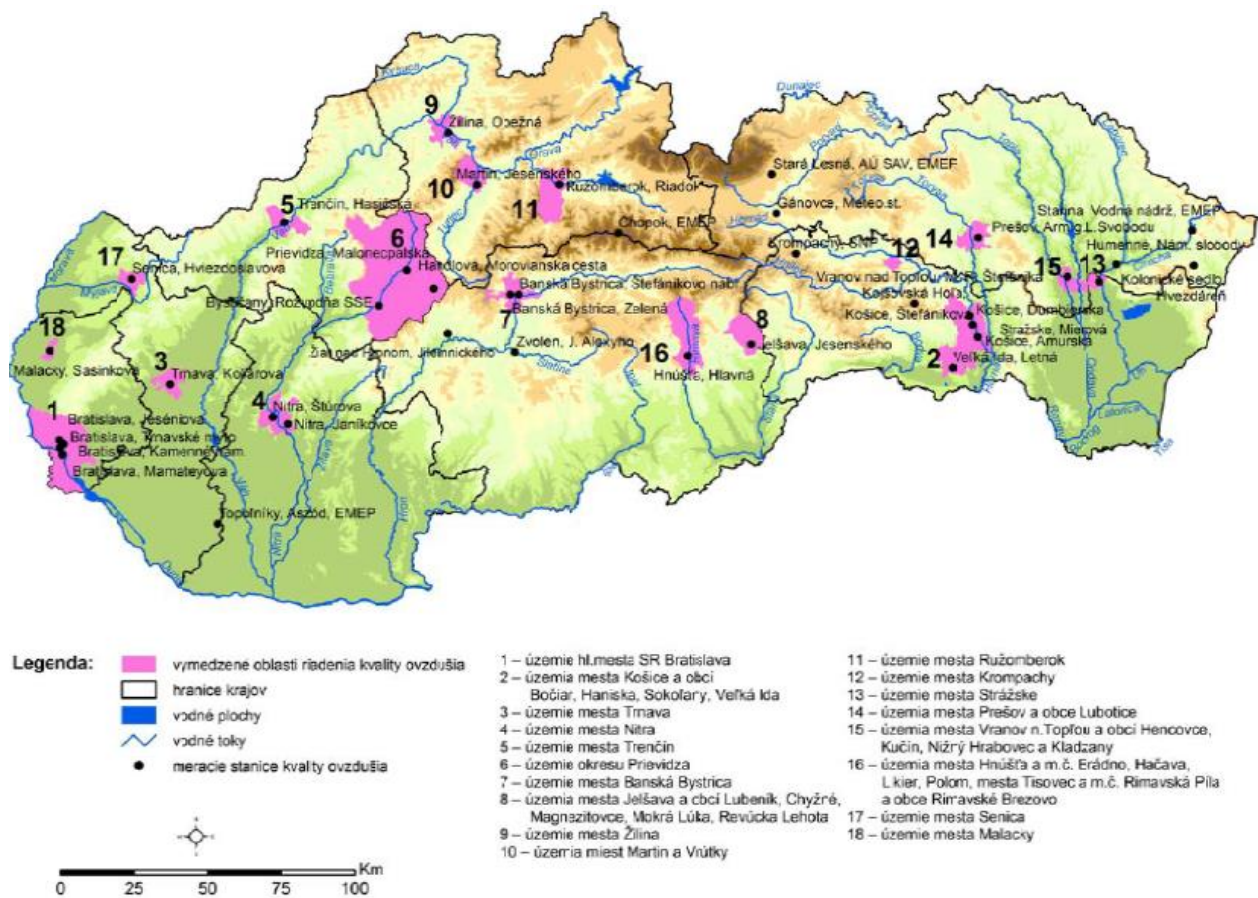
Napriek týmto zlepšeniam dochádza na viacerých monitorovacích stanicích kvality ovzdušia opakovane k prekročeniu limitných hodnôt vybraných znečisťujúcich látok v ovzduší stanovených na zabezpečenie ochrany zdravia ľudí. Na relatívne vysokej úrovni zostávajú aj niektoré charakteristiky koncentrácií prízemného ozónu.

Najzávažnejším problémom posledných rokov sú predovšetkým zvýšené koncentrácie suspendovaných látok PM₁₀ a PM_{2,5}. Zvýšené koncentrácie PM₁₀ a PM_{2,5} v ovzduší negatívne vplyvajú na zdravotný stav obyvateľstva a prispievajú k vzniku ochorení dýchacieho systému a k vzniku alergických ochorení. Vzhľadom k týmto znečisťujúcim látkam sú najcitlivejšími skupinami populácie astmatici, ľudia s kardiovaskulárnymi a chronickými pľúcnyimi ochoreniami, deti a starší ľudia.

Celkovo najvýznamnejším podielom k emisiám PM₁₀ a PM_{2,5} prispievajú malé zdroje (vykurovanie domácností), pričom nárast emisií v tomto sektore odráža zvýšenú spotrebu dreva v dôsledku nárastu cien zemného plynu a uhlia.

Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje Slovenský hydrometeorologický ústav na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia. Na základe výsledkov kvality v rámci správy „Hodnotenie kvality ovzdušia v SR 2011“ (SHMÚ, 2012), v súlade s požiadavkami zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov, SHMÚ na rok 2012 navrhol 18 oblastí riadenia kvality ovzdušia v 8 zónach a v 2 aglomeráciách.

Obr. 1 Oblasti riadenia kvality ovzdušia v roku 2011



Vymedzené oblasti zaberajú rozlohu 2 932 km². Na tomto území v roku 2011 žilo 1 469 072 obyvateľov, čo predstavuje 27 % z celkového počtu obyvateľov SR. Z uvedených 18 oblastí riadenia kvality ovzdušia bolo 14 určených pre PM₁₀, 1 pre PM₁₀ a NO₂ a 4 pre PM₁₀ a PM_{2,5}.

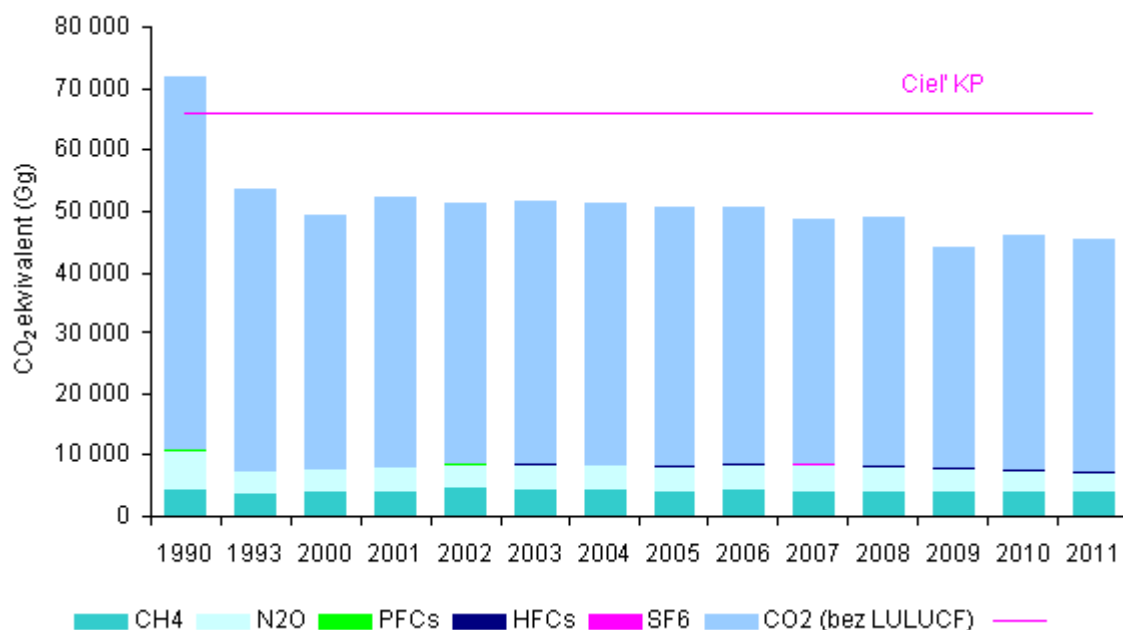
Zmena klímy

Narastajúce emisie skleníkových plynov (GHGs) v atmosfére zosilňujú skleníkový efekt, čo následne vyvoláva zmenu klímy. Klimatické zmeny a premenlivosť klímy na Slovensku je možné opísať na základe pozorovaní observatória v Hurbanove v období 1871 - 2000. Pri celoslovenských priemeroch úhrnov zrážok bol pozorovaný od začiatku 20. storočia pokles zrážok, čo sa pri rastúcej teplote vzduchu (asi o 1°C) a pri zvyšujúcom sa potenciálnom výpare prejavuje aj na zhoršovaní hydrologickej bilancie (pokles prietokov v riekach - najmä v južnej časti Slovenska, pokles vlhkosti pôdy a pod.). Dôsledkom pôsobenia klimatických zmien je pravdepodobne aj pokles výskytu snehovej pokrývky

nielen v nížinách, ale aj v horských oblastiach Slovenska, ako aj všeobecný pokles relatívnej vlhkosti vzduchu pozorovaný v posledných desaťročiach (najviac na jar a v lete na juhozápade Slovenska - až o 5%).

Celkové emisie skleníkových plynov v SR v rokoch 1990-2010 predstavujú konzistentný časový rad s klesajúcim charakterom, po roku 2000 so stabilizáciou trendu. Ten súvisí s oživením výrobnjej sféry, nárastom dopravy (hlavne cestnej) a očakávaným efektom zvyšovania aktuálnych emisií F-plynov, hlavne HFCs a SF₆. Prvé výsledky emisnej inventúry skleníkových plynov za rok 2010 už naznačujú pokles emisií, čo súvisí s recesiou priemyslu v dôsledku hospodárskej krízy a plynovej krízy zo začiatku roka 2008.

Graf 1 Vývoj celkových antropogénnych emisií skleníkových plynov z hľadiska plnenia záväzkov Kjótskeho protokolu



Zdroj: SHMÚ; Spracoval: SAŽP

Celkové emisie skleníkových plynov v SR v roku 2011 reprezentovali 43956,15 Gg CO₂ ekvivalentov (bez započítania sektora LULUCF). To predstavovalo redukciiu o 38,76 % v porovnaní s referenčným rokom 1990. V porovnaní s rokom 2010 emisie skleníkových plynov poklesli o 1,3 %.

Najvýznamnejším zdrojom emisií GHGs v Slovenskej republike je energetický sektor (výroba elektrickej energie a tepla zo spaľovania fosílnych palív, termické procesy v priemysle a ostatných sektoroch, doprava a pod.), ktorý sa v roku 2009 podieľal cca 66,1 % na celkových emisiách skleníkových plynov.

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Aktivity podporované v rámci OP ĽZ nemajú ambíciu zlepšiť stav kvality ovzdušia a preto vývoj v tomto smere bude prebiehať nezávisle od realizácie OP.

Celkovo možno v SR očakávať zlepšovanie stavu kvality ovzdušia, a to v súvislosti s napĺňaním cieľov Stratégie Európa 2020 v oblasti koncepcie nízkouhlíkového hospodárstva, ktorými je SR zaviazaná. Veľký potenciál na zníženie emisií, vrátane emisií skleníkových plynov, majú veľké priemyselné zdroje, kde sa do roku 2020 očakáva významné zníženie emisií v súvislosti s transpozíciou smernice 2010/75/EU o priemyselných emisiách.

1.2 VODA

Problematika vody má horizontálne prepojenie s viacerými oblasťami životného prostredia a zdravia. Tieto zahŕňajú okrem vodných zdrojov samotných, ochranu ich kvality a kvantity, aj vodu vo vzťahu k biodiverzite a ochrane krajiny, problematiku povodní, využitie vody pre rekreáciu, minerálne a termálne vody a pod. V rámci OP ĽZ sa budú realizovať ciele súvisiace so zvýšením prístupu rómskych domácností k inžinierskym sieťam. Z uvedeného dôvodu je v rámci popisu podrobnejšie rozpracovaná problematika zásobovania obyvateľstva vodou a odvádzania splaškových odpadových vôd.

Stav povrchových a podzemných vôd

Vodná politika uplatňovaná v súčasnosti v SR vychádza zo smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa ustanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (Rámcová smernica o vode), ktorá bola transponovaná do zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách (vodný zákon).

Vo všeobecnosti možno povedať, že primárnym cieľom RSV je dosiahnutie "dobrého stavu vôd" do roku 2015. Analýzy stavu vodných útvarov, ktoré boli vykonané v roku 2005 ukázali, že 48 % útvarov povrchových vôd a 23 % útvarov podzemných vôd SR je v riziku nedosiahnutia tohto cieľa.

Hodnotenie stavu povrchových vôd v zmysle Rámcovej smernice o vodách pozostáva z hodnotenia ekologického stavu (resp. potenciálu) a chemického stavu.

Hodnotenie ekologického stavu vodných útvarov povrchových vôd za rok 2010 bolo vykonané v 1 648 vodných útvaroch, ktoré boli definované ako prirodzené. Z celkového počtu vodných útvarov v 70,51 % bol stanovený veľmi dobrý a dobrý ekologický stav. Pomerne veľký počet vodných útvarov (418) bolo stanovených v priemernom stave (25,36 %) a zlý a veľmi zlý stav bol v 4,13 % z celkového počtu vodných útvarov (68). Z celkového hodnotenia vyplýva, že najlepšia situácia z pohľadu ekologického stavu je v čiastkových povodiach Bodrog, Hornád, Slaná, Hron a Váh.

Hodnotenie chemického stavu útvarov povrchových vôd bolo za obdobie do roku 2010 vykonané v 1 760 vodných útvaroch. Z toho 1 737 vodných útvarov sú vodné útvary vymedzené na riekach Slovenska a 23 vodných útvarov tvoria vodné nádrže. Na základe výsledkov hodnotenia je možné konštatovať, že dobrý chemický stav dosahuje 1 584 (90 % z celkového počtu) vodných útvarov Slovenska. Na druhej strane 176 (10 % z celkového počtu) vodných útvarov povrchových vôd nedosahuje dobrý chemický stav.

Najväčší podiel VÚ s dobrým chemickým stavom k celkovému počtu VÚ v povodí je v povodí Dunajca a Popradu. V absolútnom vyjadrení v povodí Váhu. V správnom povodí Dunajca bolo 10,38 % vodných útvarov, ktoré nedosahovali dobrý chemický stav, zatiaľ čo v povodí Dunajca a Popradu to bolo len 2,41 % vodných útvarov.

Dobrá stav útvarov podzemných vôd znamená dobrý kvantitatívny stav podzemných vôd a zároveň dobrý chemický stav podzemných vôd. Hodnotenie stavu podzemných vôd pozostáva z hodnotenia kvantitatívneho a chemického stavu útvarov podzemných vôd.

Pri hodnotení kvantitatívneho stavu kvartérnych a predkvartérnych útvarov podzemných vôd za rok 2007 bolo z celkového počtu 75 útvarov podzemných vôd (z toho 16 kvartérnych útvarov podzemných vôd a 59 predkvartérnych útvarov podzemných vôd) do zlého kvantitatívneho stavu zaradených 5 útvarov podzemných vôd. Dobrý chemický stav bol klasifikovaný v 82,7 % útvarov podzemných vôd, čo predstavuje 76,4 % z celkovej plochy útvarov. Zlý stav sa týka najmä kvartérnych náplavov povodia Váhu, Nitry, Hrona, Ipľa, Slanej, Rimavy, Bodvy a Hornádu. Medzi hlavné znečisťujúce látky patria sírany, chloridy, dusičnany, amoniak, pesticídy, trichlóretylén a tetra-chlóretylén.

Vo vzťahu k rámcovej smernici o vodách boli identifikované tieto hlavné vodohospodárske problémy:

- organické znečistenie povrchových vôd,
- znečistenie povrchových vôd živinami, riziko eutrofizácie,
- znečistenie povrchových vôd prioritnými látkami a chemickými látkami relevantnými pre SR,
- hydromorfologické zmeny na vodných útvaroch,
- zhoršený kvantitatívny stav podzemných vôd,
- znečistenie podzemných vôd.

Dopady zmeny klímy, povodňové riziká

Jedným z negatívnych dopadov zmeny klímy je vzrastajúce riziko povodní. Na území SR bolo identifikovaných spolu 559 oblastí s výskytom významného povodňového rizika - 378 geografických oblastí, v ktorých existuje potenciálne významné povodňové riziko a 181 geografických oblastí, v ktorých možno predpokladať, že je pravdepodobný výskyt významného povodňového rizika.

Povodne spôsobujú každoročne veľké ujmy na majetku štátu a zdraví obyvateľstva. Za obdobie rokov 2005 až 2011 spôsobili povodne na Slovensku celkové škody a náklady vo výške 710,3 mil. Eur.

Tab. 2 Následky povodní za obdobie rokov 2005-2011

Rok	Počet povodňou postihnutých sídiel	Zaplavené územia (ha)	Škody pri povodniach (mil. eur)	Náklady (mil. eur)		Náklady a škody celkom (mil. eur)
				Záchranné práce	Zabezpečovacie práce	
2005	237	9 237	24,03	2,24	2,67	28,94
2006	512	30 730	47,90	5,98	6,42	60,30
2007	60	339	2,49	0,30	0,21	3,00
2008	188	3 570	39,75	3,59	2,51	45,85
2009	165	6 867	8,41	1,59	1,30	11,30
2010	1 100	103 006	480,85	17,93	27,53	526,31
2011	87	3 076	20,01	2,00	12,58	34,59

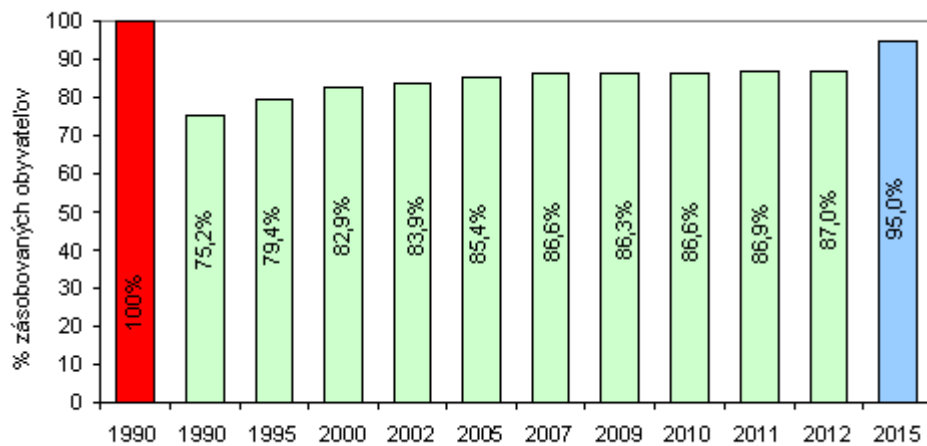
Zdroj: MP SR, MŽP SR, VÚVH

Zásobovanie obyvateľov vodou

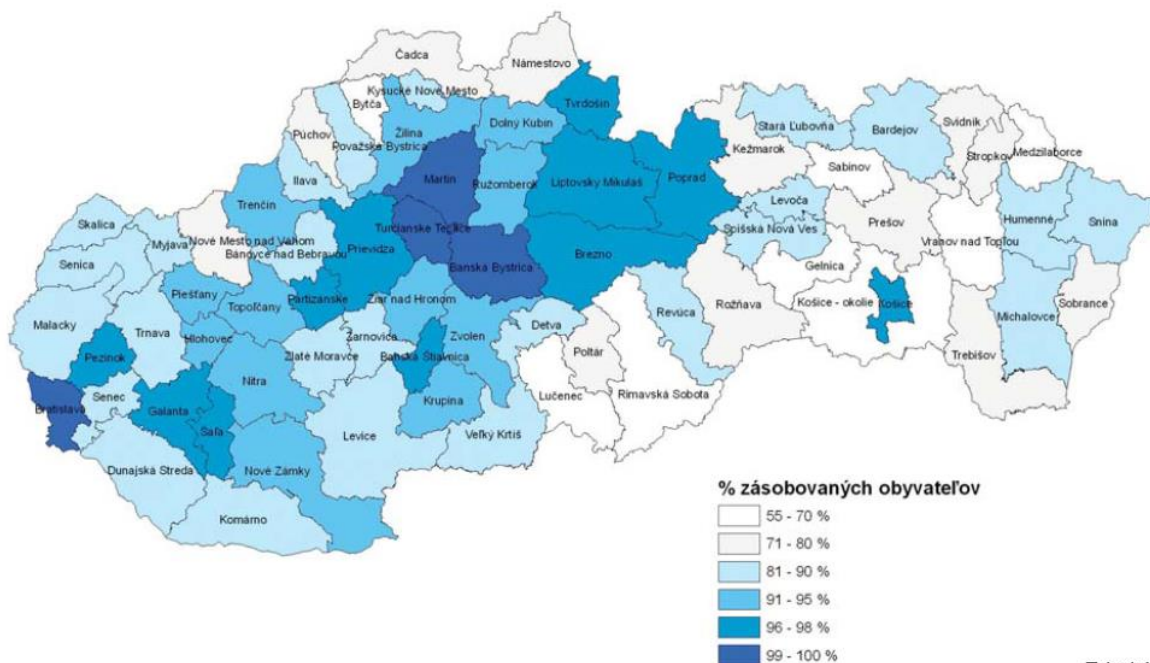
Počet obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v roku 2012 poklesol oproti predchádzajúcemu roku o 15,8 tis. obyvateľov na 4 707,0 tis., ale percento zásobovaných obyvateľov vzrástlo na 87,0 % z celkového počtu obyvateľov SR. K poklesu počtu zásobovaných obyvateľov prišlo z dôvodu zníženia počtu obyvateľov SR pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011. V roku 2012 bolo v SR 2 349 samostatných obcí, ktoré boli zásobované vodou z verejných vodovodov a ich podiel z celkového počtu obcí v SR tvoril 81,3 %. Pitná voda v Slovenskej republike pochádza z podzemných zdrojov (82,6 %) a z povrchových zdrojov (17,4 %).

Úroveň rozvoja verejných vodovodov je regionálne nerovnomerná, jedným z rozhodujúcich faktorov je aj nedostatok zdrojov podzemných vôd v pasívnych oblastiach (napr. juh stredného Slovenska a väčšina východného Slovenska). Najvyšší podiel zásobovaných obyvateľov je v Bratislavskom kraji, nasledovaný Žilinským, Nitrianskym a Trenčianskym krajom. Za celoslovenským priemerom zaostáva rozvoj verejných vodovodov v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji.

Koncepcia rozvoja verejných vodovodov je orientovaná predovšetkým na využívanie kapacít vybudovaných zdrojov pitnej vody. Do obcí, ktoré sú mimo dosahu terajších prívodov vody a veľkokapacitných zdrojov, by postupne mali byť budované prívody vody. Nepredpokladá sa, že do roku 2015 budú mať všetky obce vybudovaný verejný vodovod. Obce s malým počtom obyvateľov, ktoré využívajú na zásobovanie domové studne s vyhovujúcou kvalitou vody, budú najmä z ekonomických dôvodov riešené až v ďalšej etape.

Graf 2 Vývoj úrovne zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov (%)

Zdroj: ŠÚ, VÚVH

Obr. 2 Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov v roku 2012

Zdroj: VÚVH

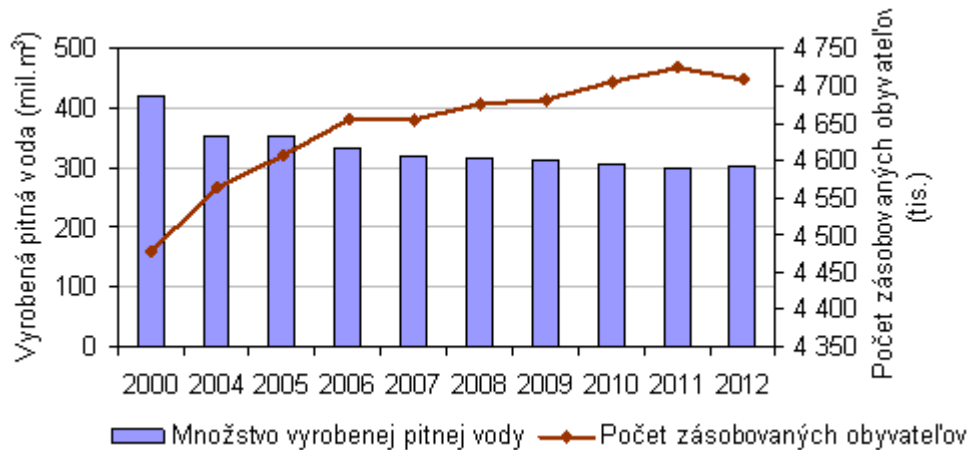
Tab. 3 Vybavenie obcí s verejným vodovodom v správe vodární a kanalizácií v roku 2012

Kraj	Počet samostatných obcí	Počet obcí s verejným vodovodom	% obcí s verejným vodovodom
Bratislavský	73	69	94,5
Trnavský	251	224	89,2
Trenčiansky	276	237	85,9
Nitriansky	354	317	89,5
Žilinský	315	303	96,2
Banskobystrický	516	401	77,7
Prešovský	666	432	64,9
Košický	440	366	83,2
Spolu	2 891	2 349	81,3

Zdroj: ŠÚ, VÚVH

Dodávka vody v domácnostiach má klesajúcu tendenciu napriek tomu, že počet zásobovaných obyvateľov narastá. Tento nepomer sa odráža i na klesajúcej špecifickej spotrebe vody v domácnostiach. Je to alarmujúci stav, nie len z toho dôvodu, že sa tieto odbery blížia k hygienickým minimám, ale predovšetkým preto, že vysoké ceny pitnej vody vedú obyvateľov k budovaniu vlastných zdrojov pitnej vody, ktorej kvalita je vo väčšine prípadov ďaleko za hygienickými normami

Graf 3 Vývoj v množstve vyrobenej pitnej vody a počtu zásobovaných obyvateľov z verejných vodovodov (v správe VaK a v správe obcí)



Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAŽP

Tab. 4 Vývoj v množstve vyrobenej pitnej vody a počtu zásobovaných obyvateľov z verejných vodovodov (v správe VaK a v správe obcí)

Rok	Množstvo vyrobenej pitnej vody (mil. m ³)	Počet zásobovaných obyvateľov (tis.)
2000	421	4 479
2004	353	4 563
2005	352	4 605
2006	334	4 654
2007	321	4 654
2008	318	4 675
2009	314	4 682
2010	307	4 705
2011	299	4 724
2012	302	4 707

Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAŽP

V roku 2012 bol oproti roku 2011 zaznamenaný mierny nárast v odbere pitnej vody. Množstvo vyrobenej pitnej vody dosiahlo hodnotu 302 mil. m³ pitnej vody, čo oproti roku 2011 predstavuje nárast o 3 mil. m³.

Špecifická spotreba vody v domácnostiach dosahuje 80,8 l na obyvateľa a deň. Od roku 1990 klesla špecifická spotreba vody o viac ako 100 %. Je to alarmujúci stav, nakoľko tieto odbery sa blížia k hygienickým limitom. V niektorých obciach klesli priemerné špecifické spotreby vody pre domácnosť až pod dolnú hranicu hygienického minima (t.j. pod 70 l/obyvateľ/deň). Táto skutočnosť sa prejavila najmä v obciach s počtom obyvateľov do 2 000 (ale vyskytli sa aj obce s počtom obyvateľov 5 000 až 10 000).

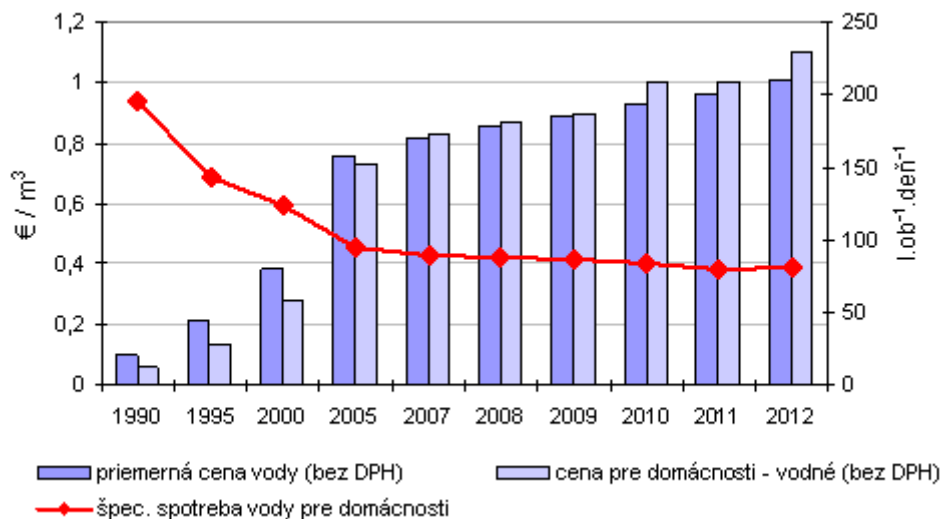
Tab. 5 Vývoj ukazovateľa špecifickej spotreby vody (l/obyvateľ/deň)

	1985	1990	1995	2000	2005	2007	2010	2011	2012
Špec. spotreba vody pre domácnosti	193	195,5	142,5	123,6	95,1	89,4	83,4	79,9	80,8
Priemerná špec. spotreba vody	411,2	433,2	321,5	273,4	204,7	191,2	180,8	176,2	177,8

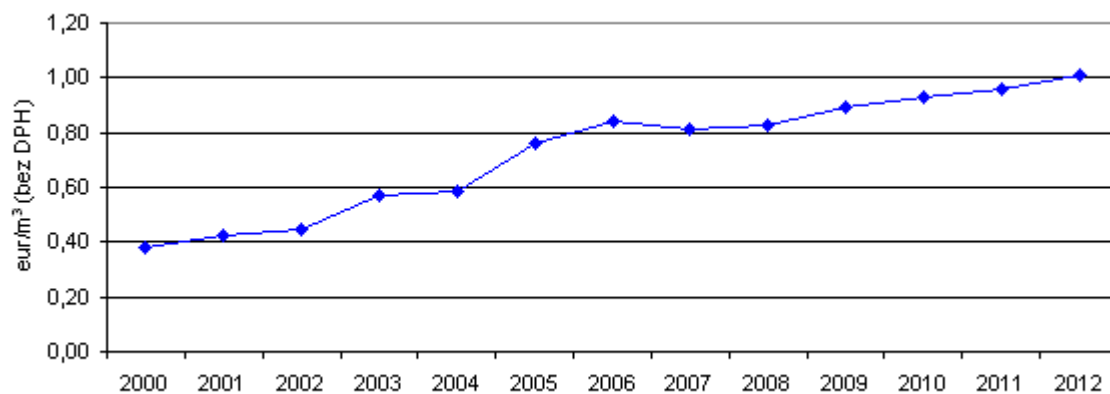
Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAŽP

Z výročných správ regionálnych úradov verejného zdravotníctva vyplýva, že čoraz viac obyvateľov sa odpája od verejných vodovodov, resp. ak sa aj v obci nachádza novovybudovaný verejný vodovod, obyvatelia sa nepripájajú a radšej využívajú ako zdroj pitnej vody vlastnú studňu, ktorej kvalita často nedosahuje hygienické normy. Obyvatelia taktiež často uprednostňujú kupované balené vody.

Príčinou znižovania spotreby vody z verejných vodovodov je predovšetkým zvyšovanie jej ceny. Priemerná cena za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom vzrástla v rokoch 2000 až 2012 o 167,8 % a dosiahla 1,01 eur za 1 m³ (bez DPH). V porovnaní s rokom 2011 priemerná cena v roku 2012 vzrástla o 5,2 %.

Graf 4 Porovnanie vzrastu ceny vody a poklesu špecifickej spotreby domácností

Zdroj: VÚVH; Spracoval: SAŽP

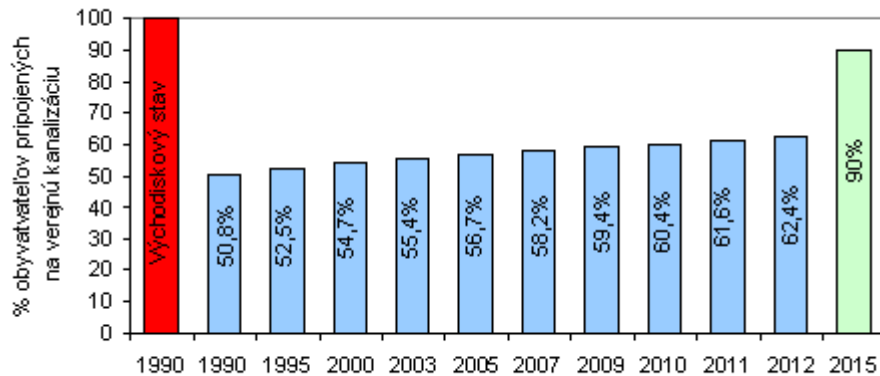
Graf 5 Priemerná cena za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom

Zdroj: VÚVH; Spracoval: SAŽP

Napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizáciu

Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2012 dosiahol 3 376,9 tis., čo predstavuje 62,4% z celkového počtu obyvateľov SR. Úroveň odkanalizovania obyvateľstva naďalej zaostáva za rozvojom verejných vodovodov.

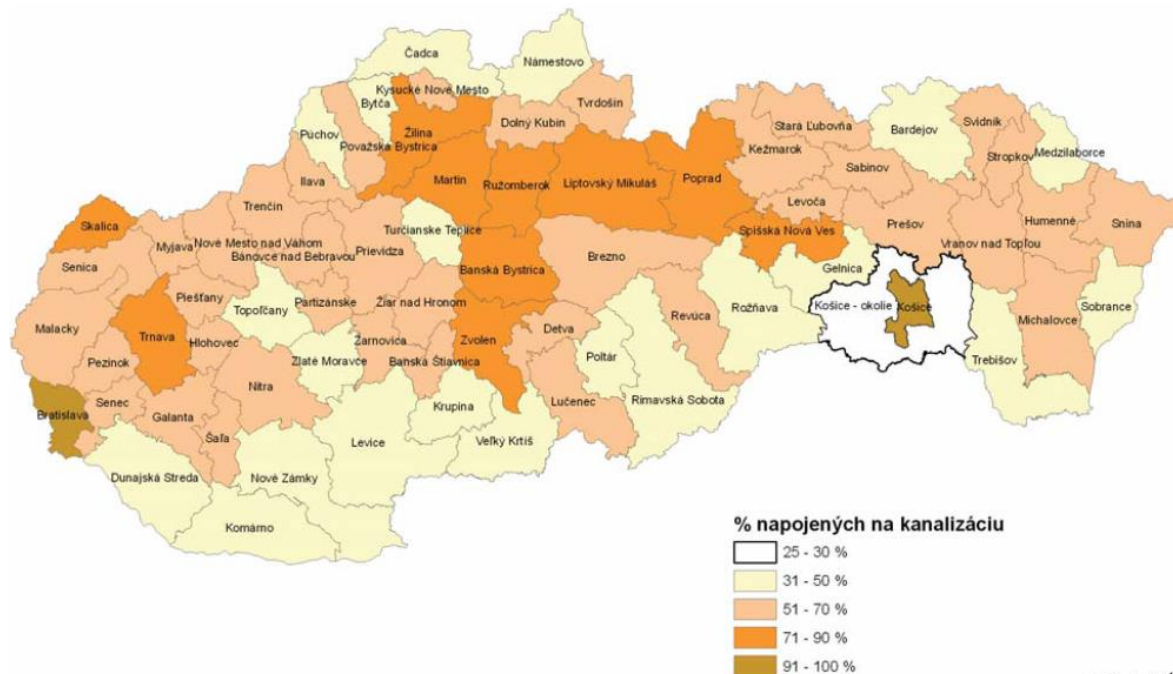
Graf 6 Vývoj úrovne odkanalizovania obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu (%)



Zdroj: ŠÚ SR, VÚVH

V roku 2012 z celkového počtu 2 891 samostatných obcí malo vybudovanú verejnú kanalizáciu 953 obcí (t.j. 33,0 % z celkového počtu obcí SR). Za celoslovenským priemerom zaostávajú najmä Trenčiansky, Banskobystrický a Košický kraj.

Obr. 3 Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2012



Zdroj: VÚVH

Napriek rozostavanosti verejných kanalizácií výstavba pokračuje veľmi pomaly, alebo je pozastavená z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Kanalizácie, ktoré nemajú zabezpečené primerané čistenie odpadových vôd, je potrebné zabezpečiť progresívnejší trend rozvoja čistiarní odpadových vôd aby nedochádzalo k vypúšťaniu komunálnych odpadových vôd priamo do tokov.

Tab. 6 Vybavenie obcí s verejnou kanalizáciou v správe vodární a kanalizácií v roku 2012

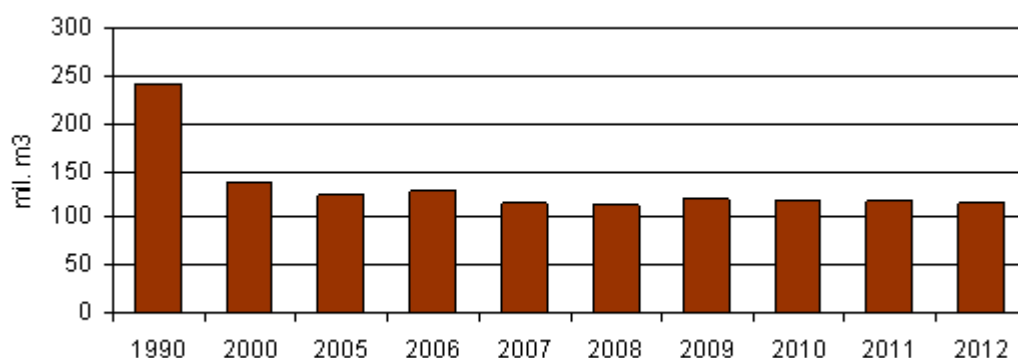
Kraj	Počet samostatných obcí	Počet obcí s verejnou kanalizáciou	%obcí s verejnou kanalizáciou	Počet obcí s verejnou kanalizáciou a ČOV	% počtu obcí s verejnou kanalizáciou a ČOV
Bratislavský	72	47	64,4	46	63,0
Trnavský	251	146	58,2	145	57,8
Trenčiansky	276	65	23,6	62	22,5
Nitriansky	354	102	28,8	97	27,4
Žilinský	315	149	47,3	148	47,0
Banskobystrický	516	129	25,0	117	22,7
Prešovský	666	196	29,4	191	28,7
Košický	440	119	27,0	110	25,0
Spolu	2 891	953	33,0	916	31,7

Zdroj: ŠÚ SR, VÚVH

Splaškové odpadové vody predstavujú významnú časť komunálnych OV. Svojim obsahom sú zdrojom znečistenia povrchových vodných tokov a musia podliehať stanoveným podmienkam nakladania s nimi. Tieto sú stanovené v zákone o vodách (zákon č. 364/2004 Z.z.), v zákone o verejných vodovodoch a kanalizáciách (zákon č. 442/2002 Z.z.) a v s nimi súvisiacich vykonávacích predpisov.

Nová úprava zákona o vodách rešpektuje požiadavky smernice 91/271/EHS, ktorej cieľom je zabezpečiť ochranu životného prostredia pred nepriaznivými vplyvmi nečistených alebo nedostatočne čistených komunálnych odpadových vôd. Odvádzanie a čistenie OV sú základným predpokladom pre udržateľný rozvoj a ochranu životného prostredia. Členské štáty EÚ majú pre produkované znečistenie zodpovedajúce 2 000 a viac ekvivalentným obyvateľom (EO) povinnosť zabezpečiť odvádzanie a čistenie OV tak, aby splnili príslušné požiadavky smernice podľa veľkosti aglomerácií a charakteru recipienta v časových horizontoch stanovených smernicou.

Množstvo produkovaných splaškových odpadových vôd z domácností napojených na verejnú kanalizáciu súvisí s potrebou vody pripadajúcej na 1 obyvateľa. Množstvo splaškových odpadových vôd vypúšťaných do tokov má ustálený charakter a oproti roku 1990 kleslo o polovicu.

Graf 7 Množstvo splaškových odpadových vôd

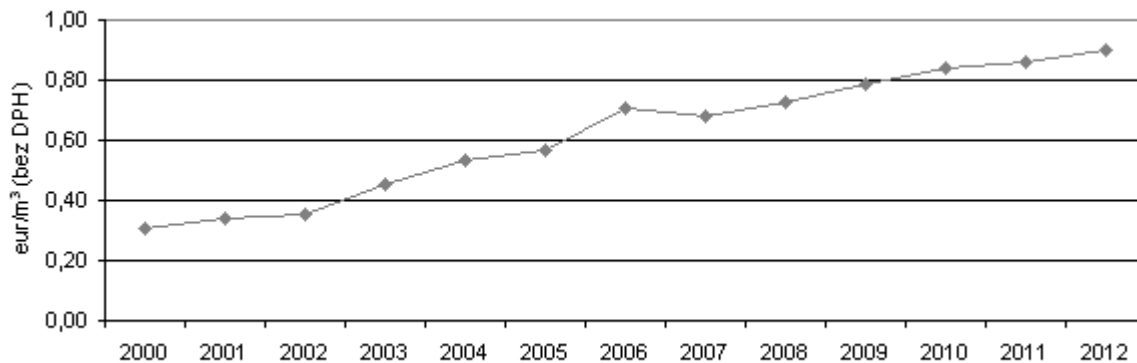
Zdroj: VÚVH; Spracoval: SAŽP

Splaškové odpadové vody sa vyznačujú vysokým podielom organických látok. Hlavný podiel pripadá na fekálie (v nich obsiahnuté lipidy, bielkoviny, polysacharidy a produkty ich rozkladu a moč). Z anorganických látok sa v splaškových OV nachádzajú sodík, chloridy, draslík, sírany a fosforečnany. Zložkou znečistenia splaškových vôd sú tiež súčasti pracích a čistiacich prostriedkov, zvyšky potravy a iné. Zo zdravotného hľadiska sú splaškové OV sú zdrojom zárodkov infekčných chorôb.

V súčasnosti sa kladie veľký dôraz na odstraňovanie nutrientov - dusíka a fosforu z komunálnych odpadových vôd, nakoľko ich zvýšené koncentrácie vo vodách sú jednou z príčin eutrofizácie vôd. Aj keď sú ich vstupné koncentrácie na ČOV pomerne nízke, je potrebné hlavne pri väčších ČOV vytvárať podmienky na ich odstraňovanie.

Priemerná cena za odvedenie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou má rastúci trend. Priemerná cena v roku 2012 vzrástla oproti predchádzajúcemu roku o 4,7 % a dosiahla 0,90 eur za 1 m³ (bez DPH).

Graf 8 Vývoj priemernej ceny za odvedenie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou



Zdroj: VÚVH; Spracoval: SAŽP

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Administratívnym nástrojom na riešenie významných vodohospodárskych problémov sú plány manažmentu povodí a programy opatrení, ktorých cieľom je dosiahnutie požiadaviek vyplývajúcich z RSV. Je možné predpokladať, že ich implementáciou bude v budúcnosti dochádzať k zlepšovaniu stavu vodných útvarov. Nerealizácia strategického dokumentu tento stav významne neovplyvní.

V prípade, ak by sa projekty v rámci OP ĽZ neuskutočnili, vývoj v riešení protipovodňovej ochrany územia bude prebiehať v súlade s plánmi manažmentu povodňového rizika, ktorá smeruje k čo najväčšej možnej eliminácii rizika na realizáciu opatrení, ktorých cieľom je zníženie pravdepodobnosti záplav územia povodňami a na zníženie potenciálnych nepriaznivých následkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť. Nerealizácia strategického dokumentu tento stav významne neovplyvní, avšak na druhej strane zvyšovaním environmentálneho povedomia môže prispieť k redukcii príčin povodňového rizika. Jedným z dôvodov zvyšovanie povodňového rizika je totiž aj vytváranie prekážok vo vodnom toku vytváraním nelegálnych skládok.

Jedným z cieľov OP ĽZ je zabezpečiť prístup k pitnej vode vo všetkých separovaných a segregovaných marginalizovaných rómskych komunitách. Nerealizácia tohto strategického dokumentu by znamenala pretrvávanie nepriaznivého stavu v zásobovaní MRK pitnou vodou, ktorý je sprevádzaný vysokou chorobnosťou.

Súčasťou zvýšenia podielu rómskych domácností s prístupom k inžinierskym sieťam by malo byť aj budovanie kanalizačných prípojok. Nerealizácia programu by znamenala neriešenie problematiky znečisťovania povrchových a podzemných vôd splaškovými vodami pochádzajúcich z MRK.

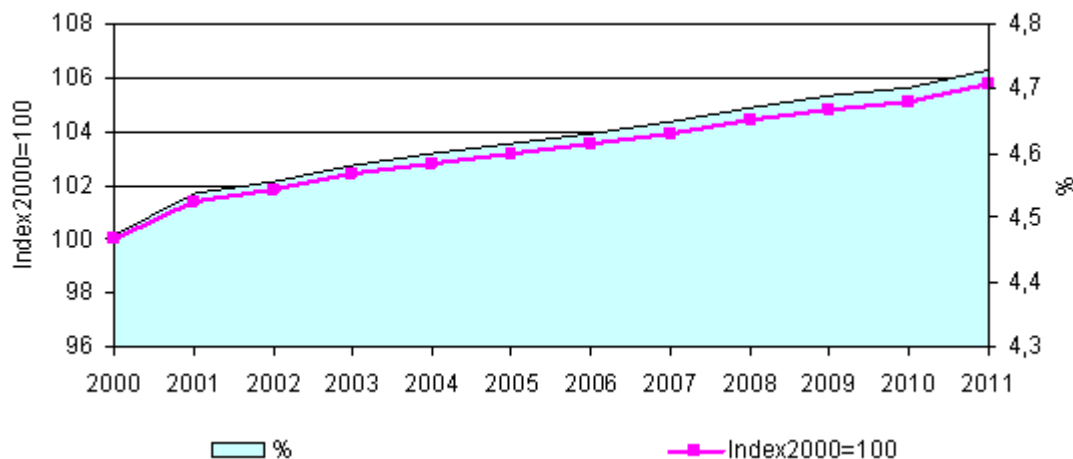
1.3 PÔDA

V rámci transformácie národného hospodárstva dochádza priebežne k presunu pôdy, hlavne medzi poľnohospodárskym a lesným pôdnym fondom, ale aj medzi ostatnými druhmi pozemkov.

Zaznamenávame nárast zastavaných plôch (od roku 1996 o 14,5%), na ktorý vplyva okrem demografických trendov a transformácie hospodárstva aj výstavba priemyselných parkov a stavieb občianskej vybavenosti náročných na plochy.

Od roku 2000 bol zaznamenaný nárast zastavaných plôch o 5,8 %. V súčasnosti je zastavaných 4,7 % výmery SR, t.j. 231 967 ha, pričom najviac takýchto plôch je v Bratislavskom (7,96 %) a Trnavskom kraji (6,95 %).

Graf 9 Vývoj výmery zastavaných plôch (Index 2000=100 %)



Zdroj: ÚGKK; Spracoval: SAŽP

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Vyššie uvedený trend môžeme očakávať aj naďalej, vzhľadom na ďalšie budovanie technickej infraštruktúry. Realizácia, či nerealizácia OP ĽZ tieto trendy neovplyvní.

1.4 OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

Biodiverzita

Celkový stav, trendy a ohrozenia biodiverzity podrobne charakterizuje „Štvrtá národná správa o implementácii Dohovoru o biologickej diverzite v Slovenskej republike“ (2009).

Vysoká biodiverzita je výsledkom špecifických stanovištných podmienok, ale aj vplyvu ľudskej činnosti. Na Slovensku bolo dosiaľ opísaných viac ako 11 270 rastlinných druhov (vrátane rias), V dôsledku intenzívneho využívania prírodných zdrojov sú v súčasnosti mnohé rastlinné druhy vyhynuté, niektoré sa stali vzácnymi, iné sú ohrozené. Regionálne a lokálne červené zoznamy sú významným zdrojom informácií a spresňujú znalosti o ohrození rastlinných taxónov z celonárodného hľadiska. V súčasnosti je v červenom zozname vyšších rastlín zapísaných 1 270 taxónov (v roku 1992 - 1 009), z čoho vyhynutých je 77 druhov (32 druhov v roku 1992) a 220 druhov je klasifikovaných ako endemity. Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 16,3 %. Ohrozenosť vyšších rastlín je 40,3 %.

Na Slovensku bolo dosiaľ opísaných viac ako 28 800 živočíšnych druhov (vrátane bezstavovcov), pričom stav ich ohrozenosti je čoraz významnejší. Alarmujúci stav je najmä pri stavovcoch, ktoré sú v rôznom stupni ohrozenosti. U všetkých živočíchov spočíva prioritná požiadavka v zabezpečení ochrany ich biotopov, teda dostatočne veľkých a zachovalých území, v ktorých môžu prirodzene prežívať a rozmnožovať sa. Ohrozenosť bezstavovcov v SR predstavuje v súčasnosti okolo 8,4 %. Stavovcov je ohrozených až 59 %.

Len 17 % biotopov a druhov chránených v zmysle národnej a európskej legislatívy je v priaznivom stave. Naproti tomu za nepriaznivý možno považovať stav 65 % biotopov a 52 % sledovaných druhov.

Aktuálnou problematikou ohrozujúcou druhovú diverzitu vegetácie sa za posledné roky stávajú invázne druhy - nepôvodné druhy rastlín, ktoré sa šíria nekontrolovateľne a vytlačujú taxóny domáce. V roku 2011 bola zabezpečovaná ochrana prirodzeného druhového zloženia ekosystémov reguláciou výskytu nepôvodných druhov rastlín. Odstraňovanie nepôvodných invázných a invázne sa správajúcich druhov rastlín bolo realizované na 99 lokalitách v rámci pôsobnosti 20 organizačných jednotiek ŠOP SR. Zásahy boli zrealizované na celkovej výmere 77,03 ha.

Degradácia a strata biodiverzity má závažné environmentálne, ekonomické a sociálne dopady. Súčasné poškodenie a ohrozenie bioty a biodiverzity je sprievodným javom činnosti človeka v krajine.

Územná ochrana

Národná sieť chránených území je definovaná v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorým sa vyhlasujú chránené územia v 2. až 5. stupni ochrany v 7 kategóriách (národný park, chránená krajinná oblasť, prírodná rezervácia, prírodná pamiatka, chránený areál, chránený krajinný prvok a chránené vtáčie územie).

Popisu chránených území v národnej sústave CHÚ sa podrobnejšie venujeme v rámci kapitoly III.2.2.

V zmysle európskej legislatívy je európska sústava chránených území tvorená územiami európskeho významu a chránenými vtáčimi územiami. Územia európskeho významu (ÚEV) podľa smernice o biotopoch slúžia na udržanie alebo zlepšenie priaznivého stavu európsky významných typov biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov vyskytujúcich sa v týchto územiach. Aktuálny celkový počet ÚEV je 473 území. Do 6 rokov od zverejnenia rozhodnutia Komisie o prijatí zoznamu navrhnutých ÚEV je SR povinná vyhlásiť všetky územia v niektorej z kategórii chránených území podľa národnej legislatívy. Popisu území Natura 2000 sa podrobnejšie venujeme v rámci kapitoly III.2.1.

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Významné ovplyvnenie stavu biodiverzity sa v prípade nerealizácie opatrení OP ĽZ neočakáva. V menšej miere môže tento stav pozitívne ovplyvniť zvyšovanie environmentálneho povedomia v rámci programu.

1.5 KULTÚRNE DEDIČTVO

Pod pojem kultúrne dedičstvo v tomto dokumente zahrňame kultúrne a historické pamiatky a pozoruhodnosti, archeologické náleziská, paleontologické náleziská a významné geologické lokality.

Ochrana, obnova, využívanie a prezentácia pamiatok a pamiatkových území je upravená zákonom č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Základ historických sídelných štruktúr v krajine predstavujú nehnuteľné kultúrne pamiatky.

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

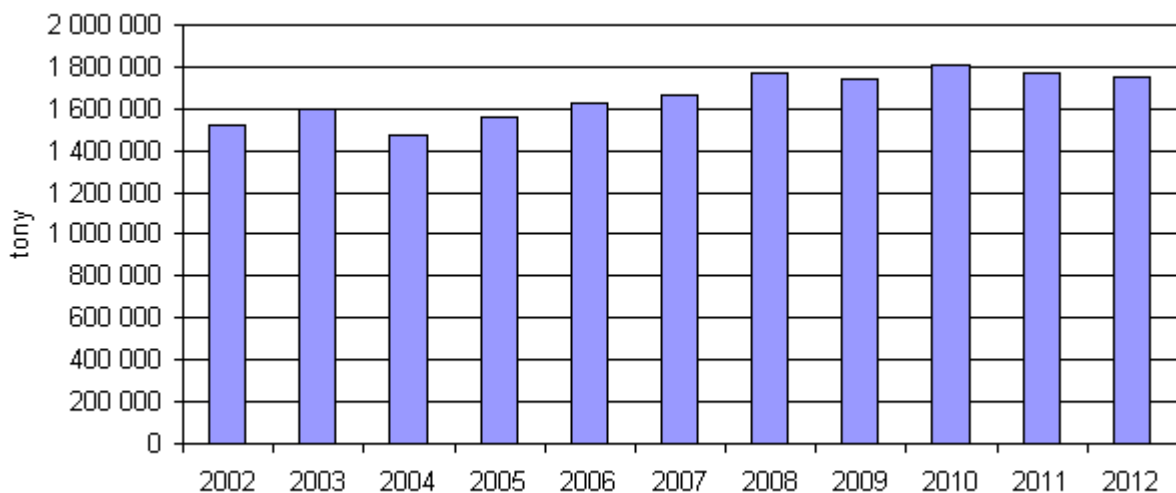
Nerealizácia opatrení OP ĽZ by nemala takmer žiadny dopad na stav a štruktúru kultúrneho dedičstva. V menšej miere môže tento stav pozitívne ovplyvniť zvyšovanie kultúrneho a environmentálneho povedomia.

1.6 MATERIÁLNE ZDROJE

Z materiálnych zdrojov je v rámci programu relevantné zaoberať sa problematikou odpadov, predovšetkým komunálnych. Tvorba odpadov je ukazovateľom, ktorý úzko súvisí s úrovňou ekonomickej činnosti v danej krajine. Je tiež indikátorom modelu spotreby surovín. Bohatšie ekonomiky majú tendenciu produkovať viac odpadov. V mnohých vyspelých krajinách je znižovanie celkového objemu produkovaného odpadu prejavom zmien v spotrebe surovinových zdrojov a zvyšovania recyklácie a opätovného využívania.

V roku 2012 sa v SR vyprodukovalo celkom 1 747 569,05 t komunálneho odpadu, čo predstavuje cca 323 kg komunálneho odpadu na obyvateľa, čo predstavuje oproti roku 2011 medziročný pokles o 1,2 %. Celkový nárast oproti roku 2002 predstavuje v roku 2012 20%. V porovnaní s krajinami EÚ je produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa nízka a je pod priemernou úrovňou EÚ-27.

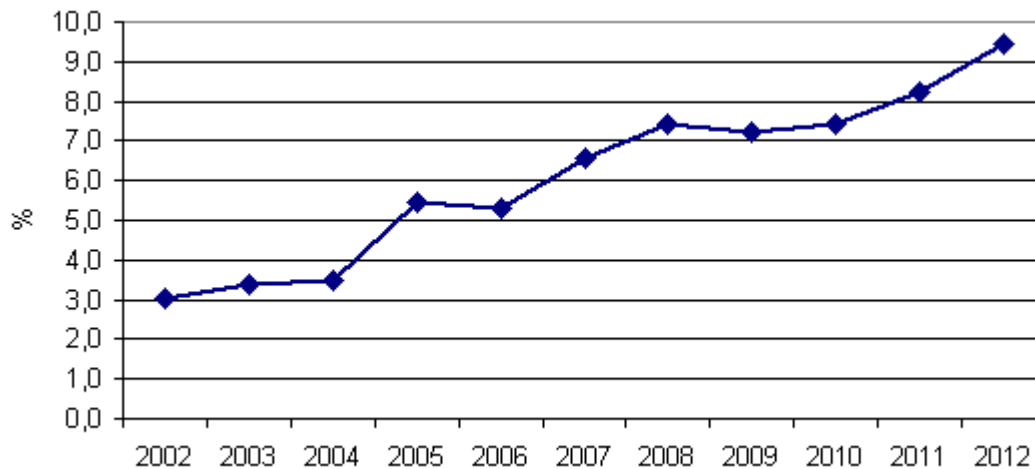
Graf 10 Bilancia vzniku komunálnych odpadov (tony)



Zdroj: ŠÚ SR, Spracoval: SAŽP

Očakáva sa, že v nasledujúcich rokoch dôjde k zvýšeniu tvorby komunálneho odpadu vzhľadom na zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva, zmene spotrebiteľských návykov a očakávanej zvýšenej spotrebe obyvateľstva. Vplyv nárastu počtu obyvateľov nebude mať výrazný vplyv, pretože podľa prognóz (SAV, 2002) sa jeho nárast nepredpokladá a aj najpriaznivejší scenár predpokladá do roku 2025 pokles počtu obyvateľov v SR a cca 1%. Čo sa však očakáva je vyrovnanie produkcie jednotlivých regiónov SR. V roku 2006 sa v Trnavskom kraji vyprodukovalo 432 kg KO na obyvateľa čo je oproti Košickému kraju (234 kg/obyv.) o 198 kg viac a v porovnaní s Prešovským krajom (231 kg/obyv.) takmer o 201 kg na obyvateľa menej, pričom zároveň oboch krajoch však produkcia KO na obyvateľa medziročne významne stúpila.

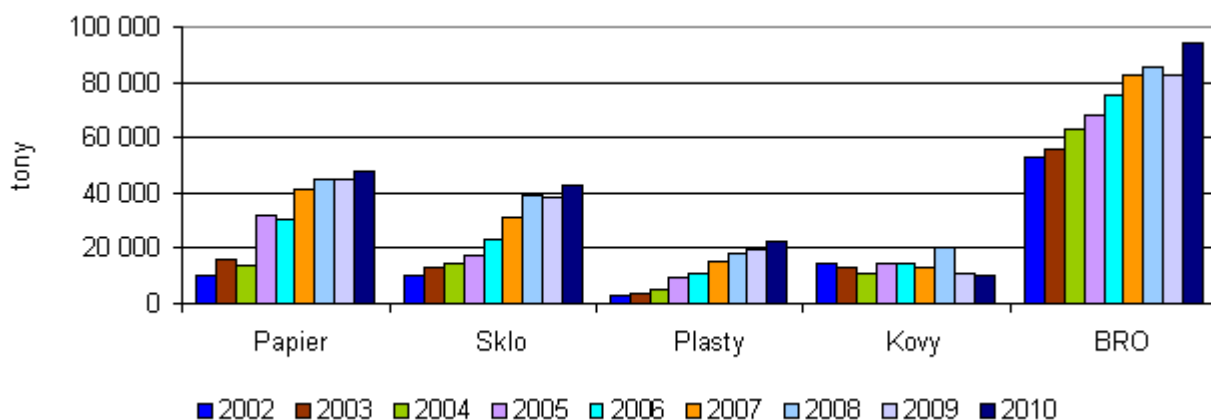
Od roku 2002 sa podiel vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov k roku 2012 zvýšil o 6,43 %, v roku 2009 zaznamenávame mierny nárast, čo vzhľadom na smerovanie odpadového hospodárstva v SR môžeme považovať za pozitívny trend, aj keď podiel nepredstavuje dostatočný podiel vyseparovaných komunálnych odpadov.

Graf 11 Percento vyseparovaných komunálnych odpadov k celkovému produkovanému množstvu komunálnych odpadov

Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAŽP

Zo spôsobov nakladania s komunálnymi odpadmi prevažuje skládkovanie (cca 80 %), jeho podiel za posledné roky neklesá, čo nie je v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Podiel komunálneho odpadu, ktorý sa spaľuje, predstavuje 11% (priemer EÚ 20%), zatiaľ čo recyklovaný odpad tvorí len 4%. Slovensko nespĺnilo väčšinu cieľov, ktoré si vytýčilo v národnom pláne odpadového hospodárstva pre obdobie rokov 2006-2010.

Výraznejšie zmeny v podiele jednotlivých spôsobov nakladania sú očakávané predovšetkým vo zvýšení podielu kompostovania a tým aj znížení podielu skládkovania. Vplyv na tvorbu odpadov sa očakáva zavedením separovaného zberu, keď od roku 2010 vyplýva pre mestá obce povinnosť zabezpečiť separovanie 5 základných zložiek komunálneho odpadu, ktorými sú papier, plasty, sklo, kovy a biologicky rozložiteľný odpad (BRO). Zároveň možno očakávať nárast odpadov z obalov, predovšetkým plastov.

Graf 12 Vývoj separovaného zberu vybraných 5 zložiek komunálneho odpadu

Zdroj: ŠÚ SR, Spracoval: SAŽP

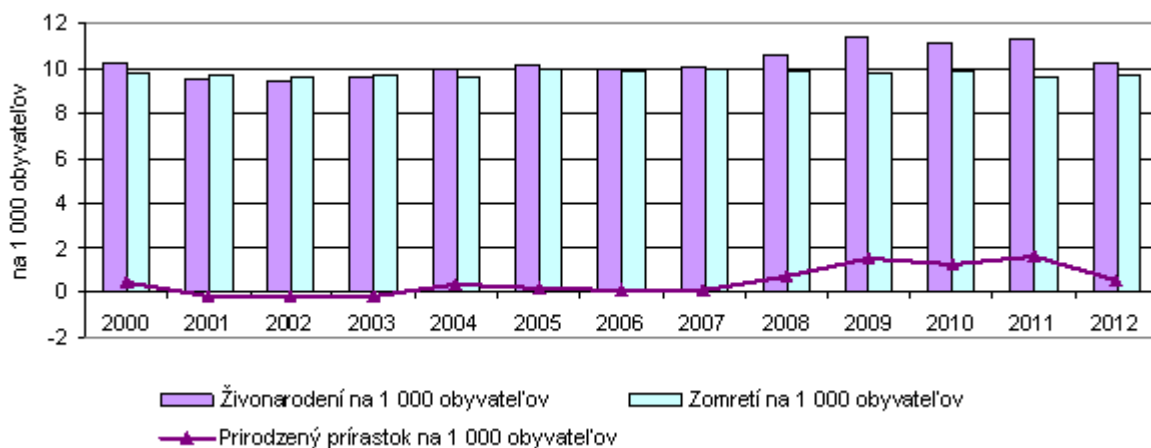
Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Celkové trendy smerovania odpadového hospodárstva a nakladania s materiálmi zdrojmi realizácia alebo nerealizácia OP ĽZ neovplyvní. Vzťah obyvateľstva k téme odpadového hospodárstva však môže pozitívne ovplyvniť zvyšovanie environmentálneho povedomia v rámci programu.

1.7 OBYVATEĽSTVO A ZDRAVIE ĽUDÍ

Obyvateľstvo Slovenska charakterizuje v poslednom období výrazná populačná stagnácia, ako aj starnutie obyvateľstva. Pozitívne možno hodnotiť za ostatných 10 rokov zníženie novorodeneckej úmrtnosti na 2,9 promile a väčšiu nádej na dožitie - nárast strednej dĺžky života pri narodení u mužov o 3,03 roka na 72,17 rokov a u žien o 2,14 roka na 79,36 rokov. Nepriaznivo sa však vyvíjajú ukazovatele prírustku obyvateľstva. Počty a prírustky obyvateľstva sú determinované procesmi prirodzeného (pôrodnosť, úmrtnosť) a mechanického pohybu (migrácia). Prirodzený prírustok je výsledok reprodukcie obyvateľstva, ktorý predstavuje rozdiel medzi počtom živonarodených a zomretých. Kým v medzicenzálnom období 1970-1980 prírustok predstavoval 10,0 %, v rokoch 2001-2011 už len 0,3% a ďalej klesá. V roku 2012 živonarodenosť detí dosiahla len 11,3 ‰ a úmrtnosť mierne poklesla na 9,6 ‰, pričom index starnutia sa zvýšil oproti roku 1970 viac než dvojnásobne.

Graf 13 Vývoj základných demografických ukazovateľov (promile)



Poznámka: Údaje roku 2011 zohľadňujú výsledky SODB 2011

Zdroj: ŠÚ SR ; Spracoval: SAŽP

Od roku 1970 prichádza k stálemu nárastu obyvateľov v SR, pričom tento nárast je rozdielny v jednotlivých krajoch SR. Kým v Bratislavskom kraji je v medziobdobí 1991-2001 zaznamenaný úbytok obyvateľov a následne nárast, ktorý však ešte v roku 2011 nedosiahol hodnotu roku 1991, t.j. je tu stále pokles počtu obyvateľov, Trnavský, Prešovský a Košický kraj vykazujú kontinuálny nárast počtu obyvateľov, Žilinský kraj zaznamenáva výkyvy v náraste a poklese počtu obyvateľov a v Trenčianskom a Nitrianskom kraji prichádza k úbytku obyvateľov.

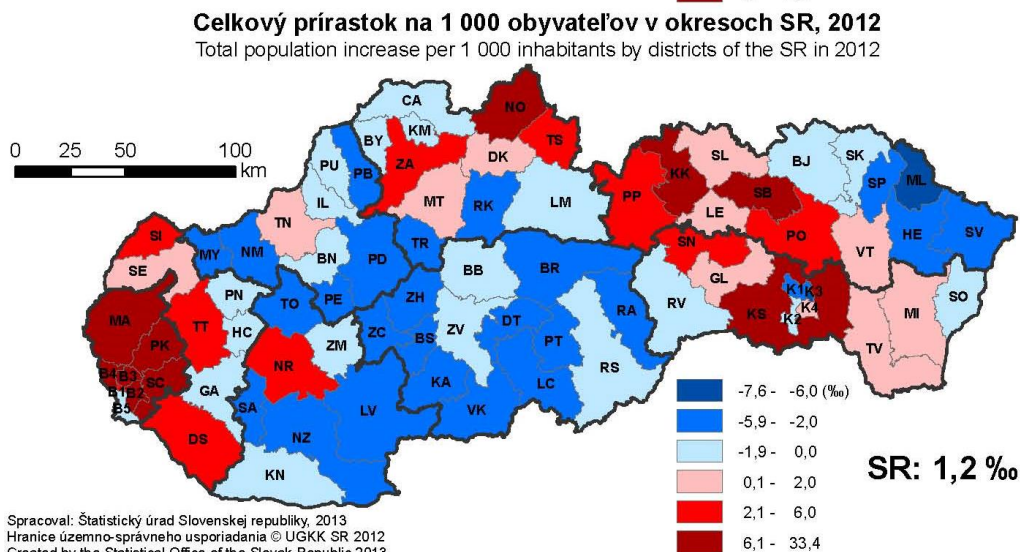
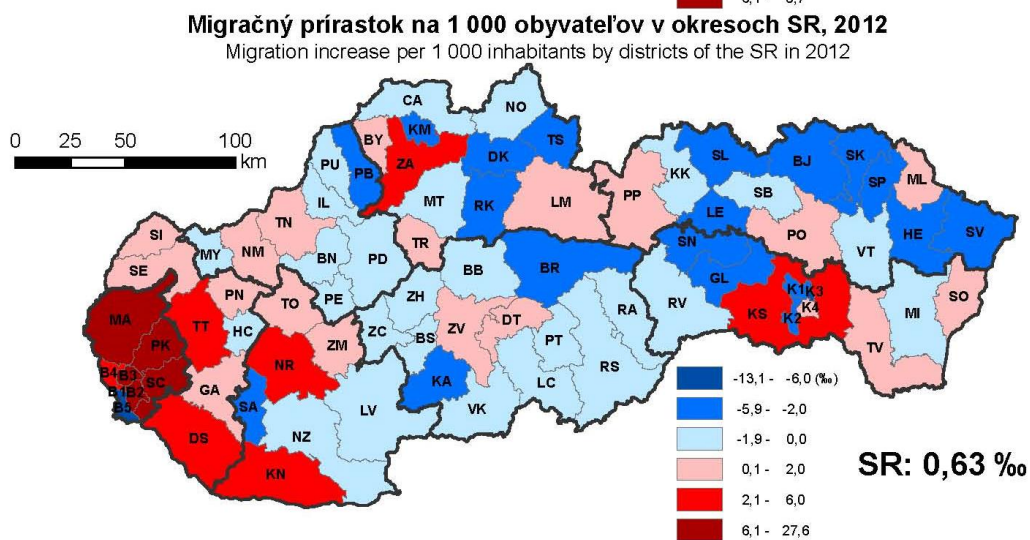
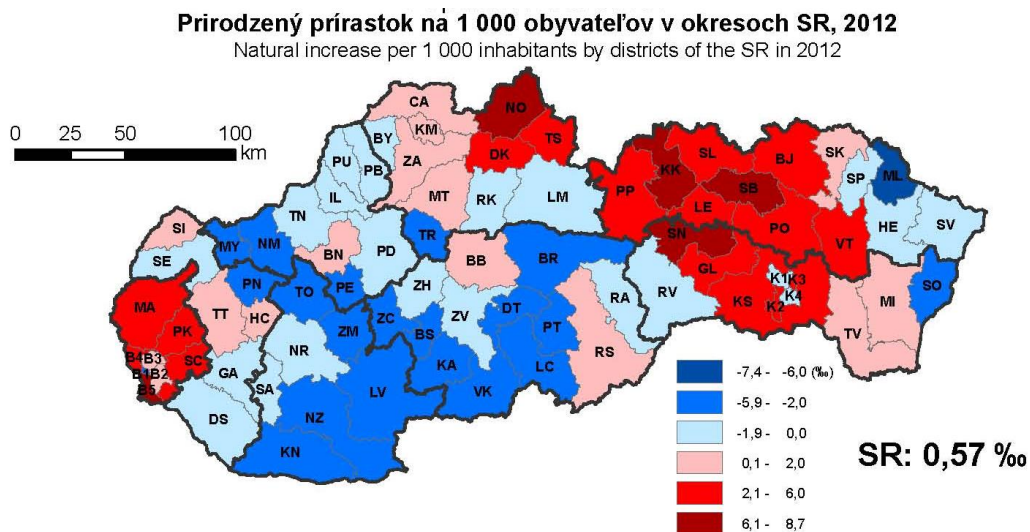
Tab. 7 Vývoj počtu obyvateľov SR podľa výsledkov sčítaní obyvateľstva

Kraj	1970	1980	1991	2001	2011
Bratislavský	459 975	543 800	606 351	599 015	602 436
Trnavský	485 316	526 906	541 992	551 003	554 741
Trenčiansky	515 916	568 498	600 575	605 582	594 328
Nitriansky	678 733	708 634	716 846	713 422	689 867
Žilinský	570 624	629 927	668 771	692 332	688 851
Banskobystrický	598 697	636 192	659 341	662 121	660 563
Prešovský	605 772	678 386	739 264	789 968	814 527
Košický	622 257	698 825	741 195	766 012	791 723
SR spolu	4 537 290	4 991 168	5 274 335	5 379 455	5 397 036

Zdroj: ŠÚ SR

K 30. septembru 2013 mala Slovenská republika 5 415 459 obyvateľov. Podiel žien na celkovom počte obyvateľstva tvoril 51,3 %.

Obr. 4 Prírastky obyvateľov



Spracoval: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013
 Hranice územno-správneho usporiadania © UGKK SR 2012
 Created by the Statistical Office of the Slovak Republic 2013
 Borders of administrative and territorial arrangements © UGKK SR 2012

Ako už bolo uvedené vyššie, v demografickom vývoji sa prejavuje **starnutie obyvateľstva**. Index starnutia sa zvýšil oproti roku 1970 viac než dvojnásobne, čo je spôsobené jednak starnutím obyvateľstva (nárastom počtu obyvateľov vo vekovej kohorte 65+), ale aj nižším prirodzeným prírastkom obyvateľov, v dôsledku čoho sa znižuje počet detí a mládeže vo vekovej kohorte 0-14.

Tab. 8 Obyvateľstvo SR podľa vekových skupín podľa výsledkov sčítaní obyvateľstva

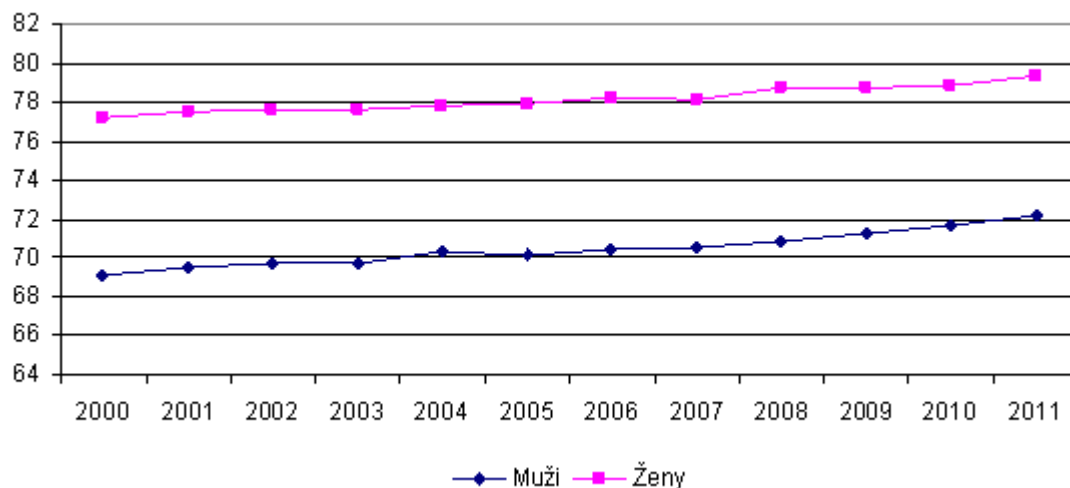
Rok	Počet obyvateľov SR	Veková skupina						Index starnutia %
		0-14 roční		15-64 roční		65+ roční		
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	
1970	4 537 290	1 232 721	27,2	2 883 333	63,5	418 340	9,2	33,9
1980	4 991 168	1 302 072	26,1	3 162 504	63,4	519 388	10,4	39,9
1991	5 274 335	1 313 961	24,9	3 415 721	64,8	543 180	10,3	41,3
2001	5 379 455	1 015 493	18,9	3 705 515	68,9	610 923	11,4	60,2
2011	5 397 036	826 516	15,3	3 886 327	72,0	682 873	12,7	82,6

Zdroj: ŠÚ SR

Pozitívom je pokračujúce **zvyšovanie sa strednej dĺžky života**. Stredná dĺžka života pri narodení je dôležitým demografickým ukazovateľom, ako aj základným syntetickým ukazovateľom životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov. Tento ukazovateľ, známy aj pod pojmom nádej na dožitie, vyjadruje počet rokov, ktorých sa dožije novorodenec, za predpokladu zachovania úmrtnostnej situácie v období jej výpočtu. Charakterizuje stav zdravia populácie a úroveň systému zdravotníctva. Dostupnosť a dobrá úroveň zdravotníctva ovplyvňujú vývoj strednej dĺžky života.

Za ostatných 10 rokov bol zaznamenaný nárast strednej dĺžky života pri narodení u mužov o 3,03 roka na 72,17 rokov a u žien o 2,14 roka na 79,36 rokov. Pozitívne možno hodnotiť aj zníženie novorodeneckej úmrtnosti na 2,9 promile.

Graf 14 Vývoj strednej dĺžky života pri narodení (roky)

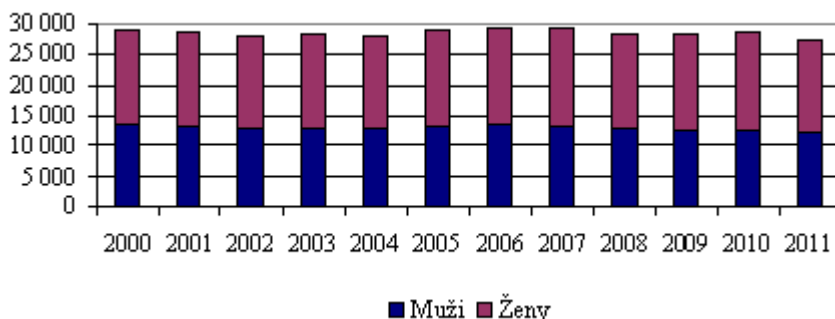


Zdroj: ŠÚ SR - Slovstat; Spracoval: SAŽP

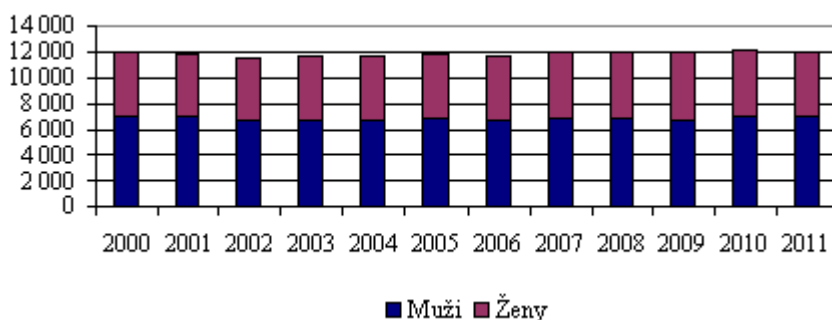
Súčasná situácia a zaznamenaný nepriaznivý stav v oblasti environmentálnych a zdravotných rizík a zaznamenané trendy v oblasti **chorobnosti a úmrtnosti** sú spôsobené aj neuspokojivým stavom životného prostredia. Súčasný stav životného prostredia prispieva aj k situácii, keď choroby obehovej sústavy sú najčastejšími príčinami úmrtí v SR a podieľajú sa približne na 50% celkových úmrtí našej populácie a u mužov predstavovali v roku 2011 hodnotu 45,9 % z celkových úmrtí a u žien sa podieľali na 59,8 % celkových úmrtí. V poradí druhou príčinou úmrtí sú nádorové ochorenia, ktoré predstavujú v SR asi polovicu úmrtí v porovnaní s úmrtiami spôsobenými chorobami obehovej sústavy. Nádorové ochorenia sa v roku 2011 podieľali na celkovej úmrtnosti mužov 26,2 % a žien 20,1%. Nepriaznivá

situácia bola zaznamenaná aj v oblasti pomalého celkového nárastu výskytu ochorení dýchacej sústavy, ktoré sa podieľajú na úmrtnosti mužov v SR v roku 2011 7,% a na úmrtnosti žien 5,6%.

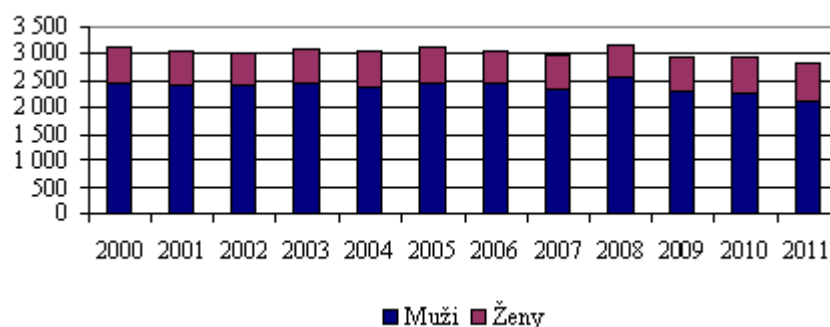
Graf 15 Vývoj úmrtnosti v dôsledku chorôb obehovej sústavy



Graf 16 Vývoj úmrtnosti v dôsledku nádorových ochorení

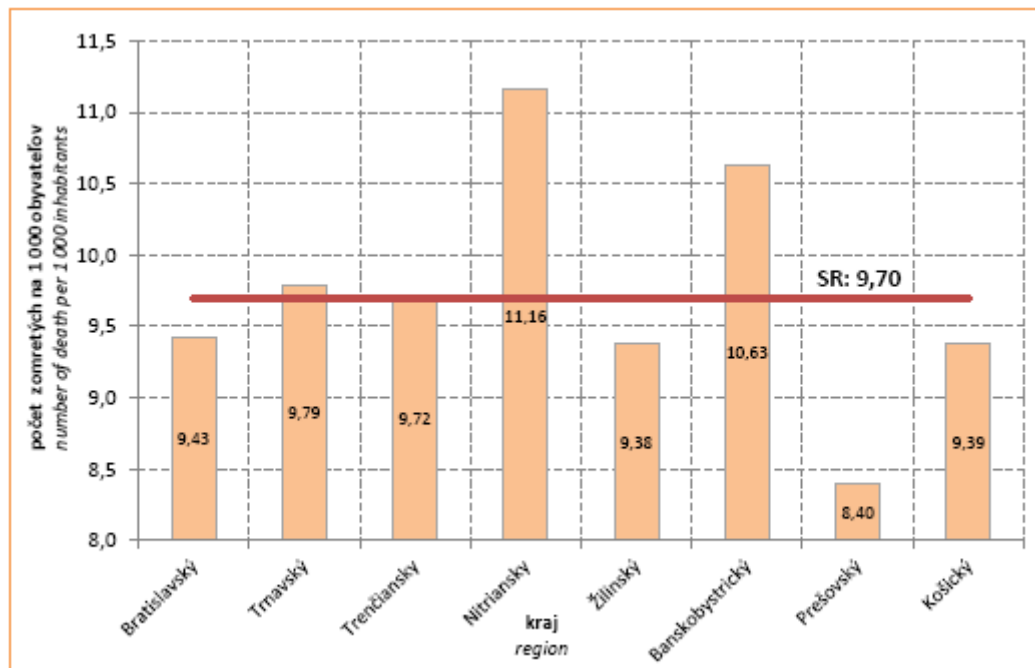


Graf 17 Vývoj úmrtnosti v dôsledku vonkajších príčin



Zdroj: ŠÚ SR ; Spracoval: SAŽP

Priemerná úmrtnosť na 1 000 obyvateľov dosiahla v roku 2012 v SR 9,7 obyvateľa, bola však výrazne regionálne diferencovaná. Výrazne pod priemerom bol Prešovský kraj a nad priemerom Nitriansky a Banskobystrický kraj.

Graf 18 Úmrtnosť v krajoch SR, 2012

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2013

Jedným z najdôležitejších základných predpokladov na zvládnutie nárokov života a prostredia je zdravie. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) vypracovala definíciu zdravia, podľa ktorej je zdravie stavom úplného telesného, duševného a sociálneho blaha.

Zdravotný stav obyvateľstva ovplyvňujú štyri základné skupiny rizikových a protektívnych faktorov, ktorými sú: genetické faktory (cca 10 %), úroveň zdravotnej starostlivosti (cca 20 %), prostredie - životné, sociálne, pracovné, ekonomické (cca 20 %) a spôsob života (cca 50 %).

Ovplyvňovanie zdravia rizikovými faktormi životného prostredia zosilňuje súčasný vývoj finančnej krízy, rozsiahlych socioekonomických a rodových nerovností a častých výkyvov počasia. Nevhodné životné podmienky spôsobené okrem iného primárnym alebo sekundárnym znečistením zložiek životného prostredia hlukom, fyzikálnymi faktormi, negatívnymi prírodnými alebo umelými javmi, predstavujú riziko pre zdravie človeka pri dlhodobej alebo krátkodobej expozícií. Tieto riziká kladú nové výzvy pre zlepšenie zdravia cez efektívne environmentálne zdravotné intervencie ako aj redukovanie zdravotných rizík zo životného prostredia. Na druhej strane pozitívne životné podmienky pomáhajú ľudskému zdraviu vyrovnáť sa s požiadavkami každodenného života.

Verejné zdravie ovplyvňuje celý rad environmentálnych faktorov, vzájomné vzťahy medzi životným prostredím a ľudským zdravím sú však veľmi zložité a ťažko sa posudzujú. Najznámejšie vplyvy na zdravie súvisia so znečistením ovzdušia, nedostatočnou kvalitou vody a nedostatočnou hygienou. Významným environmentálnym a zdravotným problémom je aj hluk. Oveľa menej sú známe vplyvy nebezpečných chemických látok na zdravie. Ľudské zdravie môžu ovplyvňovať aj klimatické zmeny, úbytok stratosférického ozónu, pokles biodiverzity a degradácia pôdy.

Znečistenie ovzdušia

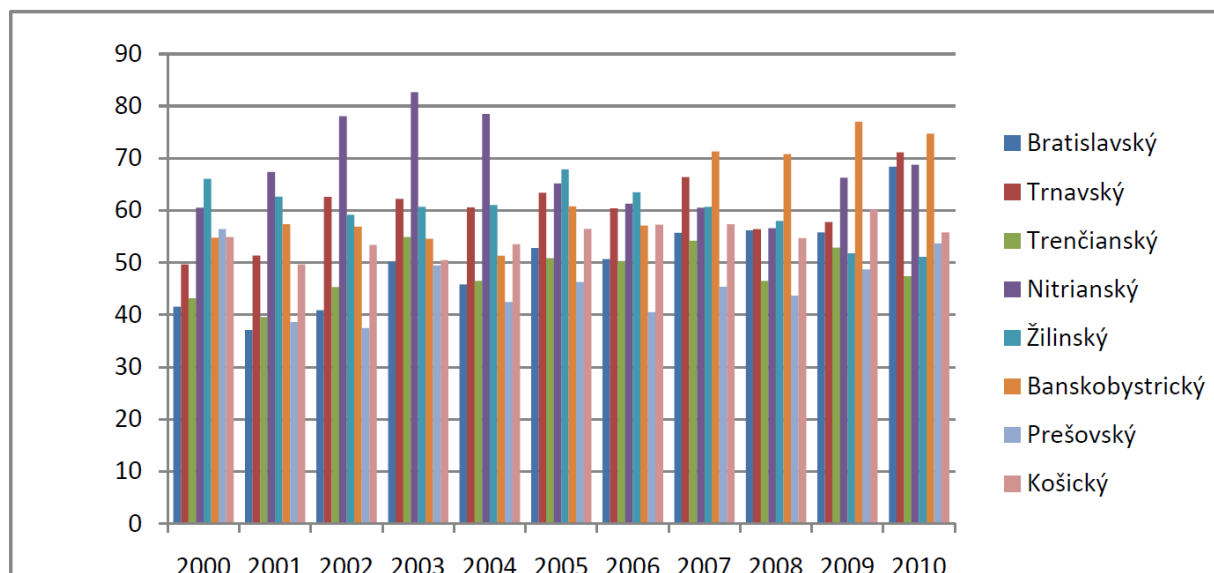
Hlavné obavy v súvislosti so životným prostredím sú spojené so znečistením ovzdušia. K súvisiacim vplyvom na zdravie patria dýchacie a srdcovocievne ochorenia, rakovina, astma a alergie, ako aj reprodukčné poruchy a poruchy nervového vývoja.

Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Kritériá kvality ovzdušia stanovuje vyhláška MPŽPRR SR č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje SHMÚ na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia.

V súčasnosti sa za hlavnú hrozbu pre ľudské zdravie vyplývajúcu zo znečistenia ovzdušia považujú jemné prachové častice PM_{2,5} a hladiny prízemného ozónu (kap. III.1.1.). V programe EÚ Čistý vzduch pre Európu sa celkový počet predčasných úmrtí ročne na následky vystavenia jemným prachovým časticiam odhaduje na 348 000. Na tejto úrovni vystavenia sa priemerná dĺžka života znižuje približne o jeden rok.

Kvalita ovzdušia sa výrazne podieľa na respiračných ochoreniach. Špecifická úmrtnosť v dôsledku respiračných ochorení je znázornená na nasledujúcom obrázku.

Graf 19 Špecifická úmrtnosť na 100 000 obyvateľov v dôsledku respiračných chorôb podľa jednotlivých krajov v SR



Zdroj: NCZI Vytvorené: ÚVZ SR 2012

Hluk

Verejnosť vníma hluk ako jeden z najväčších environmentálnych problémov. Môže ovplyvňovať ľudí fyzicky aj psychicky, narúšať základné ľudské činnosti, akými sú spánok, odpočinok, štúdium a komunikácia. Hoci sú tieto vplyvy na ľudské zdravie známe už dlho, nedávne výskumy ukázali, že vznikajú na nižších hladinách hluku, než sa predpokladalo.

Najvýznamnejší podiel na tvorbe hluku má doprava. V Zelenej knihe EÚ o budúcej politike hluku sa uvádza, že približne 20 % obyvateľov EÚ je vystavených hladinám hluku, ktoré zdravotníci odborníci považujú za neprijateľné, t. j. vedú k podráždeniam, poruchám spánku a vedľajším účinkom na zdravie. Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) odhaduje, že približne 40 % obyvateľov EÚ je vystavených hluku z dopravy na úrovni viac než 55 dB(A) a že viac než 30 % je vystavených úrovni viac než 55 dB(A) počas noci.

Problematika ochrany zdravia obyvateľstva pred nepriaznivými účinkami hluku a vibrácií v SR je upravená zákonom č. 2/2005 Z.z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí, na ktorý nadväzuje nariadenie vlády SR 43/2005 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o strategických hlukových mapách a akčných plánoch ochrany pred hlukom.

Na základe vypracovaných strategických hlukových máp sa konštatuje, že z celkového počtu 480 600 obyvateľov vystavených hluku z dopravy na cestách I. triedy a diaľniciach mimo bratislavskú aglomeráciu, žije 193 100 obyvateľov v domoch a bytoch situovaných v území s prekročenou akčnou hodnotou indikátora L_{dn} = 60 dB. V bratislavskej aglomerácii z celkového počtu 546 300 obyvateľov žije 268 400 obyvateľov v domoch a bytoch situovaných v území s prekročenou akčnou hodnotou indikátora hluk L_{dn} = 60 dB z dopravy na cestných komunikáciách a diaľniciach, 125 300 obyvateľov z dopravy na železnici a cca 500 obyvateľov z dopravy na letisku M.R.Štefánika.

Kvalita vody

Problematika zníženej kvality vody vystupuje do popredia predovšetkým v obciach, kde nie je vybudovaný verejný vodovod. V takýchto lokalitách sú obyvatelia odkázaní na zásobovanie vodou z domových studní, u ktorých kvalita vody často krát nezodpovedá požiadavkám nariadenia vlády SR č. 354/2006 Z.z.. Ide najmä o mikrobiologickú závadnosť v ukazovateľoch všeobecného i fekálneho znečistenia a fyzikálno-chemickú závadnosť (zákal, dusičnany, dusitany, amónne ióny, atď.). Treba však zdôrazniť, že v mnohých prípadoch ľudia nevyužívajú možnosť zásobovania pitnou vodou z verejného vodovodu zámerne, z ekonomických dôvodov (pozri kap. III.1.2).

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

OP ĽZ obsahuje viacero opatrení na zlepšenie situácie v zdravotníckej starostlivosti, ako aj konkrétne opatrenia na zlepšenie nepriaznivej situácie z hľadiska zdravotného stavu rómskej populácie. Nerealizácia programu by znamenala prehlbovanie krízy v týchto oblastiach.

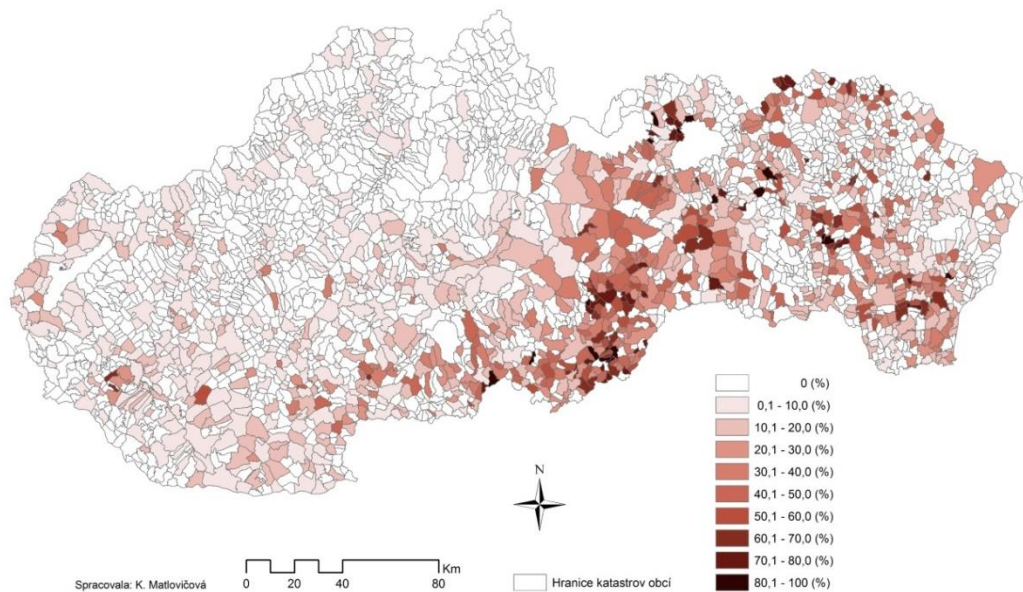
1.8 RÓMSKE KOMUNITY

Rómska komunita je definovaná ako skupina ľudí, ktorú majorita subjektívne definuje ako Rómov na základe antropologických znakov, kultúrnej príslušnosti, spôsobu života - životného štýlu, životného priestoru a rovnako subjektívne vníma túto skupinu ako odlišnú, a to v pozitívnom ako aj negatívnom zmysle. Rómovia sú sústredení najviac v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom samosprávnom kraji. Rómovia v týchto územiach regiónov reprezentujú populáciu, ktorá je väčšinou zasiahnutá kombináciou viacerých foriem vylúčenia. Najvýraznejším prejavom vylúčenia MRK je chudoba. Bez systematického prístupu, ktorý bude integrovať politiky a nástroje v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania, finančného začlenenia a nediskriminácie nemožno stav rómskych komunít v reálnom čase zlepšiť a znížiť tak rastúce náklady plynúce z ich vylúčenia.

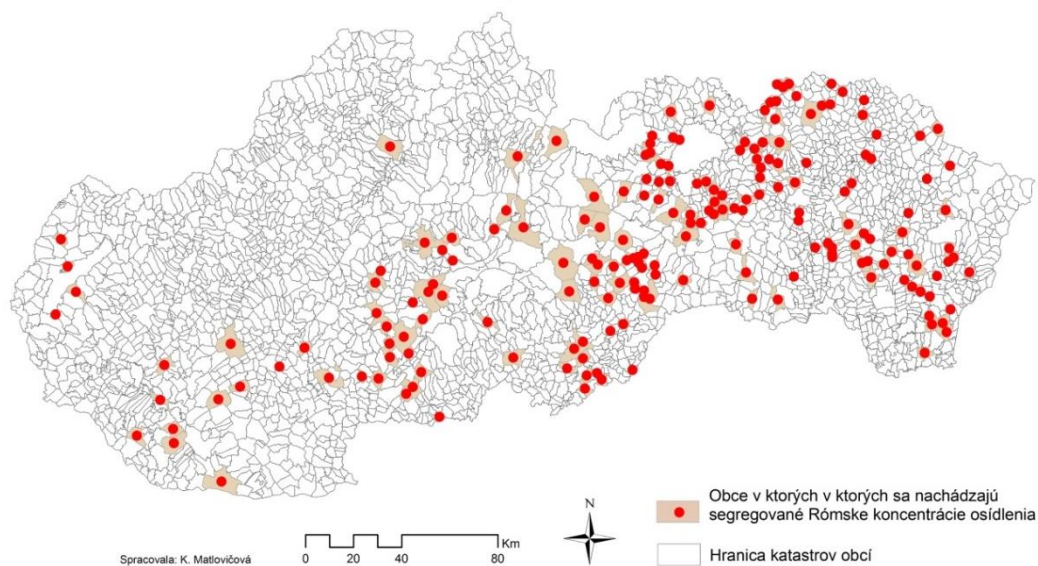
Najnovšie údaje o stave rómskej populácie poskytuje Atlas rómskych komunít 2013, z ktorého pochádzajú nasledovné údaje o počtoch a rozložení rómskych komunít v rámci SR:

- V Atlase rómskych komunít 2013 bolo identifikovaných cca 402 840 Rómov, čo je 7,45 % obyvateľstva;
- Z nich 187 285, t.j. 46,5% býva v rozptyle medzi majoritou a 216 509 býva v urbanistických koncentráciách;
- Identifikovaných bolo doposiaľ 804 koncentrácií v 584 obciach, z toho 231 sú koncentrácie segregované v 195 obciach (priemerná vzdialenosť segregovanej komunity je cca 900 metrov, najväčšia vzdialenosť je cca 7 km),

Obr. 5 Percentuálny podiel Rómov v obciach Slovenska

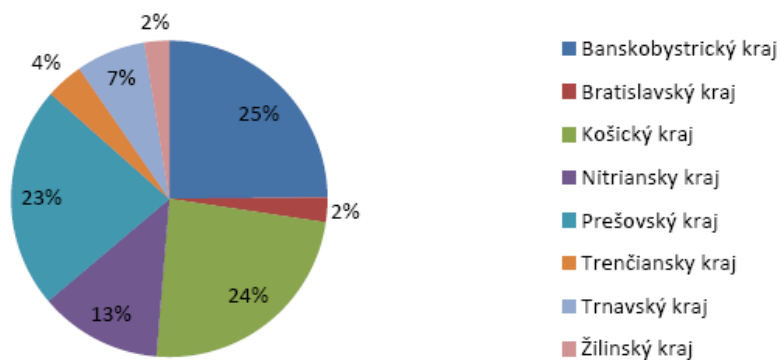


Obr. 6 Obce so segregovanými koncentraciami rómskej populácie



Zdroj: Atlas rómskych komunit 2013 (kvalifikovaný odhad)

Graf 20 Podiel obcí s rómskym obyvateľstvom podľa krajov



Zdroj: Atlas rómskych komunit 2013

Tab. 9 Počet obcí s rómskym obyvateľstvom podľa krajov

Kraj	Počet obcí	Počet obcí s rómskou komunitou	% podiel na celkovom počte obcí v kraji
Banskobystrický kraj	516	266	51,55
Bratislavský kraj	73	27	36,99
Košický kraj	440	256	58,18
Nitriansky kraj	354	134	37,85
Prešovský kraj	665	243	36,54
Trenčiansky kraj	276	41	14,86
Trnavský kraj	251	76	30,28
Žilinský kraj	315	27	8,57
SPOLU	2 890	1 070	37,02

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013

Oblasť bývania je nesporne jednou z oblastí, kde sa najviac prehlbujú rozdiely medzi rómskou a väčšinovou populáciou. Napriek faktu, že v rámci väčšinovej populácie sú skupiny znevýhodnené v rôznych oblastiach a rovnako označované ako zraniteľné, či už kvôli ekonomickému statusu alebo etnickému pôvodu, len rómske komunity na Slovensku vytvárajú osady a v nich rôzne typy neštandardných obydí, ktoré nespĺňajú technické, ani hygienické normy.

Podľa Atlasu rómskych komunít je v koncentráciách 21 168 obydí v nasledovnom zložení:

- 1491 bytových domov s 9943 bytmi, z ktorých je 4726 BNŠ
- 8501 legálnych murovaných domov (zapísaných do katastra)
- 196 legálnych dreveníc (zapísaných do katastra)
- 986 murovaných domov v štádiu stavby (pred kolaudáciou)
- 3645 murovaných domov nezapísaných do katastra
- 388 dreveníc nezapísaných do katastra
- 4070 obydí typu chatrč
- 470 obydí postavených z tzv. unimobuniiek
- 59 maringotiek
- 60 obydí v nebytových priestoroch
- 13 iných obydí

V obydí v koncentráciách môže **verejný vodovod** využívať približne 74 % obydí a 57 % ho aj skutočne využíva. Vlastnú studňu využíva 23 % a 22 % je bez prístupu k pitnej vode alebo využíva iné zdroje pitnej vody.

Kanalizáciu v koncentráciách môže využívať 39% obydí a 30 % ju aj skutočne využíva. Žumpy využíva 25 % obydí a domáce čističky odpadových vôd využíva iba 1 % domácností. 45 % obydí v koncentráciách nie je napojených na kanalizáciu, žumpu alebo DČOV.

Problémy spájajúce sa so životom obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít sa dotýkajú mnohých oblastí súčasne (vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania, vzťahov s majoritou, materiálnej chudoby, zadlženosti atď.) a majú podobu začarovaného kruhu navzájom sa ovplyvňujúcich a posilňujúcich faktorov.

Súčasná situácia na trhu práce je charakterizovaná nedostatkom pracovných príležitostí pre MRK. Existujúce sociálne podniky majú slabú vybavenosť z hľadiska technických zariadení, technológií a licencií, ako aj obmedzenú priestorovú kapacitu. Technická pomoc pre začínajúcich podnikateľov z MRK je nedostatočná, brzdu pre rozvoj inkubátorov je nedostatok podpory inovácií v podnikateľskom prostredí. V lokalitách s vysokým podielom obyvateľov MRK sieť inkubátorov takmer absentuje.

Miera možnosti zamestnania občanov je jedným zo základných predpokladov spoločenskej a pracovnej integrácie. Tradičné zručnosti Rómov nie sú potenciálnym riešením ich nezamestnanosti, sú pre trh práce iba okrajovým záujmom. Diskriminácia rómskej populácie na trhu práce nie je jediným problémom, s ktorým sa Rómovia pri hľadaní zamestnania stretávajú. Nízka úroveň vzdelania a zručností je veľkým nedostatkom v oblasti konkurencieschopnosti na trhu práce. Postoje zamestnávateľov k zamestnávaniu Rómov sú negatívne a nevhodne ovplyvňujú mieru zamestnanosti tejto menšiny. Metodikou štatistického zisťovania pracovných síl sa vo výskumoch UNDP (2010) ukázalo, že v rámci rómskej populácie vo veku 15-64 rokov majú najpočetnejšie zastúpenie nezamestnaní - z rómskych mužov ich je 72 % a z rómskych žien 75 % populácie. Podľa rovnakého výskumu s použitím rovnakej metodiky je zamestnaných 20 % rómskych mužov a 11 % rómskych žien

Zdravotný stav rómskej populácie na Slovensku sa v posledných rokoch výrazne zhoršuje. Hlavnými determinantmi zlého zdravotného stavu sú nízka úroveň zdravotného a sociálneho povedomia, nedostatočná osobná hygiena, nízky štandard komunálnej hygieny, bývania, ekologické riziko (nedostatočný prístup k pitnej vode, infraštruktúre), nedostatočná výživa v dôsledku chudoby, zhoršená dostupnosť k zdravotnej starostlivosti, nízka zaočkovanosť rómskej populácie.

Pravdepodobný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval

Nerealizácia OP ĽZ by znamenala pretrvávajúcu stagnáciu v riešení rómskej otázky na Slovensku.

1.9 ZAMESTNANOSŤ A SOCIÁLNA INKLÚZIA

Na Slovensku sa v dôsledku hospodárskej krízy neustále prehĺbuje problém chudoby, nezamestnanosti, sociálneho vylúčenia či celkového zníženia životnej úrovne občanov. Charakteristické sú pretrvávajúce výrazné regionálne rozdiely v miere nezamestnanosti, ako aj chudoby, v niektorých regiónoch môžeme hovoriť o tzv. ostrovoch hlbokkej chudoby.

V roku 2012 bolo na Slovensku v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia 1 108 965 ľudí, čo predstavovalo 20,5% na celkovom počte obyvateľov. Vplyv na riziko chudoby a sociálneho vylúčenia má následne aj záťaž výdavkov na bývanie, čo v niektorých prípadoch vedie až k strate bývania. V roku 2012 bolo preukázané, že v prípade ľudí ohrozených rizikom chudoby, resp. v riziku chudoby išlo o 36,3% populácie s výdavkami na bývanie vo výške viac ako 40% disponibilného príjmu domácností.

Nezamestnanosť v SR dosiahla v decembri 2013 13,5 %, pričom je diferencovaná v jednotlivých 8 krajoch a 79 okresoch; najviac v Prešovskom kraji až na 19,35 % a v okrese Rimavská Sobota až na 31,24 %.

Trh práce patrí dlhodobo medzi hlavné výzvy slovenskej ekonomiky. V porovnaní s inými krajinami EÚ má Slovensko relatívne nízku zamestnanosť, najmä mladých, ale aj starších a žien, a vysokú mieru nezamestnanosti, v rámci ktorej dominuje dlhodobá nezamestnanosť. Miera dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku patrí s viac ako 9 % medzi najvyššie v EÚ (aktuálne nás predstihuje iba Chorvátsko a Španielsko). Z pohľadu EÚ, dlhodobá nezamestnanosť predstavuje 4,6%, na Slovensku je to podľa metodiky LFS 9,4%.

Nezamestnanosť mladých na Slovensku je jedna z najvyšších v EÚ, keď miera nezamestnanosti tejto skupiny v roku 2012 dosiahla viac ako 32 %. Po zohľadnení počtu mladých ľudí vo vzdelávacom procese, miera neaktivity mladých ľudí pod 25 rokov (t. j. tých, ktorí nie sú zamestnaní ani zapojení do procesu vzdelávania alebo odbornej prípravy - tzv. NEET) v roku 2011 predstavovala na Slovensku 13,8 %, čo však stále, aj keď s menej výrazným rozdielom, predstavuje hodnotu nad priemerom EÚ27 a krajín V3 (12,9 % a 11,1 %). Všeobecne je stav nezamestnanosti medzi mladými ovplyvnený nesúladom zručností a potrebami trhu práce, a momentálne tiež nedostatočným dopytom po pracovnej sile.

V súvislosti s cieľmi Stratégie Európa 2020 si Slovensko do roku 2020 stanovilo cieľ zvýšiť mieru zamestnanosti na 72 % (v roku 2012 dosiahla 65 %). Riešenie problému nezamestnanosti a následný rast zamestnanosti by mal okrem pozitívneho sociálneho rozmeru aj dôležitý vplyv na výkonnosť ekonomiky cez zvyšovanie účasti pracovnej sily a produktivity. Osobitnú pozornosť si vyžaduje integrácia relatívne početných marginalizovaných komún a nesúlad potrieb trhu práce so vzdelanostnou štruktúrou. S touto témou sú úzko previazané aj iné časti dokumentu, najmä vzdelávanie.

Tab. 10 Výsledkové indikátory pre zamestnanosť a sociálnu inklúziu

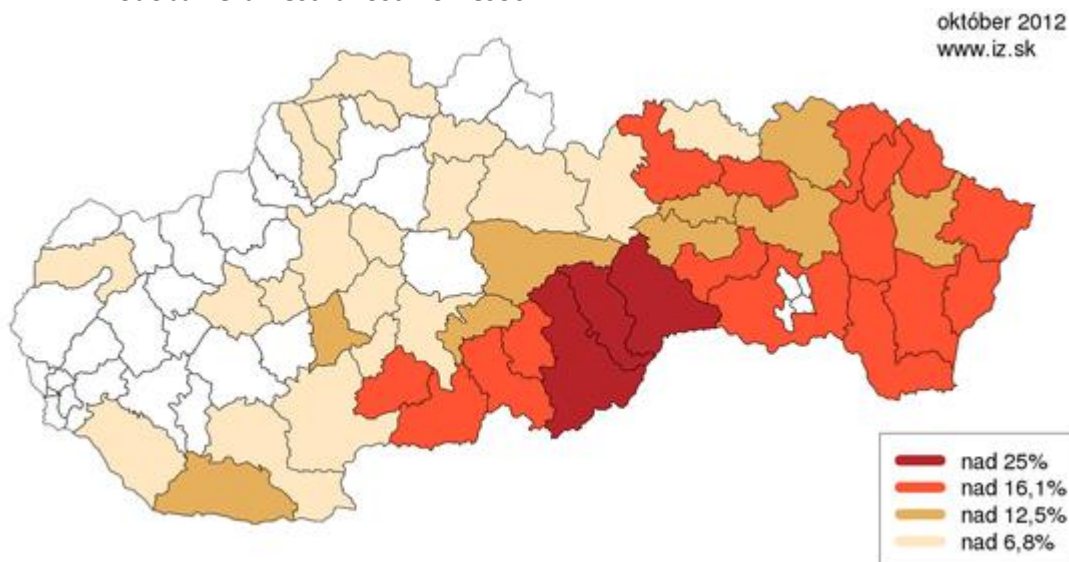
Indikátor		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Cieľ 2020
Miera dlhodobej nezamestnanosti (% aktívneho obyvateľstva nad 15 rokov)	SK	11,9	11,8	10,3	8,3	6,7	6,5	9,3	9,2	9,4	3
	EÚ	4,3	4,1	3,7	3,1	2,6	3	3,9	4,1	4,6	-
Miera zamestnanosti (% vo vekovej skupine 20 - 64 rokov)	SK	63,7	64,5	66	67,2	68,8	66,4	64,6	65,1	65,1	72
	EÚ	67,4	68	69	69,9	70,3	69	68,6	68,6	68,5	75
Populácia ohrozená chudobou a vylúčením (% populácie)	SK	-	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	-	17,2
	EÚ	-	25,6	25,2	24,4	23,6	23,1	23,6	24,2	-	19,4

Zdroj: Národný program reforiem SR 2013

Regionálna nezamestnanosť

Dlhodobá nezamestnanosť na Slovensku je odlišná v jednotlivých regiónoch. Kým priemerná dlhodobá nezamestnanosť sa pohybuje na úrovni 9,5 %, na východnom Slovensku je 13,5 % a na strednom Slovensku 10,9 %. Z hľadiska okresov je najvyššia v južných okresoch stredného Slovenska a na východe východného Slovenska.

Obr. 7 Dlhodobá nezamestnanosť v okresoch



V okresoch ako Rimavská Sobota, Revúca a Rožňava tvorí z celkového počtu ekonomicky aktívnych viac ako 30 % dlhodobo nezamestnaných, v okresoch Kežmarok a Trebišov je situácia podobná. Viac ako 25 % dlhodobo nezamestnaných na počte ekonomicky aktívnych žije ešte v Poltári, Medzilaborciach, Vranove nad Topľou a Sabinove a menej ako 25 %, avšak viac ako 20 % dlhodobo nezamestnaných žije v ďalších desiatich mestách.

Environmentálne politiky a sociálna inklúzia

Environmentálna politika EÚ podporuje tvorbu pracovných miest a sociálnu inklúziu, na základe princípov trvalo udržateľného rozvoja. Jedná sa predovšetkým o tie prípady, keď nová politika podporuje rozvoj nových environmentálnych technológií. Takými to sú napr. schéma obchodovania s emisiami alebo Akčný plán pre environmentálne technológie (ETAP), ktorý bol prijatý Európskou komisiou v januári 2004. Hlavným cieľom ETAP sa stal rozvoj ekonomiky, zavádzaním najmodernejších technológií a eko-inovácií, ktoré sú ohľaduplné k životnému prostrediu.

Existuje zároveň bezprostredná súvislosť medzi sociálnou inklúziou a kvalitou životného prostredia. Je takmer pravidlom, že znečistením životného prostredia trpia najviac najchudobnejšie skupiny, ktoré tak môžu získať z jeho zlepšenia. Ďalšie súvislosti existujú vo vzťahu k ochrane bezpečnosti a zdravia pri práci.

1.10 ZAMESTNANOSŤ V ENVIRONMENTÁLNYCH ODVETVIACH

Životné prostredie možno v určitom ponímaní chápať ako súčasť hospodárstva. Na životnom prostredí závisí množstvo činností, ktoré môžu byť zhrnuté do troch kategórií:

1. Činnosti, kde životné prostredie tvorí primárne prírodné zdroje (poľnohospodárstvo, lesná výroba, ťažobný priemysel, energetika, zásobovanie vodou)
2. Činnosti zamerané na ochranu a manažment životného prostredia (odpadové hospodárstvo, kontrola znečisťovania, čistenie odpadových vôd)
3. Činnosti závislé na kvalite životného prostredia (napr. cestovný ruch).

Ekopriemysel

Environmentálne odvetvia, nazývané tiež ako „ekopriemysel“ tvoria významnú zložku hospodárstva. Ekopriemysel zahŕňa tie odvetvia, v rámci ktorých hlavné, alebo podstatné aktivity predstavujú vývoj technológií, výrobu a služby za účelom prevencie, zmiernenia, obmedzenia alebo nápravy environmentálnych škôd na pôde, ovzduší a pôde, ako aj spojených s problematikou hluku, odpadov a ekosystémov.

Nové perspektívy ponúkajú predovšetkým tieto sektory:

- energetika - obnoviteľné zdroje energie (veterné elektrárne, fotovoltické elektrárne, geotermálna energia, malé vodné elektrárne, bioplynové stanice), biopalivá, kogeneračné jednotky, zachytávanie CO₂;
- doprava - vývoj úspornejších vozidiel, alternatívne pohony;
- stavebníctvo - energeticky úsporné budovy založené na efektívnych stavebných materiáloch, oknách, izolačných materiáloch, úsporné osvetlenie a vykurovanie
- manažment materiálov (recyklovanie materiálov, trvanlivosť výrobkov)
- obchod a logistika (minimalizácia prepravných vzdialeností, optimalizácia dopravy)

Tieto oblasti vytvárajú potenciálne pracovné príležitosti pre celé spektrum profesií zahŕňajúce nekvalifikovaných a kvalifikovaných robotníkov, remeselníkov, technikov, inžinierov a manažérov.

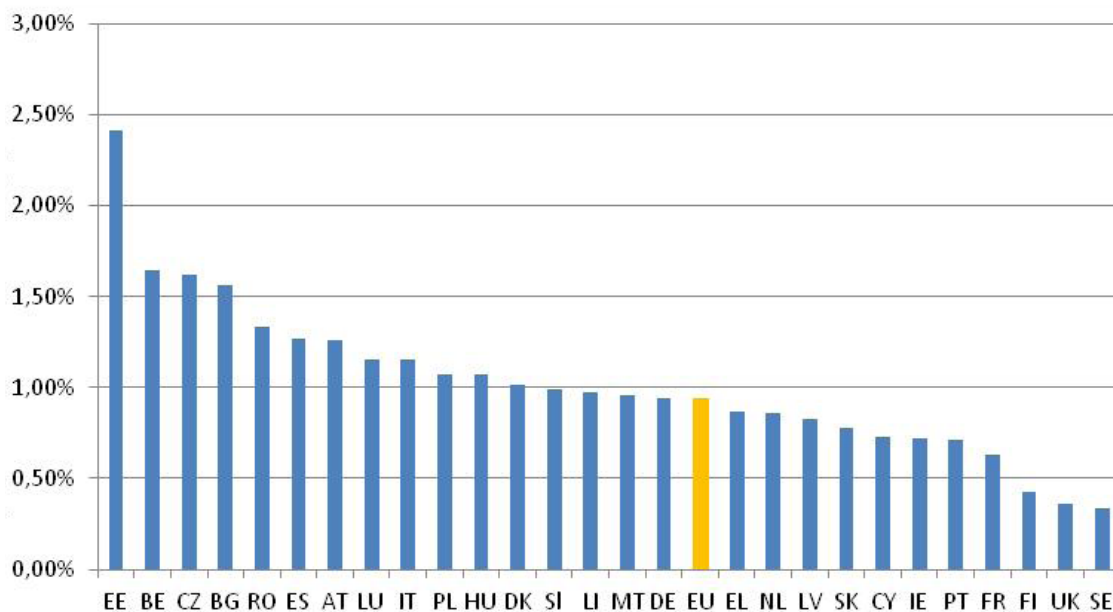
Ekopriemysel tvorí v EÚ dôležitý zdroj hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Podľa štúdie realizovanej holandskou spoločnosťou Ecorys v roku 2012² sú so zamestnanosťou v ekopriemysle spojené tieto ukazovatele:

- v roku 2000 pracovalo v členských krajinách EÚ (EU-27) v ekopriemysle okolo 2,2 mil. ľudí;

² The number of Jobs dependent on Environment and Resource Efficiency improvements, Final report

- v roku 2008 pracovalo v členských krajinách EÚ (EU-27) v ekopriemysle okolo 2,7 mil. ľudí, čo predstavuje 0,81 % celkovej pracovnej sily;
- priemerný medziročný rast počtu pracovných miest v ekopriemysle (2000 - 2008) predstavoval 2,72 %;
- náklady na ochranu životného prostredia dosiahli v EÚ v roku 2000 223 - 243 mil. Eur, čo predstavuje 2,95 % priemerného HDP EU-27;
- priemerný medziročný rast nákladov na ochranu životného prostredia (2000 - 2008) predstavoval 2,8 %.

Graf 21 Zamestnanosť v ekopriemysle v roku 2008 vyjadrená v % celkovej pracovnej populácie



Zdroj: Eurostat in Ecorys 2012

Poznámka: priemer za EÚ je 0,81 %

1.11 VZDELÁVANIE

Stav, resp. hlavné problémy vzdelávania možno na základe analýzy OP LZ charakterizovať nasledovne:

- Kvalita odborného vzdelávania podľa názoru zamestnávateľov nedostatočne reaguje na aktuálne potreby trhu práce a nedokáže pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu v takej miere, aby bola schopná bezprostredne po ukončení štúdia vstúpiť do pracovného procesu. Negatívnym trendom je aj nízky podiel účasti žiakov SŠ na praktickom vzdelávaní priamo u zamestnávateľa - 3,8% (rok 2012).
- Počet VŠ študentov klesá a rastie podiel nezamestnaných absolventov VŠ k celkovému počtu nezamestnaných. Systém VŠ vzdelávania je nedostatočne výsledkovo orientovaný a prepojený na potreby trhu práce.
- Problémom je nedostatočné uznanie bakalárskeho štúdia ako ukončenej prípravy na vstup do praxe a jeho kvalita vrátane nižšieho uplatnenia absolventov.
- Pretrvávajú vysoký záujem o štúdium humanitných a spoločensko-vedných odborov (58,6 %) a nižší podiel absolventov STEM na Slovensku.

- Na hospodársky potenciál krajiny nepriaznivo vplýva situácia ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja súvisiaca s „odlivom mozgov“ a starnutím výskumných pracovníkov.
- SR výrazne zaostáva v oblasti podielu účasti populácie na celoživotnom vzdelávaní, pričom práve systém celoživotného vzdelávania a poradenstva má významný vplyv na fungovanie trhu práce a zamestnanosť nakoľko sa vyznačuje flexibilitou k požiadavkám trhu práce.
- V súčasnosti je participácia ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku 25 - 64 rokov v systéme celoživotného vzdelávania na nízkej úrovni (3,9 %), čo je spôsobené aj problematickou dostupnosťou vzdelávania či už z časového a finančného hľadiska, dostupnosti do miesta vzdelávania, či formy poskytovaného vzdelávania.
- Slovensko zaostáva v oblasti digitálnych zručností.
- Demografická štruktúra ľudských zdrojov v zdravotníctve na Slovensku je veľmi nepriaznivá. Z celkového počtu lekárov na Slovensku v roku 2011 je 31% lekárov vo veku 25 - 39 rokov, 34% vo veku 40 - 54 rokov a až 35% lekárov vo veku 55 a viac rokov. Najpočetnejšou vekovou skupinou sú lekári vo veku 55 - 59 rokov. Priemerný vek lekárov na Slovensku je 47,7 rokov, ale priemerný vek lekárov prvého kontaktu (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) je 53,9 roka.
- V rámci lekárov prvého kontaktu nie je odliv počtu zdravotníckych pracovníkov z dôvodov demografického vývoja kompenzovaný dostatočným prílivom nových mladých lekárov do systému.
- Nepriaznivá demografická štruktúra je tiež umocnená vysokým odlivom absolventov vysokoškolského štúdia a mladých zdravotníckych pracovníkov do zahraničia. Bez rýchlych a účinných opatrení v tejto oblasti hrozí v blízkej budúcnosti vo viacerých odbornostiach vážny pokles počtu zdravotníckych pracovníkov a tým výrazné zhoršenie dostupnosti ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti.

Vo vzťahu k tvorbe a ochrane životného prostredia možno v rámci OP ĽZ v oblasti vzdelávania vymedziť dve polohy:

- zvyšovanie environmentálneho povedomia za účelom zníženia tlaku na životné prostredie
- potrebu zmeny štruktúry vzdelávania vo vzťahu s novými výzvami ekopriemyslu.

Environmentálna výchova a vzdelávanie

Zhoršovanie životného prostredia vplyvom niektorých ľudských činností a kolektívnej i individuálnej devastácie prírody v predchádzajúcich obdobiach, ale aj v súčasnosti, súvisí s pomerne nízkou úrovňou environmentálneho vedomia ľudí. Zvyšovanie tejto úrovne a s tým spojené uvedomelé konanie môže napomôcť k spomaleniu degradačného procesu, alebo dokonca prispieť k zlepšeniu stavu životného prostredia.

V procese smerovania k trvalej udržateľnosti má environmentálne vzdelávanie prioritné postavenie. Najväčšou výzvou pre vzdelávací systém je zabezpečiť vhodné podmienky pre také vzdelávanie, ktoré učiacim sa sprostredkuje poznatky, postoje a schopnosti, podporí vytváranie takých hodnotových orientácií, ktoré im umožnia zaujať stanovisko a prispieť k riešeniu problémov, spojených so životným prostredím a jeho rozvojom.

Environmentálna politika štátu vychádza z pragmatického chápania životného prostredia ako stavu krajiny, v ktorej sa realizuje činnosť súčasne všetkých odvetví a ktoré synergicky v danom čase a priestore vplyvajú na stav krajiny, zdravie obyvateľstva a ostatné ukazovatele udržateľného rozvoja. Ich priaznivý stav je celospoločenským, nadodvetvovým záujmom. Zvyšovanie environmentálneho vedomia vyžaduje také riadenie spoločenského rozvoja v oblasti ochrany a tvorby životného

prostredia, ktoré zabezpečí koordináciu vedeckých, výskumných, vzdelávacích, osvetových, riadiacich, plánovacích, projekčných až realizačných činností.

Environmentálna výchova a vzdelávanie je náročný a zložitý celospoločenský proces, ktorý patrí do oblasti celoživotného vzdelávania. V systéme vzdelávania sa poznatky o životnom prostredí a jeho ekologických základoch majú sprístupňovať postupne, systémovo, na jednotlivých stupňoch vzdelávania od predškolských cez základné a stredné, prípadne odborné až po vysokoškolské, resp. nadstavbové, doktorandské a tiež univerzity tretieho veku. Paralelne s tým sa bude uskutočňovať aj mimoškolská výchova.

Opatrenia na zvýšenie účinnosti environmentálnej výchovy a vzdelávania stanovila Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania (uznesenie vlády SR č. 846 z 25. novembra 1997).

Prioritné postavenie v systéme environmentálnej výchovy a vzdelávania má environmentálna výchova a vzdelávanie v predškolských zariadeniach a na školách všetkých stupňov. Doplnujúco, so zreteľom na širokú verejnosť pôsobí mimoškolská environmentálna výchova zabezpečovaná kultúrno-osvetovými zariadeniami, masovokomunikačnými prostriedkami, múzeami, galériami, knižnicami, odbornými inštitúciami rezortov, miestnou štátnou správou a obcami, združeniami občanov i podnikateľskou sférou.

S environmentálnou výchovou obyvateľstva úzko súvisí prístup verejnosti k objektívnym informáciám o stave životného prostredia a o opatreniach zameraných na zlepšovanie životného prostredia.

Vzdelávanie pre potreby ekopriemyslu

V súvislosti so zamestnaním v environmentálne orientovaných priemyselných odvetviach vznikol vo svete pojem „zelené pracovné miesta“ (green jobs). Podľa Environmentálneho programu Spojených národov, zelené pracovné miesta sú definované ako práce v poľnohospodárstve, výrobe, výskume a vývoji, administratíve a službách, ktoré podstatne prispievajú k ochrane alebo zlepšovaniu kvality životného prostredia. Zahŕňajú aj pracovné miesta, ktoré napomáhajú ochrane ekosystémov a biodiverzity, znižovaniu spotreby energie a materiálov, spotreby vody, dekarbonizácii hospodárstva a minimalizácii alebo prevencii vzniku všetkých druhov odpadov a znečistenia.

Tento sektor sa mení pravdepodobne rýchlejšie než väčšina iných. Budúci vývoj zamestnanosti v environmentálnom sektore môže byť ovplyvnený týmito spôsobmi:

- vytvorenie ďalších pracovných miest sa očakáva vo výrobe zariadení na kontrolu znečistenia,
- zmenu štruktúry zamestnania možno očakávať v dôsledku zmeny energetickej koncepcie so zvýšením podielu obnoviteľných zdrojov, zvýšeného nároku na vozidlá koľajovej dopravy, zmenu spôsobu nakladania s odpadmi s preferenciou recyklácie a pod.,
- v niektorých odvetviach môže dôjsť k zníženiu požiadaviek na pracovné miesta v dôsledku obmedzení alebo zákazov výroby niektorých materiálov (obalový materiál, chemické látky),
- mnoho existujúcich profesií sa bude musieť prispôbiť zvyšujúcim sa environmentálnym požiadavkám (stavebné profesie, inštalatéri, výroba a úprava kovov a pod.).

Zmenám v nárokoch na zamestnanie bude potrebné prispôbiť aj štruktúru vzdelávania. Niektoré z profesií v ekopriemysle vyžadujú úzku špecializáciu (napr. vývojoví a vedeckí pracovníci, technici, environmentálni konzultanti a pod.), zatiaľ čo iné, hlavne robotnícke profesie nevyžadujú špeciálne vzdelanie.

2 INFORMÁCIA VO VZŤAHU K ENVIRONMENTÁLNE OBZVLÁŠŤ DÔLEŽITÝM OBLASTIAM, AKÝMI SÚ EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ (NATURA 2000) A CHRÁNENÉ VODOHOSPODÁRSKE OBLASTI

2.1 NATURA 2000

V zmysle implementácie princípov európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov sa na Slovensku uskutočňuje úplná realizácia sústavy chránených území Natura 2000. Z právneho hľadiska ide o proces implementácie dvoch základných smerníc, ktoré tvoria základ ochrany prírody v EÚ - Smernica Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení (Smernica o vtákoch) a Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení (Smernica o biotopoch). Cieľom európskej sústavy chránených území (Natura 2000) je zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a ochranu prírodných biotopov, zachovať priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu ako prírodného dedičstva.

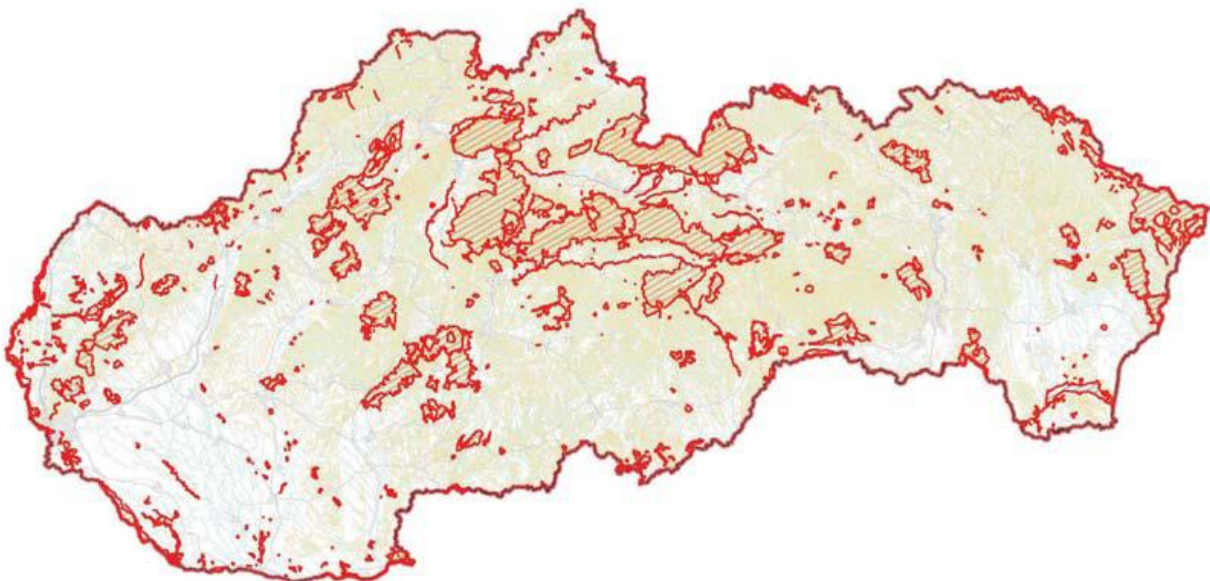
Sústavu Natura 2000 tvoria dva typy území:

- **územia európskeho významu (ÚEV)**, vyhlasované na základe Smernice o biotopoch,
- **chránené vtáčie územia (CHVÚ)**, vyhlasované na základe Smernice o vtákoch.

Územia európskeho významu (ÚEV)

V zmysle Smernice o biotopoch bol na Slovensku spracovaný Národný zoznam území európskeho významu, vydaný Výnosom Ministerstva životného prostredia SR č. 3/2004-5.1, ktorý zahŕňa 382 lokalít. K týmto územiám európskeho významu bolo vytypovaných ďalších 97 území na doplnenie zoznamu. V októbri 2011 bol uznesením vlády SR č. 577/2011 národný zoznam o uvedených 97 lokalít rozšírený a zároveň bolo vylúčených 6 pôvodných lokalít. Aktuálny celkový počet ÚEV je 473 území s výmerou 584 353 ha. Celkový podiel ÚEV z rozlohy SR dosahuje 11,9 %.

Obr. 8 Aktualizovaný prehľad území európskeho významu v SR



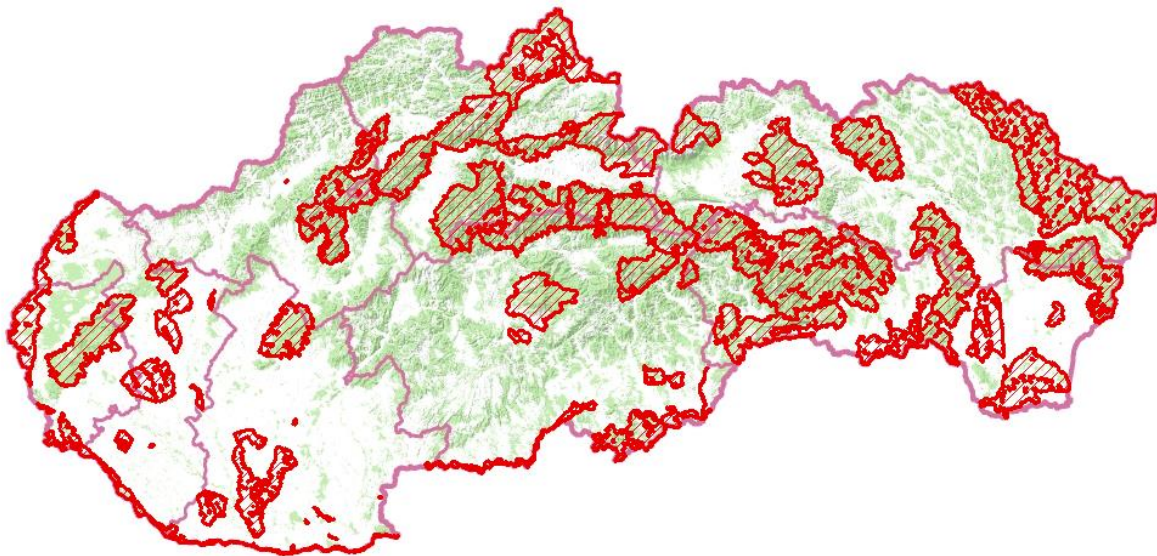
Zdroj: SAŽP

Chránené vtáčie územia (CHVÚ)

CHVÚ sa vyhlasujú za účelom zabezpečenia prežitia a rozmnožovania niektorých druhov vtákov. Sú to biotopy druhov vtákov európskeho významu a biotopy sťahovavých druhov vtákov, najmä oblasti ich hniezdenia, preperovania, zimovania, ako aj miesta odpočinku na ich migračných trasách.

Národný zoznam chránených vtáčích území schválený Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 636 z 9. júla 2003 obsahoval 38 území. Na základe požiadaviek Európskej komisie bol zoznam v roku 2010 doplnený o 5 území a zároveň z neho boli vylúčené 2 územia. Aktualizovaný zoznam zmenený Uznesením vlády SR č. 345 zo dňa 25. mája 2010 obsahuje celkom 41 území. K 1. januáru 2013 je vyhlásených už všetkých 41 CHVÚ. Ich výmera spolu činí 1 282 811,0186 ha, čo je 26,16 % podiel z rozlohy SR.

Obr. 9 Aktualizovaný prehľad chránených vtáčích území v SR



Zdroj: <http://geo.enviroportal.sk/vu/>

2.2 NÁRODNÁ SIEŤ CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ PODĽA ZÁKONA Č. 543/2002 Z.Z.

Na Slovensku sú najcennejšie časti prírody zaradené v niektorej z kategórií chránených území v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny. Pre územnú ochranu stanovuje zákon o ochrane prírody a krajiny päť stupňov ochrany. Platí, že najvyšší stupeň je najprísnejším stupňom ochrany. Pre každú kategóriu chráneného územia je stanovený príslušný stupeň ochrany a zároveň zákon definuje tie činnosti, ktorých vykonávanie je v príslušnom stupni ochrany zakázané.

Tab. 11 Prehľad chránených území v SR (stav k 31.12.2012)

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
Chránené krajinné oblasti	14	522 582	-	10,66
Národné parky	9	317 890	270 128	11,99
Spolu	23	840 471	270 128	22,65
Chránené krajinné prvky	1	3	-	0,00
Chránené areály	173	11 023	2 425	0,27
Prírodné rezervácie	392	14 246	301	0,30
Národné prírodné rezervácie	219	84 189	2 239	1,76

Katégoria	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
Prírodné pamiatky	218	1 586	207	0,04
Prírodné pamiatky – verejnosti voľne prístupné jaskyne	35	0	31	0,00
Prírodné pamiatky – ostatné vyhlásené jaskyne	7	0	261	0,01
Národné prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov)	11	59	27	0,00
Národné prírodné pamiatky – jaskyne	44	0	3 055	0,06
Národné prírodné pamiatky – prírodné vodopády	5	0	0	0,00
Spolu MCHÚ - počet	1 105	-	-	-
Spolu MCHÚ – rozloha (MCHÚ + OP)	119 650	111 105	8 545	2,44

Zdroj: ŠOP SR

Obr. 10 Prehľad veľkoplošných chránených území v SR



2.3 CHRÁNENÉ OBLASTI URČENÉ NA ODBER PITNEJ VODY

Vodárenské zdroje a ich ochranné pásma

V zmysle § 7 vodného zákona sú predmetom ochrany vodárenské zdroje, ktorými sú útvary povrchových a podzemných vôd využívané na odbery vôd pre pitnú vodu alebo využiteľné na zásobovanie obyvateľstva pre viac ako 50 osôb, alebo umožňujúce odber vody na takýto účel v priemere väčšom ako 10 m³ za deň. Na ich ochranu sú v SR určené tri druhy ochrany, a to:

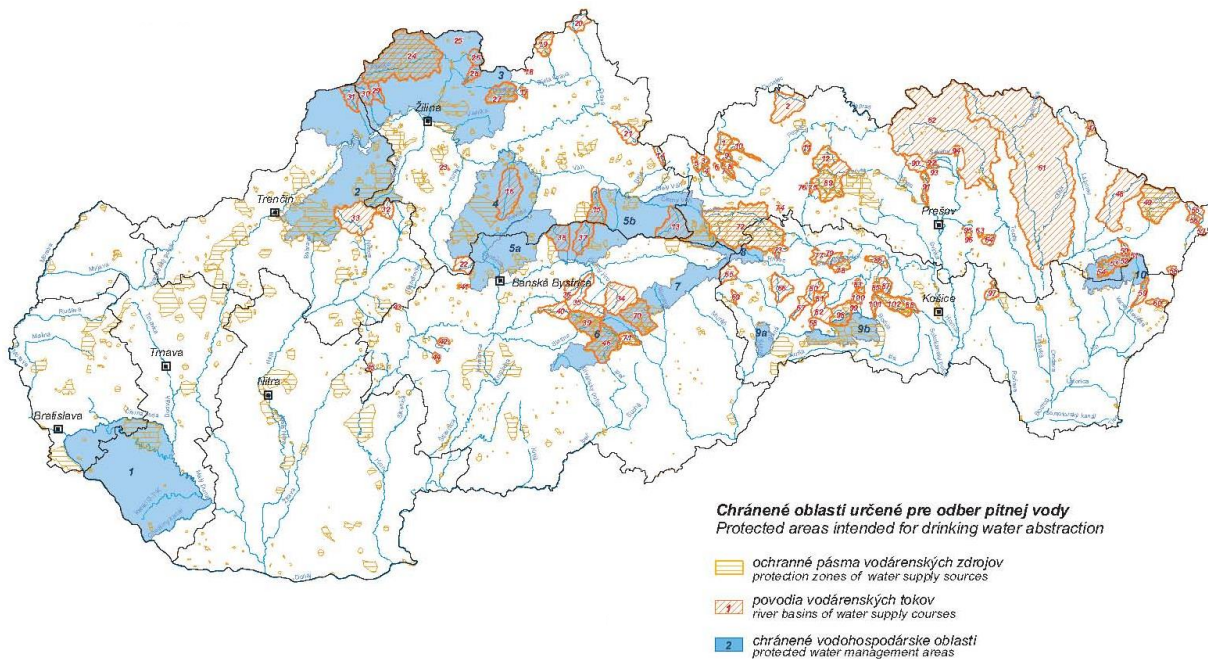
- ochranné pásma vodárenských zdrojov;
- povodia vodárenských tokov;
- chránené vodohospodárske oblasti (ďalej ako CHVO).

Chránené vodohospodárske oblasti

V SR je vyhlásených 10 CHVO, ktoré sú vymedzené v zmysle § 31 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov. Ich zoznam je uvedený v nariadení vlády SR č. 46/1978 Zb. o chránenej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove v znení neskorších predpisov a v nariadení vlády SR č. 13/1987 o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd.

CHVO sú územia, v ktorých sa v dôsledku priaznivých prírodných podmienok vytvárajú prirodzené akumulácie podzemných a povrchových vôd.

Obr. 11 Ochrana vôd - chránené oblasti určené pre odber pitnej vody



Zdroj: SAŽP

3 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA V OBLASTIACH, KTORÉ BUDÚ PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNE OVPLYVNENÉ

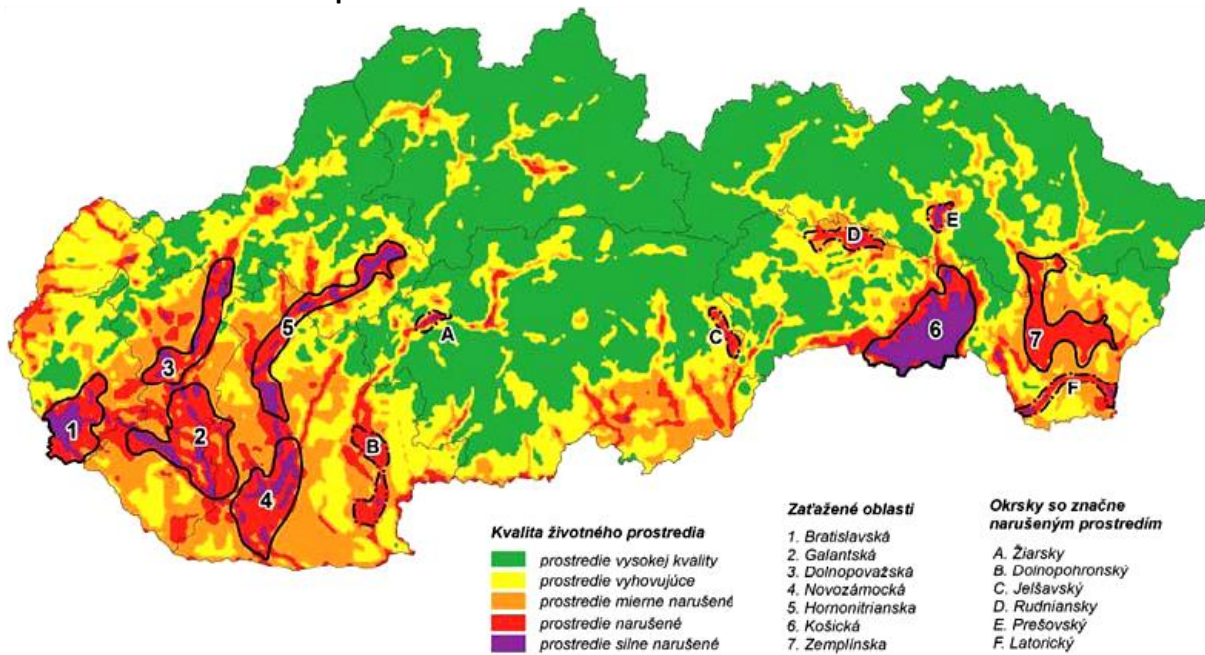
Návrhom strategického dokumentu bude ovplyvnené celé územie Slovenskej republiky a jeho realizácia by mala prispievať určitou mierou aj k riešeniu globálnych problémov.

Osobitnou problematikou zahrnutou do OP ĽZ sú marginalizované rómske komunity (MRK), ktoré sú v podmienkach Slovenskej republiky cieľová skupina najviac ohrozená chudobou. Pre MRK je typické geografické vymedzenie špecifikované v aktualizovanom Atlase rómskych komunit (kap. III.1.8). MRK sú okrem rizika chudoby postihnuté aj vysokou mierou sociálneho vylúčenia z dôvodu nerovného prístupu k vzdelávaniu, zamestnanosti, zdravotnej starostlivosti a bývaniu. Hlavnou príčinou chudoby osôb v produktívnom veku vrátane MRK je nezamestnanosť, najmä nezamestnanosť dlhodobého charakteru, kde navyše hrozí riziko medzigeneračnej reprodukcie chudoby. V SR sa v miere rizika chudoby prejavili regionálne disparity. Najnižšia miera rizika chudoby bola v BSK a najvyššia v Prešovskom samosprávnom kraji.

Celkový charakter environmentálnej kvality územia SR na základe analýzy stavu zaťaženia zložiek životného prostredia a pôsobenia jednotlivých rizikových faktorov v regiónoch Slovenskej republiky vyjadruje „Environmentálna regionalizácia SR“, ktorú spracovala SAŽP v roku 2010. Syntetickými

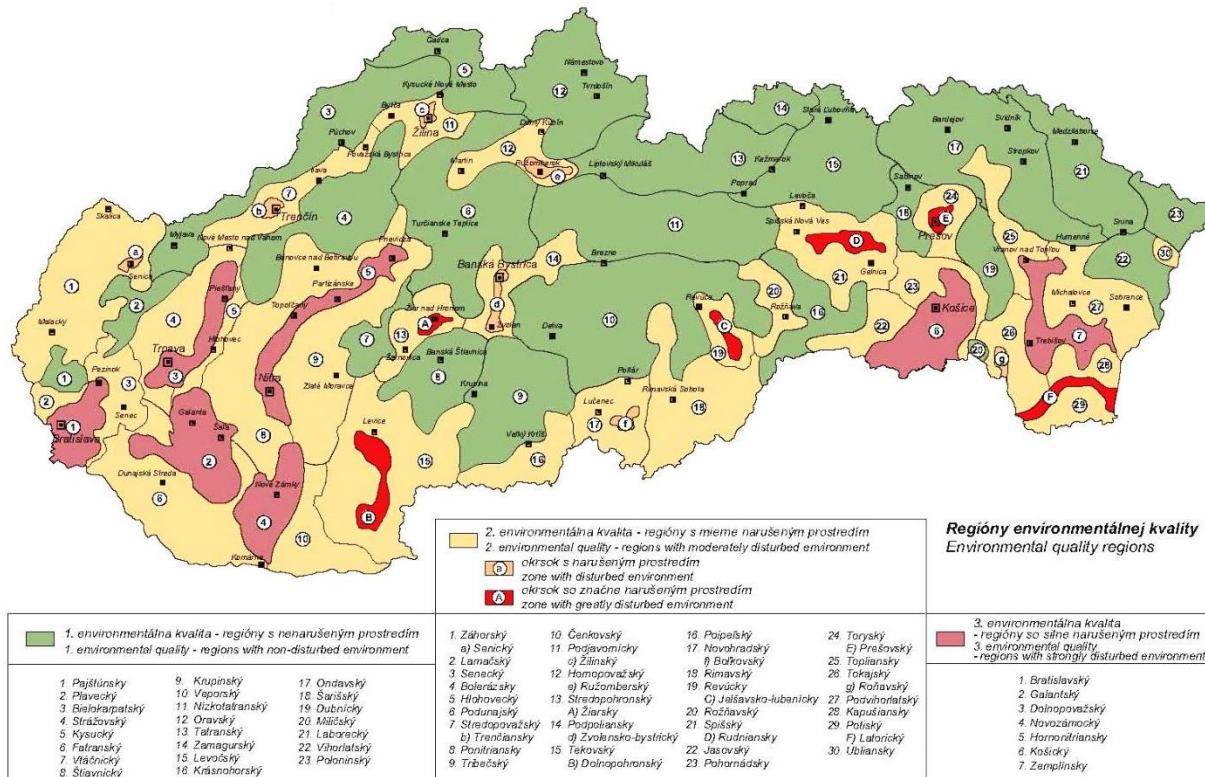
materiálmi sú regionalizácia SR a vyjadrenie stupňa environmentálnej kvality územia, ktoré prezentujeme v nasledovných obrázkoch.

Obr. 12 Kvalita životného prostredia



Zdroj: SAŽP

Obr. 13 Regióny environmentálnej kvality



Zdroj: SAŽP

4 ENVIRONMENTÁLNE PROBLÉMY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH PROBLÉMOV, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

Z analýzy rozdielov, potrieb v oblasti rozvoja a potenciálu rastu, vzhľadom na tematické ciele a územné výzvy a kľúčové činnosti, realizovanej v rámci návrhu Partnerskej dohody, vyplynuli tieto kľúčové problémy, ktoré sú relevantné z hľadiska životného prostredia a OP ĽZ:

Životné prostredie a efektívne využívanie zdrojov

- nedostatočná ochrana a nevyvážené využívanie vôd
- pretrvávajúca nepriaznivá situácia v oblasti kvality ovzdušia
- nedostatočné materiálové a energetické zhodnocovanie komunálnych odpadov
- environmentálne záťaž

Prispôsobovanie sa zmenám klímy, predchádzanie a riadenie rizika

- povodne
- množstvo zásob vody
- nerovnomernosť rozloženia zdrojov podzemnej vody
- vplyvy na biodiverzitu
- vplyvy na zdravie

Zamestnanosť a mobilita pracovnej sily

- vysoká miera nezamestnanosti
- vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti
- nezamestnanosť mladých ľudí
- účinnosť a efektívnosť aktívnej politiky trhu práce
- nízka mobilita pracovnej sily

Sociálne vylúčenie a chudoba

- regionálne disparity
- chudoba a sociálne vylúčenie MRK
- riziko sociálneho vylúčenia občanov so zdravotným postihnutím
- nízka úroveň sociálnej ekonomiky
- nízka úroveň zdravotného stavu obyvateľstva

Vzdelávanie

- nekvalitné školské vzdelávanie
- slabo motivovaní učitelia
- nízka kvalita terciárneho vzdelávania
- nízka intenzita ďalšieho vzdelávania
- nízka úroveň zdravotného stavu obyvateľstva

Na základe analýzy jednotlivých oblastí súvisiacich s OP ĽZ možno tieto problémy doplniť o:

Nepriaznivé demografické trendy a štruktúra obyvateľstva

- nepriaznivé demografické trendy

- pokles prirodzeného prírastku obyvateľov (najmä výrazne znížená pôrodnosť), zvyšovanie priemerného veku a zhoršovanie vekovej štruktúry (starnúci typ populácie)
- nízka stredná dĺžka života a jej pomalý rast v porovnaní s vyspelými krajinami
- odlišné demografické správanie rómskeho etnika.

Nedostatočné environmentálne povedomie, ktoré sa prejavuje v:

- nedostatočnej separácii komunálneho odpadu
- vytváraní čiernych skládok odpadov
- znečisťovaní vôd vypúšťaním splaškových odpadových vôd
- znečisťovaní ovzdušia, napr. vypaľovaním suchej trávy, spaľovaním odpadov a pod.
- zasahovaní do chránených území, napr. výrubmi drevín.

Problematika rómskej populácie

- zvýrazňujúci sa problém rómskej populácie, vnímaný ako etnický problém, prehlbovanie rozporov medzi rómskou a väčšinovou populáciou
- doterajšia neúspešnosť v snahách o riešenie rómskej otázky
- zlý zdravotný stav, nízka úroveň vzdelania, zdravotného a sociálneho vedomia, nízky štandard bývania, osobná hygiena, komunálna hygiena, nedostatočné zásobovanie pitnou vodou, nesprávna životospráva, zlé stravovacie návyky, fajčenie, alkoholizmus
- poškodzovanie až devastácia životného prostredia v blízkosti sídiel, ktoré je spojené s:
 - neseparovaním komunálneho odpadu
 - vytváraním nelegálnych skládok odpadov
 - vytváraním prekážok vo vodných tokoch, ktoré sa podieľajú na zvýšenom riziku povodní
 - znečisťovaním pôdy, podzemných a povrchových vôd vypúšťaním splaškových vôd a nevhodným nakladaním so škodlivými látkami (oleje, nebezpečné odpady)
 - znečisťovaní ovzdušia v dôsledku zastaraných vykurovacích systémov a spaľovania pevných palív s vysokou produkciou PM_{2,5} a iných škodlivých znečisťujúcich látok
 - znečisťovanie ovzdušia nelegálnym spaľovaním odpadov, napr. plasty, pneumatiky, elektrické káble
 - nízkou energetickou účinnosťou obydí
 - poškodzovanie lesov a biotopov v okolí sídiel.

Špecifikom vo vzťahu k rómskym komunitám je ich konflikt so záujmami ochrany prírody a krajiny, ktorý súvisí predovšetkým so spôsobom získavania palivového dreva. Pri tomto dochádza často k devastácii prostredia v okolí osád výrubom stromov a poškodzovaním biotopov. Nakoľko mnohé zo sídiel sú lokalizované v blízkosti chránených území (národná sústava chránených území a lokality sústavy Natura 2000), predstavuje táto činnosť vážny problém.

Z porovnania rozloženia obcí so segregovanými koncentraciami rómskej populácie na obr. 6 s rozložením chránených území na obr. 8-10 vyplýva, že tento latentný konflikt sa vyskytuje predovšetkým v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji.

Najvýznamnejšie environmentálne problémy boli námetom pre stanovenie environmentálnych cieľov, ktoré boli konfrontované s cieľmi operačného programu (kap. IV).

5 ENVIRONMENTÁLNE ASPEKTY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH ZISTENÝCH NA MEDZINÁRODNEJ, NÁRODNEJ A INEJ ÚROVNI, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU, AKO AJ TO, AKO SA ZOHĽADNILI POČAS PRÍPRAVY STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

Ciele ochrany životného prostredia a zdravia stanovené na rôznych úrovniach strategických dokumentov EÚ a SR predstavujú dôležitý podklad pre tvorbu referenčného rámca pre hodnotenie vplyvov OP LZ. Vzhľadom na charakter operačného programu, sú z hľadiska hodnotenia jeho vplyvov na životné prostredie a zdravie relevantné tie ciele strategických dokumentov, ktoré zohľadňujú environmentálny a sociálny aspekt oblastí vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie.

5.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY EÚ

Z medzinárodných dokumentov vytvárajú v súčasnosti rámec politiky EÚ predovšetkým tieto dokumenty:

Európa 2020: Stratégia pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast (2010) ³

Cieľom stratégie bolo vymaniť sa z krízy a pripraviť hospodárstvo Európskej únie na nasledujúce desaťročie.

Základ stratégie Európa 2020 tvoria tri prioritné oblasti:

1. Inteligentný rast - vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii.
2. Udržateľný rast - podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.
3. Inkluzívny rast - podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré prispieva k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

Stratégia stanovila 5 cieľov pre EÚ do roku 2020:

1. Zamestnanosť

- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %

2. Výskum a vývoj

- zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 3 % HDP

3. Zmena klímy a energetická udržateľnosť

- znížiť emisie skleníkových plynov o 20 % (alebo za predpokladu širšej globálnej dohody až o 30 %) oproti úrovniam z roku 1990
- získať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov
- dosiahnuť 20-percentný nárast efektívnosti vo využívaní energie

4. Vzdelávanie

- Zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky pod 10 %
- minimálne 40 % podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie

³ KOM(2010) 2020 v konečnom znení

5. Boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu

- aspoň o 20 miliónov znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie

V rámci stratégie bolo prijatých sedem hlavných iniciatív, ktoré majú podporovať pokrok v každej prioritnej oblasti. S implementáciou OP ĽZ súvisia predovšetkým tieto hlavné iniciatívy:

Mládež v pohybe - cieľom je zlepšiť výsledky a zvýšiť medzinárodnú atraktivitu vyšších vzdelávacích inštitúcií v Európe a celkovú kvalitu všetkých úrovní vzdelávania a odbornej prípravy v EÚ, ktoré by spájali vysokú kvalitu a princíp rovnosti, prostredníctvom zvýšenia mobility študentov a účastníkov vzdelávania, a prispieť k zlepšeniu situácie v oblasti zamestnávania mladých ľudí.

Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta - cieľom programu je vytvoriť podmienky na modernizáciu trhov práce s cieľom zvýšiť úroveň zamestnanosti a zabezpečiť udržateľnosť našich sociálnych modelov. To znamená zlepšiť postavenie občanov prostredníctvom získavania nových zručností, ktoré súčasným a budúcim pracovníkom umožnia prispôbiť sa novým podmienkam a potenciálnym kariérnym posunom, znížia nezamestnanosť a zvýšia produktivitu práce.

Európska platforma na boj proti chudobe - cieľom tejto iniciatívy je zabezpečiť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť, zvyšovať povedomie a uznať základné práva ľudí žijúcich v chudobe a čeliacich sociálnemu vylúčeniu, umožniť im dôstojný život a aktívnu účasť na živote spoločnosti.

BIELA KNIHA - Adaptácia na zmenu klímy: Európsky rámec opatrení ⁴

Táto biela kniha stanovuje rámec na zmiernenie možných dôsledkov zmeny klímy na EÚ. Pri riešení otázok zmeny klímy je potrebné reagovať dvoma spôsobmi. V prvom rade je potrebné znížiť naše emisie skleníkových plynov (zmierňovacie opatrenia) a okrem toho je potrebné prijať opatrenia na zvládnutie nevyhnutných následkov (adaptačné opatrenia).

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 ⁵

S vybranými témami OP ĽZ súvisí hlavný cieľ stratégie:

- Zastaviť zhoršovanie stavu všetkých druhov a biotopov, na ktoré sa vzťahujú právne predpisy EÚ o prírode a dosiahnuť výrazné a merateľné zlepšenie ich stavu do roku 2020, aby v porovnaní so súčasnými posúdeniami: (i) o 100 % viac posúdení biotopov a o 50 % viac posúdení druhov v rámci smernice o biotopoch vykazovalo zlepšený stav ochrany; a (ii) o 50% viac posúdení druhov v rámci smernice o vtákoch vykazovalo bezpečný alebo zlepšený stav.

5.2 STRATEGICKÉ DOKUMENTY A LEGISLATÍVA NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky (1993) ⁶

Stratégiu určuje nasledovných 5 odvetvovo orientovaných priorít:

- I. ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami a globálna environmentálna bezpečnosť;
- II. zabezpečenie dostatku pitnej vody a zníženie znečistenia ostatných vôd pod prípustnú mieru;
- III. ochrana pôdy pred degradáciou a zabezpečenie nezávadnosti potravín a ostatných výrobkov;
- IV. minimalizácia vzniku, využívanie a správne zneškodňovanie odpadov;
- V. zachovanie biologickej rôznorodosti, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov a optimalizácia priestorovej štruktúry a využívania krajiny.

⁴ KOM(2009) 147 v konečnom znení

⁵ KOM(2011) 244 v konečnom znení

⁶ schválená uznesením NR SR č.339/1993 a uzneseniami vlády SR č.619/1993, 894/1993 a 531/1994

Vo vzťahu k OP ĽZ je z politiky v súčasnosti relevantný hlavne SEKTOR I - Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia, s cieľom:

- Vytvorenie uceleného školského a mimoškolského systému environmentálnej výchovy a vzdelávania, environmentálnej propagácie, etických bariér a systémov.

Orientácia, zásady, priority a hlavné úlohy starostlivosti o životné prostredie SR na roky 2014 - 2020⁷

Podľa novej koncepcie štátnej environmentálnej politiky SR sa starostlivosť o životné prostredie bude orientovať v ďalších rokoch najmä na:

1. zníženie negatívneho dopadu znečisteného a poškodeného životného prostredia na vek a zdravie obyvateľstva, na udržanie, ochranu a tvorbu jeho bezpečných, vhodných a využiteľných environmentálnych podmienok pre život, vrátane zabezpečenia dostatku čistej vody a adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy;
2. zabránenie ďalšieho vzniku nepriaznivých zmien ekosystémov, devastačných procesov a javov v krajine, spôsobujúcich zánik hodnôt prírodného a kultúrneho dedičstva, degradáciu biologickej a krajinej rozmanitosti, ekologickú nestabilitu, zníženú produktivnosť, využiteľnosť a obývateľnosť území;
3. odstraňovanie škôd a obmedzenie negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží a rizikových chemických, fyzikálnych a biologických faktorov s predchádzaním ich ďalšieho vzniku (prevenciu);
4. zvyšovanie podielu znečisťovateľov a poškodzovateľov životného prostredia na zlepšovaní jeho stavu a zainteresovanosti podnikateľských subjektov na výrobe a službách, zameraných na starostlivosť o životné prostredie a vytváraní „zelenej spoločnosti“;
5. utváranie ďalších podmienok na transformáciu hospodárstva z vysoko energeticky a surovinovo náročnej štruktúry na štruktúru s úsporou a racionálnejším využitím energie a surovín, s vyšším podielom spracovania a finalizácie, s uplatňovaním environmentálne vhodných postupov a technológií, so zavedením dopravy, spĺňajúcej environmentálne požiadavky, s bezpečným skladovaním materiálov, predĺžením ich životnosti a ich opätovným využívaním, s výraznejším uplatnením „zelených povolaní“ a zhodnotením práce a schopnosti ľudí pri prechode na „zelenú ekonomiku“;
6. širšie uplatnenie energie z netradičných a obnoviteľných zdrojov (slnecnej, veternej, geotermálnej), šetrné efektívne využívanie prírodných a ostatných zdrojov, ekologizáciu poľnohospodárstva, revitalizáciu zdevastovaných území, regiónov a okrskov so silne narušeným prostredím a poškodených lesov a lesných pozemkov so zohľadnením aj ich mimoprodukčných funkcií, ozelenenie a optimálne usporiadanie a využívanie krajiny pri harmonizácii rozvojových zámerov všetkých troch pilierov trvalo udržateľného rozvoja a postupné zabezpečovanie „zeleného rastu“;
7. zvýšenie environmentálneho vedomia obyvateľstva s dôrazom na podnikateľskú sféru a mládež, jeho informovanosti o stave životného prostredia v SR, ako aj o možnostiach, príprave a realizácii opatrení na jeho zlepšovanie;
8. dotvorenie a uplatňovanie systému právnych a ekonomických nástrojov environmentálnej politiky, prehĺbenie medzinárodnej spolupráce pri riešení environmentálnych problémov a v procese zabezpečovania trvalo udržateľného rozvoja, osobitne na plnenie záväzkov, vyplývajúcich z medzinárodného environmentálneho práva a z členstva v medzinárodných organizáciách, najmä OSN, OECD a EÚ.

⁷ schválená uznesením Porady vedenia MŽP SR č. 62 z 28. marca 2013

Realizácia cieľov OP ĽZ priamo podporuje ciele č. 1, 2, 3, 5 a 7, pričom cieľ č. 7 má absolútnu prioritu. V rámci vzdelávania a zamestnanosti je mimoriadne významné prepojenie s cieľom č. 5.

Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (NSTUR)⁸

Uplatňovanie trvalo udržateľného rozvoja v SR definuje § 6 zákona č. 17/1992 Zb., kde je uvedené, že sa jedná o taký *“rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov”*.

NSTUR zahŕňa hlavné dimenzie trvalo udržateľného rozvoja - environmentálnu, sociálnu, ekonomickú, inštitucionálnu, pri sledovaní relevantných kapitol Agendy 21 a ukazovateľov TUR a zohľadnení špecifík SR. Základnou orientáciou SR by malo byť dlhodobé, cieľavedomé a komplexné smerovanie k vytváraniu spoločnosti založenej na princípoch TUR a ich praktickom uplatňovaní. K dosiahnutiu tejto orientácie je potrebné vo všetkých sférach spoločnosti vychádzať z princípov a kritérií TUR a orientovať sa na **dlhodobé priority** (integrované ciele) TUR SR identifikované v NSTUR, medzi ktoré patrí aj vysoká kvalita životného prostredia, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov - efektívna ochrana životného prostredia, šetrné využívanie prírodných zdrojov, odstránenie environmentálnych záťaží a poškodenia prostredia, limitovanie ekonomického rozvoja v súlade s prírodnými podmienkami a potenciálmi, dosiahnutie a udržanie kvalitného životného prostredia s dôrazom na ohrozené oblasti.

Strategické ciele TUR, ktoré je potrebné v rámci smerovania aj k uvedenej dlhodobej prioritě dosiahnuť vo vzťahu k životnému prostrediu, sú:

1. Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva a zdravotnej starostlivosti, skvalitnenie životného štýlu
2. Rozvoj integrovaného modelu pôdohospodárstva
3. Reštrukturalizácia, modernizácia a ozdravenie výrobného sektora
4. Zlepšenie dopravnej a technickej infraštruktúry, rozvoj cestovného ruchu
5. Reštrukturalizácia a modernizácia bankového sektora
6. Zníženie energetickej a surovínovej náročnosti a zvýšenie efektívnosti hospodárstva SR
7. Zníženie podielu využívania neobnoviteľných prírodných zdrojov pri racionálnom využívaní obnoviteľných zdrojov
8. Zníženie environmentálneho zaťaženia prostredia
9. Zmiernenie dôsledkov globálnej zmeny klímy, narušenia ozónovej vrstvy a prírodných katastrof
10. Zlepšenie kvality životného prostredia v regiónoch.

Realizácia cieľov OP ĽZ priamo súvisí so strategickými cieľmi TUR č. 1, 8 a 10.

Cesty a prostriedky na podporu priorít a dosiahnutia strategických cieľov TUR SR navrhujú činnosti, ktorými by mala spoločnosť prispieť k splneniu jednotlivých strategických cieľov. Pre ich monitorovanie bol zvolený súbor ukazovateľov TUR, ktorý komplexne a objektívne odráža stav v dosahovaní vytýčených strategických cieľov.

Hodnotenie jednotlivých stratégií, koncepcií, programov, a aktivít vo vzťahu k TUR možno realizovať na základe 16 princípov (na riadenie činnosti ľudí) a 40 kritérií (na posudzovanie uplatnenia princípov), ktoré stanovuje NSTUR:

⁸ schválená uznesením vlády SR č. 978/2001

Tab. 12 Princípy a kritériá TUR

Por. č.	Princíp	Kritériá
1	Princíp podpory rozvoja ľudských zdrojov	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečenie ochrany zdravia ľudí • zabezpečenie optimálneho rozvoja ľudských zdrojov (vo všetkých životu prospešných oblastiach)
2	Ekologický princíp	<ul style="list-style-type: none"> • zachovanie a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémov, • optimalizácia priestorového usporiadania a funkčného využívania krajiny a zabezpečenie jej územného systému ekologickej stability, • zachovanie a podpora život zabezpečujúcich systémov, • zachovanie vysokej kvality zložiek životného prostredia – minimalizácia negatívnych vplyvov na životné prostredie, • minimalizácia využívania neobnoviteľných zdrojov a prednostné využívanie obnoviteľných zdrojov, avšak v medziach ich reprodukčných schopností
3	Princíp autoregulačného a sebahodnotného vývoja	<ul style="list-style-type: none"> • odhaľovanie a využívanie prírodných a antropicky simulovaných autoregulačných a sebahodnotných prírodných mechanizmov, • podpora uzavretých cyklov výroby a spotreby
4.	Efektívny princíp	<ul style="list-style-type: none"> • zachovanie optimálnych látkovo-energetických cyklov, • minimalizácia surovinových a energetických vstupov, • redukcia množstva výstupov a minimalizácia strát, • zavádzanie a podpora nástrojov environmentálnej ekonomiky
5.	Princíp rozumnej dostatočnosti	<ul style="list-style-type: none"> • rozumné a šetrné využívanie zdrojov a ich ochrana, • podpora vhodných foriem samozásobovania
6.	Princíp preventívnej opatrnosti a predvídavosti	<ul style="list-style-type: none"> • uprednostňovanie preventívnych opatrení pred odstraňovaním nežiaducich následkov činností, • rešpektovanie možných rizík
7.	Princíp rešpektovania potrieb a práv budúcich generácií	<ul style="list-style-type: none"> • zachovanie možností využívania existujúcich zdrojov aj pre budúce generácie, • zachovanie rovnakých práv budúcich generácií;
8.	Princíp vnútrogeneračnej, medzigeneračnej a globálnej rovnosti práv obyvateľov Zeme	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečenie ľudských práv vo všetkých smeroch a systémoch, • zabezpečenie národnostnej, rasovej a inej rovnosti, • zabezpečenie práv ostatných živých bytostí
9.	Princíp kultúrnej a spoločenskej integrity	<ul style="list-style-type: none"> • preferovanie rozvoja na báze vnútorného rozvojového potenciálu namiesto mechanicky importovaného rozvoja, • zachovanie a obnova pozitívnych hodnôt krajiny, sociálnej a kultúrnej identity, • podpora miestneho koloritu, ľudovej kultúry a duchovnej atmosféry, • oživenie tradičných aktivít s citlivým využitím moderných technológií, • podpora spontánnych foriem pomoci, resp. svojpomoci
10.	Princíp nenásilia	<ul style="list-style-type: none"> • uplatňovanie mierových a konsenzuálnych metód riadenia, • nepoužívanie akýchkoľvek foriem násilia
11.	Princíp emancipácie a participácie	<ul style="list-style-type: none"> • presadzovanie primeranej miery decentralizácie a uplatňovania príslušníkov daného spoločenstva, • tvorba pracovných príležitostí a umožnenie prístupu k verejným statkom a službám, • účasť obyvateľov obcí na rozhodovaní a posilnenie verejnej kontroly
12.	Princíp solidarity	<ul style="list-style-type: none"> • uplatňovanie tolerancie a porozumenia, • podpora vzájomnej pomoci a spoluzodpovednosti

Por. č.	Princíp	Kritériá
13.	Princíp subsidiarity	<ul style="list-style-type: none"> • prenášanie kompetencií na najnižšiu možnú hierarchickú úroveň ich realizácie a približovanie ich výkonu k občanovi
14.	Princíp prijateľných chýb	<ul style="list-style-type: none"> • uprednostňovanie prístupov umožňujúcich návrat k východiskovému stavu - minimalizácia nevratných zmien s ťažko predvídateľnými dôsledkami, • bezodkladné zverejňovanie chýb a omylov, ako aj ich bezprostredné odstraňovanie, resp. zmierňovanie
15.	Princíp optimalizácie	<ul style="list-style-type: none"> • cielené riadenie a zosúladovanie všetkých činností so smerom k rovnováhe, odstraňovanie nežiaducich následkov, zdrojov nestability a rizík, • hľadanie a podpora verejnoprospešných činností s viacsmernými kladnými vplyvmi
16.	Princíp sociálne, eticky a environmentálne priaznivého hospodárenia, rozhodovania, riadenia a správania	<ul style="list-style-type: none"> • uplatňovanie všetkých vyššie uvedených 15 princípov v synergickom pôsobení politických, právnych, ekonomických, organizačných, výchovno-vzdelávacích a iných nástrojov.

Realizácia cieľov OP ĽZ priamo alebo nepriamo podporuje princípy TUR č. 1, 2, 5, 7, 9, 11, 12 a 16.

Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky IV (NEHAP IV.)

Vo vzťahu k OP ĽZ je z NEHAP IV prioritný Regionálny prioritný cieľ I:

„Zameranie sa na prevenciu a podstatné zníženie chorobnosti a úmrtnosti v dôsledku porúch trávacieho ústrojenstva a ostatných zdravotných dopadov tak, aby sa zabezpečilo prijatie primeraných opatrení na zlepšenie prístupu k bezpečnej a cenovo prístupnej vode a primeranej hygieny pre všetky deti (CEHAPE, WHO)“.

Hlavným zámerom Regionálneho prioritného cieľa I. je chrániť ľudské zdravie pred nepriaznivými účinkami kontaminovanej vody. Snahou je zabezpečiť prístup k nezávadnej zdravotne bezpečnej pitnej vode, k sanitácii, a tiež sledovanie kvality vôd na kúpanie.

Voda a trvalo udržateľné hospodárenie s vodou sú základnými predpokladmi pre ekonomický a sociálny rozvoj a pre zabezpečenie dostatočného množstva potravín pre rastúci počet obyvateľov. Ochrana tohto životne dôležitého zdroja pred znečistením a nadmerným využívaním je otázkou najmä ekonomického charakteru a kľúčovým faktorom spolupráce na všetkých úrovniach.

Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR (2005)

Plán je rámcový dokument na usmernenie prípravy, plánovania a realizácie verejných vodovodov a verejných kanalizácií na území SR. Cieľom Plánu rozvoja verejných vodovodov je zabezpečenie bezproblémového zásobovania obyvateľov SR kvalitnou pitnou vodou bez negatívnych dopadov na životné prostredie, výstavba verejných vodovodov v obciach bez vodovodu a zvýšenie počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov. Tento plán je v súlade so základnými strategickými dokumentmi (napr. Návrh Koncepcie vodohospodárskej politiky SR do roku 2015, Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, Národný environmentálny akčný program II a zásad III (NEAP II a zásady III), Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky Slovenskej republiky).

Pre oblasť odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd majú zásadný význam ustanovenia zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), ktoré sú transpozíciou požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd.

Dlhodobé ciele (2004 - 2015):

- Zvyšovať podiel obyvateľov zásobovaných nezávadnou pitnou vodou hlavne v krajoch, ktoré v súčasnosti nedosahujú ani celoslovenskú úroveň (Prešovský, Košický, Banskobystrický kraj)
- Dokončenie rozostavaných vodovodov
- Výstavba nových vodovodov
- Realizácia opatrení na odstránenie nedostatkov v problémových vodovodoch (kvalita a kvantita)
- Do roku 2015 zvýšiť počet zásobovaných obyvateľov o cca 613 tis. obyvateľov, čím by sa podiel obyvateľov zvýšil zo súčasných 84,9 % na viac ako 90 %.

Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (návrh 08/2013)

Stratégia je pripravovaná na základe iniciatívy Ministerstva životného prostredia SR v nadväznosti na aktuálny vývoj témy dôsledkov zmeny klímy v širšom medzinárodnom kontexte. Dôvodom je najmä naliehavá potreba zlepšiť a zefektívniť adaptačné procesy v odozve na stále intenzívnejšie prejavy a dôsledky zmeny klímy.

V sociálnej oblasti sú relevantné predovšetkým dopady zmeny klímy na zdravotný stav. Klimatické zmeny prostredníctvom jednotlivých zmien v životnom prostredí majú na ľudské zdravie priamy aj nepriamy vplyv. Priamy dopad na zdravie majú konkrétne klimatické faktory, ako napríklad teplota. Extrémne horúčavy spôsobujú u ľudí dehydratáciu, tepelný stres, kŕče a môžu vážne zhoršovať prejavy kardiovaskulárnych a iných ochorení. Nepriamy zdravotný dopad je spôsobený následne zmenami v prostredí, ako napríklad úrazy, zvýšená chorobnosť alebo úmrtnosť na kardiovaskulárne ochorenia, gastrointestinálne ochorenia, ochorenia respiračnej sústavy ako aj rôzne psychické problémy z dôvodu dlhotrvajúceho sucha, nadmerných dažďov, búrok, nedostatku vody alebo jej kontaminácie.

Pri tvorbe environmentálnych cieľov a posudzovaní v rámci SEA boli zohľadnené nasledovné ďalšie národné strategické dokumenty:

- Národný program reforiem 2013
- Vodný plán Slovenska (2009)⁹
- Stratégia pre redukciu PM10 (2012)¹⁰
- Koncepcia ochrany prírody a krajiny (2006)¹¹
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku (1997)¹²
- Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity pre roky 2012 - 2020 (návrh)
- Aktualizovaný akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 2003 - 2010¹³

⁹ záväzná časť Vodného plánu schválená nariadením vlády SR č. 279/2011 Z. z.

¹⁰ schválená uznesením vlády SR č. 77/2013

¹¹ schválená uznesením vlády SR č. 471/2006

¹² schválená uznesením vlády SR č. 231/1997

¹³ schválený uznesením vlády SR č. 1209/2002

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOCH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA

1 POSÚDENIE CIEĽOV A AKTIVÍT PRIORITNÝCH OSÍ

OP ĽZ vychádza z globálneho cieľa, ktorým je „Podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie“. Na globálny cieľ nadväzujú špecifické ciele vymedzené v rámci jednotlivých prioritných osí, na ktorých dosiahnutie sú v rámci OP ĽZ uvedené príklady aktivít. Detailný popis jednotlivých prioritných osí sa nachádza v kap. II.6.1.

Na základe analýzy súčasných environmentálnych problémov a potenciálnych vplyvov súvisiacich implementáciou OP ĽZ, analýzy horizontálnych a sektorových politík, stratégií a koncepcií, ktoré majú vzťah k danej problematike a príslušných právnych predpisov vzťahujúcich sa na jednotlivé zložky životného prostredia a zdravie, boli pre jednotlivé oblasti sformulované nasledovné environmentálne ciele.

Tab. 13 Environmentálne ciele OP ĽZ

Oblasť	Cieľ
Obyvateľstvo a zdravie	Zabezpečiť zdravé životné podmienky obyvateľov
	Skvalitniť ľudské zdroje v oblasti zdravotníctva
	Podporovať zdravie znížením psychických stresov
Ovzdušie a klimatické faktory	Znižovať produkciu emisií
	Znižovať produkciu emisií skleníkových plynov
Pôda a horninové prostredie	Minimalizovať zábery poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov
	Predchádzať rizikám z titulu nestability horninového prostredia
Voda	Nezhoršovať ekologický a chemický stav vôd
	Obmedzovať zásah do vodohospodársky chránených území
	Zabezpečiť protipovodňovú ochranu územia
Biodiverzita a ochrana prírody	Zabezpečiť ochranu cenných častí prírody a funkčnosti ekosystémov
	Zabezpečiť integritu lokalít systému Natura 2000
Krajina	Udržať ekologickú stabilitu krajiny
	Zachovať integritu krajiny a jej scenerickú hodnotu
Kultúrne dedičstvo	Chrániť kultúrne dedičstvo
Materiálne zdroje	Zvýšiť efektívnosť využívania energetických zdrojov
	Racionálne využívať prírodné zdroje
	Predchádzať vzniku odpadov, zlepšiť podmienky nakladanie s odpadmi

Uvedené ciele boli konfrontované s cieľmi a aktivitami OP ĽZ definovaných v rámci jednotlivých prioritných osí. Pre hodnotenie boli použité tieto klasifikačné znaky:

- ++ priamy významný pozitívny vplyv
- + mierny pozitívny vplyv
- 0 väzba medzi aktivitou a environmentálnym cieľom neexistuje alebo je slabá
- priamy negatívny vplyv
- 0/+ predpokladaný nepriamy pozitívny vplyv
- 0/- predpokladaný nepriamy negatívny vplyv
- +/- možný pozitívny aj negatívny vplyv
- ? pre vyhodnotenie nie sú relevantné podklady, vplyv nie je možné jednoznačne určiť

Jednotlivé oblasti boli navrhnuté tak, aby boli konzistentné s kritériami uvedenými v prílohe II smernice SEA a aby zahŕňali všetky oblasti požadované smernicou. V rámci prvého kola hodnotenia neboli identifikované žiadne priame, nepriame ani potenciálne vplyvy OP ĽZ, ktoré by mohli významne ovplyvniť ciele ochrany krajiny a kultúrneho dedičstva. Tieto dve oblasti boli preto z matice hodnotenia jednotlivých prioritných osí vypustené.

PRIORITNÁ OS 1: Vzdelávanie

Špecifický cieľ							Vyhodnotenie / Odporúčenia
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
1.1.1 Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúc potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy	0/+	0/+	0	0/+	0/+	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú; pozitíva možno očakávať nepriamo v súvislosti so zvyšovaním environment. povedomia, predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia, ochrany vôd a nakladania s odpadmi.</p> <p>Zvýšenie uplatnenia na trhu práce bude mať významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia.</p> <p><i>Odporúčenie: V štruktúre vzdelávania zohľadňovať potreby nových environmentálnych profesií v súvislosti s trendmi nízkouhlíkového hospodárstva stratégie Európa 2020</i></p>
1.2.1 Zvýšiť kvalitu VŠ vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť prepojenie VŠ vzdelávania s potrebami trhu práce	0/+	0/+	0	0	0/+	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú; pozitíva možno očakávať nepriamo v súvislosti so zvyšovaním environment. povedomia, predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia, ochrany vôd a nakladania s odpadmi.</p> <p>Zvýšenie uplatnenia na trhu práce bude mať významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia.</p> <p><i>Odporúčenie: V štruktúre vzdelávania zohľadňovať potreby nových environmentálnych profesií v súvislosti s trendmi nízkouhlíkového hospodárstva stratégie Európa 2020</i></p>
1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie	0	0	0	0	0	++	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú.</p> <p>Ciele a aktivity v rámci PO vytvárajú predpoklady pre zvýšenie uplatnenia na trhu práce, čo bude mať významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia.</p> <p>Intervencie v oblasti skvalitnenia ľudských zdrojov v oblasti zdravotníctva taktiež vytvárajú potenciál pre zlepšenie zdravia ľudí.</p> <p><i>Odporúčenie: V štruktúre vzdelávania zohľadňovať potreby nových environmentálnych profesií v súvislosti s trendmi nízkouhlíkového hospodárstva stratégie Európa 2020</i></p>
1.3.2 Zlepšiť postavenie a kvalitu pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania	0	0	0	0	0	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú.</p> <p>Zlepšenie postavenia pedagogických a odborných zamestnancov bude mať odraz na zlepšení psychiky a zdravia.</p>

Sumárne vyhodnotenie

Prioritná os 1 Vzdelávanie prispieva k napĺňaniu cieľov stratégie Európa 2020, a to:

- znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky podporou inkluzívneho vzdelávania,
- zvýšiť podiel obyvateľstva vo veku 30-34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie, z 23,7 % na minimálne 40 %.

Národný cieľ pre zníženie miery predčasného ukončovania školskej dochádzky stanovuje do roku 2020 cieľ 6 % a pre zvýšenie podielu obyvateľstva vo veku 30-34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie na 40 %.

Prioritná os je v súlade s napĺňaním úloh prijatých v rámci Národného programu reforiem pre oblasť vzdelávania a stratégií rezortu. V oblasti miery predčasného ukončovania školskej dochádzky SR plní tak cieľ EÚ 2020, ako aj národný cieľ (v roku 2012 bola dosiahnutá hodnota na úrovni 5,3%).

Prierezovým prvkom prioritnej osi Vzdelávanie a jej implementácie je inkluzívny rozmer vzdelávania na všetkých úrovniach, ktoré prioritná os pokrýva. Žiakom, študentom a osobám so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami bude potrebné venovať zvýšenú pozornosť, tak aby sa zvýšili možnosti ich uplatnenia na trhu práce.

Z analýzy vyplýva, že ciele a aktivity navrhnuté v rámci prioritnej osi 1 majú potenciál podporovať predovšetkým tieto stanovené environmentálne ciele:

- ↑ Skvalitniť ľudské zdroje v oblasti zdravotníctva
- ↑ Podporovať zdravie znížením psychických stresov

Nepriamo, prostredníctvom vzdelávania a zvyšovania environmentálneho povedomia, je možné dosiahnuť súlad s nasledovnými cieľmi:

- ↑ Znižovať produkciu emisií
- ↑ Nezhoršovať ekologický a chemický stav vôd
- ↑ Zabezpečiť protipovodňovú ochranu územia
- ↑ Zabezpečiť ochranu cenných častí prírody a funkčnosti ekosystémov
- ↑ Chrániť kultúrne dedičstvo
- ↑ Zvýšiť efektívnosť využívania energetických zdrojov
- ↑ Racionálne využívať prírodné zdroje
- ↑ Predchádzať vzniku odpadov, zlepšiť podmienky nakladanie s odpadmi

Nesúlad so stanovenými environmentálnymi cieľmi nebol identifikovaný ani v jednom prípade.

PRIORITNÁ OS 2: Zamestnanosť

Špecifický cieľ							Vyhodnotenie / Odporúčenia
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
2.1.1 Zlepšiť prístup dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb na trh práce	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Zvýšenie uplatnenia na trhu práce má významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia. Významný pozitívny vplyv majú aj aktivity zamerané na zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.
2.1.2 Zlepšiť podporu tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporu udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach	0	0	0+	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Zvýšenie možnosti získania zamestnania má významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia. Poľnohospodárske aktivity súvisiace s obhospodarovaním pôdy bude mať pozitívne vplyvy na túto zložku životného prostredia. <i>Odporúčenie: V prípade poľnohospodárskych aktivít preferovať rôzne formy "ekologického poľnohospodárstva" zameraného napr. na výrobu bioproduktov</i>
2.2.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Zvýšenie uplatnenia na trhu práce má významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia.
2.3.1 Zvýšiť dostupnosť kvalitných, udržateľných a cenovo dostupných riešení v oblasti starostlivosti o závislého člena domácnosti, najmä detí s cieľom zvýšiť mieru zamestnanosti	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.
2.3.2 Odstrániť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.

Sumárne vyhodnotenie

Prioritná os Zamestnanosť prispieva k napĺňaniu jedného z tematických cieľov stratégie Európa 2020, a to dosiahnuť 75% podiel zamestnaného obyvateľstva vo veku 20 - 64 rokov. Slovenská republika si v nadväznosti na cieľ stratégie Európa 2020 v oblasti podpory zamestnanosti a mobility pracovnej sily zadefinovala konkrétny cieľ: „Dosiagnúť 72% mieru zamestnanosti obyvateľstva vo veku 20 - 64 rokov do roku 2020“. Hlavné opatrenia na zvýšenie zamestnanosti a mobility pracovnej sily sú rozpracované v rámci Národného programu reforiem SR 2013. Prioritná os je v súlade s napĺňaním úloh prijatých v rámci národného programu reforiem pre oblasť zamestnanosti.

Z hľadiska jednotlivých zložiek životného prostredia sa negatívne ani pozitívne vplyvy neočakávajú. Vplyvy implementácie cieľov a aktivít prioritnej osi sa premietajú do sociálnej oblasti, kde môžu pozitívne ovplyvňovať predovšetkým duševné zdravie.

Z analýzy vyplýva, že ciele a aktivity navrhnuté v rámci prioritnej osi 2 majú potenciál podporovať predovšetkým 1 cieľ, ktorým je:

- ↑ Podporovať zdravie znížením psychických stresov

Nesúlad so stanovenými environmentálnymi cieľmi nebol identifikovaný ani v jednom prípade.

PRIORITNÁ OS 3: Sociálne začlenenie

Špecifický cieľ							Vyhodnotenie / Odporúčenia
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
3.1.1 Zvýšiť aktivitu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením za účelom ich začlenenia	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.
3.1.2 Poskytovanie pomoci ľuďom ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením pri ich integrácii na trh práce	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.
3.1.3 Prevencia a eliminácia diskriminácie	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.
3.2.1 Podporovať prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má tendenciu pozitívne vplývať na duševnú pohodu a zdravie.

Sumárne vyhodnotenie

Prioritná os Sociálne začlenenie prispieva k napĺňaniu jedného z cieľov stratégie Európa 2020, a to znížiť počet osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením v Európskej únii aspoň o 20 miliónov. Slovenská republika si v nadväznosti na cieľ stratégie Európa 2020 v oblasti odstraňovania chudoby zadefinovala konkrétny cieľ „Vymaniť najmenej 170 tis. ľudí z rizika chudoby a vylúčenia do roku 2020“. Hlavné opatrenia na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia sú rozpracované v rámci Národného programu reforiem SR na rok 2013. Prioritná os je v súlade s napĺňaním úloh prijatých v rámci Národného programu reforiem pre oblasť sociálnej inklúzie.

Z analýzy vyplýva, že ciele a aktivity navrhnuté v rámci prioritnej osi 3 majú potenciál podporovať predovšetkým 1 cieľ, ktorým je:

- ↑ Podporovať zdravie znížením psychických stresov

Nesúlad so stanovenými environmentálnymi cieľmi nebol identifikovaný ani v jednom prípade.

PRIORITNÁ OS 4: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Špecifický cieľ	Vyhodnotenie / Odporúčenia						
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
4.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie	0/+	0/+	0	0/+	0/+	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú; pozitíva možno očakávať nepriamo v súvislosti so zvyšovaním environment. povedomia, predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia, ochrany vôd a nakladania s odpadmi. Zvýšenie uplatnenia na trhu práce bude mať významný pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia. <i>Odporúčenie: V štruktúre vzdelávania MRK posilniť environmentálny akcent za účelom osvojenia základných návykov podporujúcich ochranu ŽP a zdravie</i>
4.1.2 Znížiť mieru nezamestnanosti rómskych mužov a žien	0	0	0	0	0	+	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Zvýšenie možnosti získania zamestnania má pozitívny vplyv na obyvateľstvo, vrátane zdravia ľudí, hlavne v oblasti duševného zdravia.
4.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetu a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania	0	0	0	0	0	++	V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú. Implementácia cieľa má priamy vplyv na elimináciu nepriaznivých faktorov ovplyvňujúcich nepriaznivý stav rómskej populácie.

Sumárne vyhodnotenie

Prioritná os Integrácia marginalizovaných rómskych komunít reflektuje ciele stratégie Európa 2020 v oblasti zamestnanosti (zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75%), v oblasti vzdelávania (znižovať podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku, minimálne 40 % podiel obyvateľov vo veku 30 - 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie) a v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia (znižovať počet osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením aspoň o 20 mil.).

Z analýzy vyplýva, že ciele a aktivity navrhnuté v rámci prioritnej osi 4 majú potenciál podporovať predovšetkým tieto stanovené environmentálne ciele:

- ↑ Zabezpečiť zdravé životné podmienky obyvateľov
- ↑ Podporovať zdravie znížením psychických stresov

Nepriamo, prostredníctvom vzdelávania a zvyšovania environmentálneho povedomia, je možné dosiahnuť súlad s nasledovnými cieľmi:

- ↑ Znižovať produkciu emisií
- ↑ Nezhoršovať ekologický a chemický stav vôd
- ↑ Zabezpečiť protipovodňovú ochranu územia
- ↑ Zabezpečiť ochranu cenných častí prírody a funkčnosti ekosystémov

- ↑ Racionálne využívať prírodné zdroje
- ↑ Predchádzať vzniku odpadov, zlepšiť podmienky nakladanie s odpadmi

Nesúlad so stanovenými environmentálnymi cieľmi nebol identifikovaný ani v jednom prípade.

PRIORITNÁ OS 5: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK

Špecifický cieľ							Vyhodnotenie / Odporúčenia
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania	0	+/-	0	?/-	+	++	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa významné vplyvy na zložky ŽP neočakávajú.</p> <p>Z hľadiska ochrany vôd je možné očakávať mierny pozitívny vplyv v súvislosti s budovaním technickej infraštruktúry, ktorá môže obmedziť znečisťovanie podzemných a povrchových vôd.</p> <p>Na druhej strane, budovanie nových záchytných zariadení na odber vody môže ovplyvniť režim podzemných vôd. Tieto opatrenia je možné realizovať iba na základe hydrogeologického posúdenia.</p> <p>Budovanie infraštruktúry môže vyvolať konflikt so záujmami ochrany prírody a krajiny, nakoľko mnoho sídiel MRK je lokalizovaných v blízkosti chránených území. Potenciálne vplyvy konkrétnych projektov je potrebné vopred posúdiť.</p> <p>Podpora aktivít zameraných na riešenie problematiky komunálneho odpadu má významný pozitívny vplyv na ŽP, nakoľko sa jedná o jeden z najvypuklejších problémov vo vzťahu k MRK.</p> <p>Zlepšenie kvality bývania bude mať bezprostredný priamy pozitívny vplyv na zdravie MRK.</p>
5.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve	0/+	0/+	0	0/+	0/+	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa priame vplyvy na zložky ŽP neočakávajú; pozitíva možno očakávať nepriamo v súvislosti so zvyšovaním environment. povedomia už v ranom detstve, predovšetkým v oblasti ochrany vôd a nakladania s odpadmi.</p> <p><i>Odporúčenie: V štruktúre vzdelávania MRK posilniť environmentálny akcent za účelom osvojenia základných návykov podporujúcich ochranu ŽP a zdravie</i></p>
5.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre	0	0	0	0	0	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú.</p> <p>Zlepšenie prístupu MRK k sociálnej infraštruktúre môže mať pozitívny vplyv na MRK, hlavne v oblasti duševného zdravia.</p>
5.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK	0	0	0	0	0	+	<p>V súvislosti s implementáciou cieľa sa vplyvy na zložky ŽP neočakávajú.</p> <p>Zvýšenie možnosti získania zamestnania má pozitívny vplyv na MRK, vrátane zdravia, hlavne v oblasti duševného zdravia.</p>

Sumárne vyhodnotenie

Zámerom prioritnej osi je zabezpečiť v súlade s legislatívou EÚ prístup obyvateľov z prostredia separovaných a segregovaných rómskych komunít k bývaniu, k pitnej a úžitkovej vode, adekvátnym inžinierskym sieťam, a pravidelný odvoz komunálneho odpadu v súlade s hygienickými normami. Prostredníctvom prioritnej osi bude tiež podporená dostupnosť vzdelávacích zariadení na úrovni materských škôl v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. S cieľom zlepšiť prístup k pracovným príležitostiam a vytvoriť optimálne podmienky pre podporu komunitného rozvoja a komunitných služieb budú investície nasmerované aj do oblasti sociálnej infraštruktúry a budovania subjektov sociálnej ekonomiky s relevantnou konzultačno-poradenskou asistenciou.

Z analýzy vyplýva, že ciele a aktivity navrhnuté v rámci prioritnej osi 5 majú potenciál podporovať predovšetkým tieto stanovené environmentálne ciele:

- ↑ Zabezpečiť zdravé životné podmienky obyvateľov
- ↑ Podporovať zdravie znížením psychických stresov
- ↑ Predchádzať vzniku odpadov, zlepšiť podmienky nakladanie s odpadmi
- ↑ Nezhoršovať ekologický a chemický stav vôd
- ↑ Racionálne využívať prírodné zdroje

Potenciálny konflikt bol identifikovaný s nasledovnými environmentálnymi cieľmi:

- ↓ Zabezpečiť ochranu cenných častí prírody a funkčnosti ekosystémov
- ↓ Zabezpečiť integritu lokalít systému Natura 2000
- ↓ Udržať ekologickú stabilitu krajiny.

Špecifiká realizácie projektov v súvislosti s vplyvmi na územia Natura 2000

V rámci cieľa 5.1.1. je v prostredí separovaných a segregovaných rómskych komunít plánovaná realizácia „tvrdých“ technických opatrení, zameraných na budovanie inžinierskych sietí, základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, asfaltové cesty, spevnené cesty) a podporu prístupu k pitnej a úžitkovej vode, s dôrazom na nízkonákladové opatrenia, ako napr. vŕtanie a kopanie studní. Vzhľadom k tomu, že mnohé z komunít sa nachádzajú v blízkosti chránených území sústavy Natura 2000 (územia európskeho významu, chránené vtáčie územia), s možnosťou ich ovplyvnenia, bude potrebné realizáciu konkrétnych projektov vyhodnotiť v súlade so Smernicou o biotopoch, ktorej požiadavky sú premietnuté do zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Pre realizáciu projektov s možným dopadom na lokality systému Natura 2000 sú rozhodujúce **znenia článkov 6(3) a 6(4) Smernice o biotopoch**, ktoré upravujú povinnosť a postup primeraného hodnotenia plánov alebo projektov:

Článok 6(3) Smernice o biotopoch:

"Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí s určitou lokalitou alebo nie je pre starostlivosť o ňu nevyhnutný, ale pravdepodobne bude mať na túto lokalitu významný vplyv buď samostatne, alebo v kombinácii s inými plánmi a projektmi, bude predmetom primeraného hodnotenia jeho dopadov na lokalitu z hľadiska cieľov ochrany lokality. Z hľadiska záverov hodnotenia dopadov na lokalitu a s ohľadom na ustanovenia v odseku 4 príslušné národné orgány schvália tento plán alebo projekt len vtedy, keď zistia, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu príslušnej lokality a v prípade, že je to vhodné, prihliadnu tiež na stanovisko verejnosti."

Článok 6(4) Smernice o biotopoch:

"Ak aj napriek negatívne hodnoteniu dopadov na lokalitu a neexistencii alternatívnych riešení, sa musí plán alebo projekt realizovať z naliehavých dôvodov prvoradého verejného záujmu vrátane sociálnych a ekonomických dôvodov, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie ochrany celkovej spojitosti sústavy Natura 2000. O prijatých kompenzačných opatreniach bude informovať Komisiu. Ak sa na príslušnej lokalite vyskytujú prioritné typy biotopov a / alebo prioritné druhy, jediné dôvody, na ktoré je možné prihliadať sú tie, ktoré sa týkajú ľudského zdravia alebo verejnej bezpečnosti, priaznivých dôsledkov prvoradého významu z hľadiska životného prostredia alebo podľa stanoviska Komisie iných naliehavých dôvodoch prevažujúceho verejného záujmu."

Z uvedeného vyplýva, že cieľ zachovania alebo obnovy priaznivého stavu vybraných druhov a biotopov európskeho významu nevyklučuje aktivity v územiach Natura 2000, pokiaľ tieto aktivity nenarušujú ich priaznivý stav.

Pred realizáciou akéhokoľvek plánu alebo projektu, ktorý priamo nesúvisí s určitou lokalitou Natura 2000, alebo nie je pre starostlivosť o ňu nevyhnutný, ale pravdepodobne bude mať na túto lokalitu významný vplyv buď samostatne alebo v kombinácii, je však potrebné:

- vykonať primerané hodnotenie predmetného plánu alebo projektu, vrátane kumulatívneho vplyvu ostatných plánov alebo projektov na lokality Natura 2000, z hľadiska cieľov ochrany týchto lokalít;
- primerané hodnotenie je potrebné vykonať bez ohľadu na to, či je plán alebo projekt plánovaný priamo v tejto lokalite alebo mimo nej (čo predstavuje posúdenie širšieho územia);
- navrhnúť a rovnakým postupom preveriť rovnocenné alternatívne riešenia predmetného plánu alebo projektu.

Ak z primeraného hodnotenia vyplynie, že plán alebo projektu bude mať významný nepriaznivý vplyv na integritu príslušnej lokality Natura 2000, alebo ak aj po vykonaní primeraného hodnotenia zostávajú pochybnosti o významnosti vplyvov, projekt môže byť schválený len podľa postupu v článku 6(4) smernice o biotopoch, t. j. vtedy, ak je vo verejnom záujme. V takýchto prípadoch je vždy potrebné navrhnúť tzv. kompenzačné opatrenia, ktorými sa primerane nahradí strata biotopov alebo druhov európskeho významu a zmena funkcií a úlohy lokality v sústave Natura 2000. Medzi kompenzačné opatrenia patrí napr. obnova biotopov, vytvorenie náhradných lokalít alebo vyhlásenie novej porovnateľnej lokality sústavy Natura 2000.

Pri zásahoch do druhov a biotopov, ktoré sú predmetom osobitného záujmu - tzv. prioritné druhy alebo prioritné biotopy európskeho významu - je možné plán alebo projekt s významným nepriaznivým vplyvom na Natura 2000 schváliť jedine z dôvodov zachovanie ľudského zdravia, bezpečnosti obyvateľstva, zlepšenia životného prostredia alebo z iného naliehavého dôvodu vyššieho verejného záujmu, ktorý určí EK.

O navrhovaných kompenzačných opatreniach plánu alebo projektu schváleného vo vyššom verejnom záujme sú členské štáty povinné vždy podať EK informáciu. EK stanovila formát predkladania informácie podľa článku 6(4) smernice o biotopoch, ktorý obsahuje popis plánu alebo projektu, popis predmetného územia Natura 2000, výsledky primeraného posúdenia (posúdenie alternatív, dôvody vyššieho verejného záujmu, odôvodnenie schválenej alternatívy, zmierňujúce opatrenia, kompenzačné opatrenia a ďalšie údaje). EK informáciu zoberie na vedomie, resp. v prípade výskytu prioritných druhov alebo biotopov európskeho významu vydá k nej stanovisko.

V národnej legislatíve boli požiadavky čl. 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch transponované do § 28 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a zákona č. 24/2006 Z. z.

PRIORITNÁ OS 6: Technická pomoc

Špecifický cieľ							Vyhodnotenie / Odporúčenia
	Ovzdušie a klíma.	Voda	Pôda	Biodiverzita	Materiál. zdroje	Obyvat. a zdravie	
Efektívne riadenie programového cyklu operačného programu	0	0	0	0	0	0	Cieľom prioritnej osi je zabezpečenie riadneho a plynulého procesu riadenia, prípravy, implementácie, monitorovania, hodnotenia, finančného riadenia, publicity, kontroly a auditu tak, aby bol napĺňaný globálny a špecifické ciele programu. Realizácia cieľov PO6 nemá žiadny vzťah k stanoveným environmentálnym cieľom.

2 KUMULATÍVNE A SYNERGICKÉ VPLYVY

Zo štruktúry strategického dokumentu je zrejmé, že sa v ňom vytvárajú predpoklady pre niekoľkonásobné, kumulatívne či synergické efekty pôsobenia na skupiny obyvateľstva, ktoré budú operačným programom podporované.

Vnímať možno silné väzby medzi špecifickými cieľmi PO 1 Vzdelávanie a PO 2 Zamestnanosť. Tieto sa realizujú hlavne v systémovej rovine, kde opatrenia vyplývajúce zo špecifických cieľov majú celoštátnu pôsobnosť. Vytvárajú možnosti podchytiť či už jednotlivca alebo špecifickú skupinu obyvateľstva buď opatreniami jednej alebo druhej prioritnej osi alebo v lepšom prípade aj obomi. Tu už ide o synergické nastavenie opatrení vyplývajúcich zo ŠC jednotlivých PO.

Ešte silnejšie previazanie existuje medzi cieľmi a opatreniami PO 2 Zamestnanosť a PO 3 Sociálna inklúzia. Opatrenia tu oslovujú špecifické skupiny obyvateľstva, ktoré majú spoločné znaky, ako nezamestnanosť a sociálna segregácia. Tieto charakteristiky sa zákonite spájajú a geograficky sa premietajú do územia, kde sa vytvárajú najchudobnejšie regióny a lokality a celý operačný program tak nadobúda nielen celoštátnu ale navyše aj regionálnu pôsobnosť. Pri prijatých cieľoch a opatreniach je potom možné hovoriť o kumulatívnych i synergických vplyvoch.

Najvýraznejšie sa synergické pôsobenie opatrení OP ĽZ prejaví pri rómskych marginalizovaných komunitách, ktoré môžu prijať podporu zo všetkých podporných mechanizmov jednotlivých prioritných osí.

Celkové pozitívne synergické pôsobenie OP ĽZ tak ide po osi: zvýšenie stupňa vzdelanosti - zníženie miery nezamestnanosti - sociálna inklúzia - zdravší životný štýl - kvalitnejšie životné prostredie - zlepšenie zdravia.

Nepriaznivé kumulatívne a synergické vplyvy OP ĽZ neboli v rámci správy o hodnotení identifikované.

Oblasti synergie s ostatnými operačnými programami

Kumulatívne a synergické vplyvy sa objavujú aj v rovine prepojenia opatrení OP ĽZ s inými operačnými programami.

OP ĽZ a OP Výskum a Inovácie

Prioritná os Vzdelávanie OP ĽZ prispeje k profesionálnemu a odbornému rastu a rozvoju ľudských zdrojov vo výskume v ponímaní vzdelávania študentov, zamestnancov VŠ, vedeckých pracovníkov, podpory mobilít, ktoré sa budú realizovať prostredníctvom ESF. Komplexné zvyšovanie kvality

vzdelávacieho procesu vrátane zlepšenia postavenia a kvality pedagógov je prepojené s investíciami, ktoré budú realizované v rámci OP Výskum a inovácie. Komplementarita OP ĽZ a OP VaI bude viditeľná pri napĺňaní špecifických cieľov 1.2.1 Zvýšiť kvalitu VŠ vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť prepojenie VŠ vzdelávania s potrebami trhu práce, 1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie a 1.3.2 Zlepšiť postavenie a kvalitu pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania.

Okrem toho sa v rámci podpory aplikovaného biomedicínskeho výskumu z OP Výskum a Inovácie očakáva experimentálny vývoj a klinické overenie inovatívnych a komerčne realizovateľných diagnostických a liečebných postupov a zdravotníckych technológií v rámci najzávažnejších druhov ochorení. Výstupy v tomto prípade môžu byť podobne synergicky etablované do bežnej klinickej praxe v rámci aktivít špecifického cieľa 1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie.

Spoločným zámerom oboch operačných programov je formovanie prostredia a podmienok, ktoré prispievajú k zníženiu „úniku mozgov“ zo Slovenska, resp. zvýšia možnosti ich návratu s možnosťami ďalšieho rozvoja, medzinárodnej spolupráce, pri podpore špičkovej vybavenosti laboratórií, pracovných podmienok na univerzitných, vedeckých pracoviskách, pracoviskách SAV a niektorých rezortných pracoviskách. V rámci OP ĽZ bude v oblasti prepájania s výskumom kladený dôraz na podporu doktorandov a postdoktorandov.

Jednotlivé aktivity budú smerovať predovšetkým k zvýšeniu kvality a výsledkov vysokých škôl a vedeckých pracovísk prostredníctvom zlepšenia podmienok pre výučbu prepojenú s praxou vrátane výskumných aktivít, tak aby bol zvýšený inovačný potenciál krajiny, ako aj relevantnosť obsahu vzdelávania pre trh práce.

OP ĽZ a OP Efektívna verejná správa

V rámci OP ĽZ oblasť vzdelávania v rámci zdravotníctva má veľký vplyv aj na OP Efektívna verejná správa a to hlavne z dôvodu podpory analytických a strategických kapacít a činností rezortu zdravotníctva za účelom posilnenia strategického plánovania, riadenia a rozhodovania založeného na faktoch. Posilnenie týchto činností preto bude mať vplyv na efektívnejšie plánovanie, riadenie a realizáciu aktivít podporovaných OP ĽZ.

OP ĽZ a OP Fondu pre najodkázanejšie osoby (FEAD)

Synergia s OP FEAD, ktorý je zameraný na nefinančnú pomoc pre najodkázanejšie osoby vrátane sprievodných opatrení sociálnej inklúzie, je v oblasti podpory zamestnateľnosti najodkázanejších osôb zmiernením ich chudoby a sociálneho vylúčenia. OP ĽZ je zameraný na podporu zamestnanosti, boj proti chudobe a podporu aktívneho začlenenia. Avšak niektorí najodkázanejší občania, ktorí trpia extrémnymi formami chudoby, sú natoľko vzdialení od trhu práce, že nemôžu, resp. nedokážu využívať opatrenia OP ĽZ. Práve tu OP FEAD dopĺňa OP ĽZ tým, že zmierňuje mieru chudoby týchto najodkázanejších osôb prostredníctvom poskytnutia nefinančnej pomoci, a tým podporuje vytvorenie priestoru pre ďalšie nadväzujúce opatrenia OP ĽZ v rámci jeho jednotlivých prioritných osí. Ide o synergiu a komplementárnosť týchto fondov.

Taktiež je napomáhajúce, že OP FEAD je tvorený nielen samotnou nefinančnou potravinou alebo materiálnou pomocou, ale aj sprievodnými opatreniami sociálnej inklúzie. Tým, že táto forma nefinančnej pomoci je podmienená aj sprievodnými formami sociálnej inklúzie, umožňuje plynulejšie a odbornejšie previazanie na opatrenia realizované v rámci OP ĽZ. Opatrenia OP ĽZ môžu priamo nadväzovať na poskytnutú pomoc prostredníctvom OP FEAD, ktorý identifikuje cieľové skupiny aj pre OP ĽZ, ako aj voľbu vhodných a potrebných nástrojov.

OP ĽZ a Integrovaný regionálny operačný program

Synergia a komplementarita medzi prioritnou osou Vzdelávanie OP ĽZ a IROP bude napĺňaná v oblasti stredného školstva s dôrazom na odborné vzdelávanie a prax, a to prostredníctvom podpory stredných odborných škôl a centier odborného vzdelávania a prípravy resp. stredísk praktického vyučovania. Investície IROP budú zamerané na materiálno-technické vybavenie s cieľom prepojiť vzdelávanie s potrebami trhu práce. Aktivity prioritnej osi Vzdelávanie sa zamerajú na zvýšenie kvality a obsahu odborného vzdelávania a zavedenie prvkov duálneho systému vzdelávania. Spoločným zámerom oboch operačných programov je znížiť nezamestnanosť absolventov, podporiť zamestnanosť v regiónoch. Intervencia by sa mala sústrediť do škôl a odborov s najväčšou prioritou pre budúci vývoj trhu práce v súlade s regionálnymi (a odvetvovými) stratégiami výchovy a vzdelávania.

V oblasti sociálneho začleňovania si zlepšenie prístupu k bývaniu a jeho udržateľnosti vyžaduje komplexný prístup a predovšetkým synergiu medzi OP ĽZ a Integrovaným regionálnym operačným programom. Ide o prepojenie medzi mäkkými a tvrdými opatreniami, ktorých cieľom je zlepšenie prístupu k bývaniu, a to opatreniami zameranými na jeho získanie a udržateľnosť, predovšetkým v prípade nízkopríjmových domácností (rodín s deťmi atď.).

OP ĽZ a Program rozvoja vidieka

Komplementarita s Programom rozvoja vidieka sa bude zabezpečovať v oblasti zamestnanosti, konkrétne pre špecifický cieľ 2.1.2 Zlepšiť podporu tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporu udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach. Je potrebné sa tu zamerať na predvídanie zmien, adaptabilitu na zmenené podmienky, prispôbenie pracovníkov, podnikov a podnikateľov týmto zmenám, ale aj s tým súvisiacu podporu tvorby pracovných miest, zvyšovanie zručností pre žiadané alebo avizované prispôbenie. Podpora z PRV bude smerovaná aj na pomoc pri udržaní vytváraných pracovných miestach, ktoré si tieto zmeny vyžadujú, čo bude mať efektívny vplyv pre realizáciu cieľov OP ĽZ.

Demarkačnou líniou medzi realizovanými aktivitami bude stanovenie cieľovej skupiny. V rámci OP ĽZ sa budú podporovať evidovaní uchádzači o zamestnanie prostredníctvom príspevku na vzdelávanie a prípravu pre trh práce, príspevku na samostatnú zárobkovú činnosť (pre začatie podnikania, založenie si živnosti) alebo sa bude zabezpečovať podpora firiem a rozbehu činnosti v oblasti poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít. PRV bude podporovať podnikateľské subjekty v oblasti poľnohospodárstva prostredníctvom poskytnutia finančných prostriedkov na investície a špecifické školenia zamestnancov v predmetnej oblasti poľnohospodárstva a lesníctva. Súčasne OP ĽZ bude podporovať aj vytváranie a udržanie pracovných miest v poľnohospodárskych a lesníckych aktivitách, kde Slovenská republika vidí možnosti zamestnať i dlhodobo nezamestnaných ľudí s nízkou kvalifikáciou, či neúplným vzdelaním, po zaškolení ľudí na vytvorené pracovné miesta, resp. po absolvovaní potrebného školenia.

OP ĽZ a OP Kvalita životného prostredia

Zlepšenie podmienok bývania obyvateľov marginalizovaných rómskych komunit je súčasťou integrovaného komplexného prístupu, ktorý sa bude uplatňovať v OP ĽZ. Obsahové a územné zacielenie aktivít bude vyžadovať koordináciu a spoluprácu medzi MV SR/Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a RO OP KŽP na úrovni nastavovania a vyhlasovania výziev v spolupráci s RO OP ĽZ.

OP ĽZ a OP Integrovaná infraštruktúra

Doprava je jedným z kľúčových faktorov rozvoja každej modernej spoločnosti, pôsobí naprieč ekonomikou a spojuje rôzne sektory, umožňuje prekonávať vzdialenosti, poskytuje možnosti na zlepšenie delby práce v rámci výroby, podporuje produktivitu výrobných pracovných síl a kapitálu, čím podporuje rast prosperity a konkurencieschopnosti ekonomiky. Na zabezpečenie funkčného dopravného systému SR a fungujúcej ekonomiky je nevyhnutná rozvinutá a po technickej a kvalitatívnej stránke vyhovujúca dopravná infraštruktúra, ktorá predstavuje spolu s ostatnými faktormi základný predpoklad rozvoja spoločnosti. Jedným z poslání OP Integrovaná infraštruktúra je odstraňovanie regionálnych disparít v dopravnom napojení na sieť nadradených komunikácií, čím pôsobí synergicky vo vzťahu k sociálnej inklúzii.

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE

Z vyhodnotenia OP ĽZ vyplýva, že pri jeho implementácii jednoznačne prevažujú pozitívne vplyvy na životné prostredie a zdravie, ktoré sa premietajú predovšetkým v socioekonomickej oblasti. Z analýzy jednotlivých prioritných osí a špecifických cieľov vyplynuli príležitosti na zlepšenia, ktoré by mohli jednak pomôcť k riešeniu celospoločenských problémov v oblasti životného prostredia, a jednak by reagovali na výzvy súvisiace so stratégiou Európa 2020, hlavne v oblasti nízkouhlíkového hospodárstva.

V rámci jednotlivých oblastí začlenených do OP ĽZ sa navrhuje:

Vzdelávanie

V súvislosti s očakávaným posilňovaním pozície environmentálnych odvetví na trhu, ktoré vyplýva z uplatňovania výziev stratégie Európa 2020, sa navrhuje zohľadniť v štruktúre vzdelávania potreby nových environmentálnych profesií v oblasti technológií, energetiky, dopravy, stavebníctva, manažmentu materiálov a pod.. Na túto požiadavku je potrebné reagovať predovšetkým v rámci ŠC 1.1.1 a 1.2.1.

Uvedenej požiadavke bude potrebné prispôbiť aj kvalifikáciu pedagogických a odborných zamestnancov, v rámci ŠC 1.3.2.

Jedným zo základných problémov stavu životného prostredia na Slovensku je nízke environmentálne povedomie, ktoré sa prejavuje u obyvateľov všetkých vekových úrovní. Zvyšovanie tejto úrovne a s tým spojené uvedomelé konanie môže napomôcť k spomaleniu degradačného procesu, alebo dokonca prispieť k zlepšeniu stavu životného prostredia. Environmentálne vzdelávanie má prioritné postavenie v procese smerovania k trvalej udržateľnosti. Najväčšou výzvou pre vzdelávací systém je zabezpečiť vhodné podmienky pre také vzdelávanie, ktoré učiacim sa sprostredkuje poznatky, postoje a schopnosti, podporí vytváranie takých hodnotových orientácií, ktoré im umožnia zaujať stanovisko a prispieť k riešeniu problémov, spojených so životným prostredím a jeho rozvojom. Zvyšovanie environmentálneho vedomia vyžaduje také riadenie spoločenského rozvoja v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia, ktoré zabezpečí koordináciu vedeckých, výskumných, vzdelávacích, osvetových, riadiacich, plánovacích, projekčných až realizačných činností.

Environmentálna výchova a vzdelávanie je náročný a zložitý celospoločenský proces, ktorý patrí do oblasti celoživotného vzdelávania. V systéme vzdelávania sa poznatky o životnom prostredí a jeho ekologických základoch majú sprístupňovať postupne, systémovo, na jednotlivých stupňoch vzdelávania od predškolských cez základné a stredné, prípadne odborné až po vysokoškolské, resp. nadstavbové, doktorandské. Paralelne s tým sa by sa mala uskutočňovať aj mimoškolská výchova.

V rámci OP ĽZ sa odporúča dôslednejšie venovať tejto problematike v rámci ŠC 1.1.1; 1.2.1 a 1.3.1.

Vzhľadom k tomu, že nízke environmentálne povedomie je mimoriadne vypuklé u MRK, bude potrebné prijať osobitný prístup k tejto problematike v rámci ŠC 4.1.1. a 5.1.2.

Zamestnanosť

V rámci politiky zamestnanosti bude v súlade s výzvami uvedenými vyššie pripraviť systémové opatrenia, ktoré by v budúcnosti zabezpečili posilnenie zamestnanosti v oblasti tzv. zelených profesií (green jobs). Tieto požiadavky odporúčame zapracovať v rámci ŠC 2.1.2 a 2.2.1.

Marginalizované rómske komunity

Jedným z najzávažnejších problémov súvisiacich s MRK je vytváranie nelegálnych skládok odpadov, z ktorých niektoré predstavujú historické staré záťaže. S ich existenciou súvisí riziko nákaz a infekčných ochorení a potenciálne riziko poškodzovania ďalších zložiek životného prostredia. Za účelom eliminácie environmentálnych a zdravotných rizík by bolo potrebné venovať sa tejto problematike systematicky, od identifikácie až po sanáciu skládok a regeneráciu územia. Priestor pre riešenie tejto problematiky je v rámci a OP 5 (ŠC 5.1.1), prípadne v koordinácii s cieľmi OP Kvalita životného prostredia.

Súčasťou prioritnej osi 5 je realizáciu tvrdých opatrení, súvisiacich s budovaním infraštruktúry a vodných zdrojov v MRK. Pre ich realizáciu sa navrhujú tieto opatrenia:

- V prípade budovania nových vodných zdrojov pre zásobovanie MRK rešpektovať požiadavky vodného zákona č. 364/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov a vyhlášky MŽP SR č. 29/2005 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o určovaní ochranných pásiem vodárenských zdrojov, o opatreniach na ochranu vôd a o technických úpravách v ochranných pásmach vodárenských zdrojov. Projekty navrhovať na základe predchádzajúceho hydrogeologického posúdenia.
- V prípade hydrogeologického prieskumu pre zabezpečenie vodných zdrojov v MRK postupovať v zmysle požiadaviek zákona č. 569/2007 Z.z. o geologických prácach v znení neskorších predpisov.
- Pri navrhovaní projektov rešpektovať podmienky ochrany vôd definovaných v stanovených chránených vodohospodárskych oblastiach, ochranných pásmach vodárenských zdrojov a ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojoch minerálnych vôd.
- V prípade realizácie stavieb realizovať opatrenia na odstránenie rizík vyplývajúcich z nestability horninového prostredia.
- Pri záberoch pôdy postupovať v súlade so zákonom č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o IPKZ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákonom č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov.
- Pre stavby potenciálne ovplyvňujúce územia Natura 2000 zabezpečiť proces hodnotenia podľa čl. 6(3) a 6(4) smernice o biotopoch.
- Zabezpečiť ochranu kultúrneho dedičstva v súlade so zákonom č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
- Znižovať nároky na zdroje surovín recykláciou a efektívnym využívaním materiálov.
- Pri príprave projektov zohľadňovať potrebu adaptácie na zmenu klímy.

VI. DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHĽADŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A POPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ VYHODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI

Ako je už uvedené v úvode tohto dokumentu, OP ĽZ sa vyvíjal cca dva roky, kým dospel do stavu v akom sa predkladá jeho implementácia. Od leta 2013 boli v pracovných skupinách vypracované tri návrhy strategického dokumentu (pričom verzií bolo viac), pri ktorých bol zachovaný globálny cieľ i tematické ciele EÚ. OP ĽZ zohľadňuje priority SR formulované v dokumentoch Národný program reforiem 2013 a návrh Partnerskej dohody.

Preto predkladaná verzia je už variantne odladená a definitívna a je vypracovaná invariantne. Počas procesu doladovania OP ĽZ bola z operačného programu vyňatá prioritná os venovaná rozvoju zdravotníckej infraštruktúry a presunutá pod samostatný OP Integrovaný Regionálny operačný program.

Geografický rozmer strategického dokumentu predstavuje územie celej Slovenskej republiky. Z analýz vyplynulo, že by bolo vhodné doplniť celoslovenský rozmer aj o regionálny rozmer, kde by boli premietnuté a kumulatívnym a synergickým spôsobom vyhodnotené všetky skúmané oblasti. V súčasnej dobe to nebolo možné, nakoľko nie sú k dispozícii potrebné detailné údaje regionálneho charakteru. V budúcnosti bude vhodné vytvoriť podmienky pre prácu aj s druhým rozmerom - regionálnym, tak ako to je navrhnuté v kapitole V.

Pre určenie environmentálnych vplyvov bola existujúca databáza postačujúca. Vplyvy sú určené vo všeobecnej polohe, čo je v súlade s požiadavkami kladenými na takýto charakter dokumentu, ale zároveň ich je možné považovať za reprezentatívne a hodnoverné.

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Preskúmanie vykonávania a pokroku pri dosahovaní napĺňania cieľov OP ĽZ sa bude zabezpečovať prostredníctvom monitorovacieho výboru, ktorý sa zriadi v súlade s čl. 47 všeobecného nariadenia do troch mesiacov od dátumu oznámenia rozhodnutia Komisie o prijatí programu. Predsedom Monitorovacieho výboru je zástupca MPSVR SR, ako riadiaceho orgánu. Členmi Monitorovacieho výboru sú zástupcovia štátnej a verejnej správy, regionálnej a miestnej samosprávy, zástupcovia hospodárskych a sociálnych partnerov, zástupcovia SORO a zástupcovia tretieho sektora. Monitorovací výbor skúma všetky otázky, ktoré ovplyvňujú výkonnosť programu, ako aj závery z preskúmania výkonnosti programu. Ďalej poskytuje konzultácie a môže predkladať pripomienky v kontexte vykonávania a hodnotenia programu. Súčasťou Monitorovacieho výboru je monitorovanie opatrení prijatých v nadväznosti na jeho pripomienky.

Monitorovanie plnenia OP ĽZ bude vykonávané prostredníctvom nasledovných ukazovateľov, určených v tomto dokumente.

Tab. 14 Ukazovatele pre monitoring OP ĽZ

Špecifické ciele	Spoločné a programovo špecifické ukazovatele
1.1.1 Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúci potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy	<ul style="list-style-type: none"> Počet účastníkov, ktorí absolvovali programy s prvkami duálneho vzdelávania Počet partnerstiev medzi zamestnávateľmi a školami fungujúcich 6 mesiacov po ukončení projektu Počet účastníkov, ktorí absolvovali vzdelávanie na zvýšenie gramotnosti Počet účastníkov, ktorým sa zlepšili kompetencie a zručnosti 6 mesiacov po absolvovaní programu
1.2.1 Zvýšiť kvalitu VŠ vzdelávania a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť prepojenie VŠ vzdelávania s potrebami trhu práce	<ul style="list-style-type: none"> Počet VŠ so zavedenými bakalárskymi programami Počet vytvorených partnerstiev prepájajúcich VŠ a podnikovú sféru fungujúcich 6 mesiacov po ukončení projektu Počet vytvorených bakalárskych programov VŠ fungujúcich 6 mesiacov po ukončení projektu
1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie	<ul style="list-style-type: none"> Účastníci, ktorí v čase odchodu získavajú kvalifikáciu Počet partnerstiev medzi zamestnávateľmi a poskytovateľmi CŽV fungujúcich 6 mesiacov po ukončení projektu
1.3.2 Zlepšiť postavenie a kvalitu pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch vzdelávania	<ul style="list-style-type: none"> Účastníci, ktorí v čase odchodu získavajú kvalifikáciu
2.1.1 Zlepšiť prístup dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb na trh práce	<ul style="list-style-type: none"> Účastníci, ktorí sú v čase odchodu zamestnaní, a to aj samostatne zárobkovo činní Účastníci, ktorí sú v čase odchodu v procese vzdelávania/odbornej prípravy
2.1.2 Zlepšiť podporu tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporu udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach	<ul style="list-style-type: none"> Účastníci, ktorí sú v čase odchodu v procese vzdelávania/odbornej prípravy

2.2.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce	<ul style="list-style-type: none"> • Nezamestnaní účastníci, ktorí dokončia intervenciu podporovanú z prostriedkov vyčlenených na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí • Neaktívni účastníci, ktorí nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy a ktorí dokončia intervenciu podporovanú z prostriedkov vyčlenených na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí
2.3.1 Zvýšiť dostupnosť kvalitných, udržateľných a cenovo dostupných riešení v oblasti starostlivosti o závislého člena domácnosti, najmä detí s cieľom zvýšiť mieru zamestnanosti	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci, ktorí sú v čase odchodu zamestnaní, a to aj samostatne zárobkovo činní
2.3.2 Odstrániť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci, ktorí sú v čase odchodu v procese vzdelávania/odbornej prípravy
3.1.1 Zvýšiť aktivitu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením za účelom ich začlenenia	<ul style="list-style-type: none"> • Znevýhodnení účastníci, ktorí sú v čase odchodu zapojení do hľadania práce, vzdelávania/odbornej prípravy, získavania kvalifikácie, sú zamestnaní, a to aj samostatne zárobkovo činní • <i>Počet osôb, ktorým sú poskytované služby/vykonávané opatrenia v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí alebo na komunitnej úrovni</i> • <i>Počet vypracovaných/realizovaných nových/efektívnejších opatrení, nástrojov, systémových zmien a inovatívnych riešení aktívneho začlenenia</i>
3.1.2 Poskytovanie pomoci ľuďom ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením pri ich integrácii na trh práce	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci, ktorí sú v čase odchodu zamestnaní, a to aj samostatne zárobkovo činní
3.1.3 Prevencia a eliminácia diskriminácie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Počet zrealizovaných aktivít zameraných na prevenciu/elimináciu diskriminácie</i>
3.2.1 Podporovať prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Počet osôb, ktorým sú poskytované služby/vykonávané opatrenia v komunite/v domácom prostredí/otvorenom prostredí</i>
4.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov MRK na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci vo veku 3-6 rokov z MRK, ktorí absolvovali predprimárne vzdelávanie • Účastníci z MRK, ktorí získali vyššie sekundárne (ISCED 3) alebo post-sekundárne (ISCED 4) vzdelanie
4.1.2 Znížiť mieru nezamestnanosti rómskych mužov a žien	<ul style="list-style-type: none"> • Neaktívni účastníci z MRK, ktorí sú v čase odchodu zapojení do hľadania práce • <i>Počet Rómov, ktorí sú zamestnaní v oblasti poskytovania sociálnych služieb</i>
4.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvedy a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Počet Rómov, ktorí sú zamestnaní v oblasti poskytovania zdravotno – výchovnej osvedy, prevencie a poradenstva</i> • <i>Počet osôb z MRK, ktorým sa môžu zlepšiť štandardy hygieny bývania v dôsledku programu vysporiadania pozemkov</i>
5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Počet domácností MRK využívajúcich zlepšené podmienky bývania v územiach s prítomnosťou MRK</i> • <i>Plná dostupnosť domácností MRK k pitnej vode</i>
5.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Miera zaškolenosti detí z marginalizovaných rómskych komunít vo veku 3 - 6 rokov podľa jednotlivých vekových</i>

a starostlivosti v ranom detstve	<i>ročníkov</i>
5.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Počet klientov komunitných centier, ktorým sa zvýšila šanca zamestnať sa na základe poskytovaných komplexných služieb KC</i>
5.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zamestnanosť v podporených podnikoch v územiach s prítomnosťou MRK v dôsledku intervencie</i>

Zdroj: OP ĽZ

Hodnotenie vplyvu jednotlivých sektorov na životné prostredie sa v SR vykonáva prostredníctvom vyhodnocovania indikátorov a spracovávaní sektorových hodnotiacich správ na úrovni Európskej únie, zastrešovaného aktivitami Európskej Environmentálnej Agentúry (EEA), Organizáciou pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) a Štatistickým úradom Európskeho spoločenstva (EUROSTAT).

S realizáciou OP ĽZ sú spojené ukazovatele, ako napr.:

- počet obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov
- špecifická spotreba vody
- počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu
- tvorba komunálneho odpadu
- percento vyseparovaných komunálnych odpadov
- vývoj strednej dĺžky života
- vývoj úmrtnosti.

Tieto ukazovatele sú vyhodnocované Slovenskou agentúrou životného prostredia na základe podkladov od relevantných inštitúcií a sú zverejnené na webovom sídle MŽP SR na stránke www.enviroportal.sk. Ukazovatele majú horizontálny charakter, t.j. nie sú špecifické pre ten ktorý operačný program, či sektor. Vzhľadom na povahu dokumentu sa preto samostatné ukazovatele environmentálneho monitoringu pre OP ĽZ nestanovujú.

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Návrh strategického dokumentu rieši otázky a problémy národného charakteru a dosahovanie cieľov stanovených pre Slovenskú republiku. Vzhľadom na charakter dokumentu, v ktorom dominuje sociálny rozmer, sa nepriaznivé cezhraničné environmentálne vplyvy nepredpokladajú. Realizácia cieľov a aktivít OP ĽZ však môže parciálne prispieť aj k riešeniu globálnych problémov.

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Operačný program Ľudské zdroje je jedným zo siedmich operačných programov, prostredníctvom ktorých sa pripravuje využitie európskych fondov tzv. Spoločného strategického rámca na programové obdobie rokov 2014 - 2020. Operačný program Ľudské zdroje predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia.

OP ĽZ vychádza z globálneho cieľa, ktorým je „Podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie“. Na globálny cieľ nadväzujú špecifické ciele vymedzené v rámci jednotlivých prioritných osí.

Celkové zameranie OP ĽZ, jeho špecifické ciele a typy aktivít boli stanovené tak, aby podporovali napĺňanie priorít stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2013. V oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre Slovenskú republiku zadané nasledujúce ciele:

- zlepšiť kvalitu základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností žiakov na priemerný počet bodov 505 v prieskume OECD - PISA 2018 (v roku 2009 488 bodov),
- dosiahnuť, aby najmenej 40 % ľudí vo veku 30 - 34 rokov malo ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie (v roku 2011 23,4 %),
- udržať podiel ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, pod 6 % do roku 2020 (v roku 2011 5 %),
- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 - 64 rokov na 72 % do roku 2020 (zo 65 % v rokoch 2011 a 2012),
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2 % do roku 2020.

Vytýčené ciele OP ĽZ budú napĺňané prostredníctvom **šiestich prioritných osí**:

- Prioritná os 1 - Vzdelávanie
- Prioritná os 2 - Zamestnanosť
- Prioritná os 3 - Sociálne začlenenie
- Prioritná os 4 - Integrácia marginalizovaných rómskych komunít
- Prioritná os 5 - Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
- Prioritná os 6 - Technická pomoc

OP ĽZ sa zameriava na plnenie nasledujúcich **tematických cieľov EÚ**:

- Tematický cieľ 8 - Podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovnej sily
- Tematický cieľ 9 - Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii
- Tematický cieľ 10 - Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, ako aj zručností a celoživotného vzdelávania

OP ĽZ je strategickým dokumentom s celoštátnym dosahom, ktorý podlieha posúdeniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. Posúdenie vplyvov OP ĽZ bolo vykonané na úrovni detailu zodpovedajúcej strategickému dokumentu s celoštátnym dosahom, s cieľom identifikovať potenciálne problémové oblasti a významné negatívne vplyvy, ktoré by sa mali vziať do úvahy pri stanovovaní priorít OP.

Strategické environmentálne hodnotenie (SEA) je cieľovo orientovaným posudzovaním, ktorého hlavným zmyslom je posúdenie súladu cieľov strategického dokumentu s environmentálnymi cieľmi stanovenými pre daný sektor. Východiskami pre stanovenie environmentálnych cieľov bolo:

- analýza súčasného stavu ukazovateľov a trend ich vývoja;
- analýza cieľov politík, koncepcií a iných stratégií v oblasti ľudských zdrojov a zložiek životného prostredia na národnej a medzinárodnej úrovni;
- analýza súčasných environmentálnych problémov súvisiacich s danou problematikou.

Na základe analýzy súčasných environmentálnych problémov a potenciálnych vplyvov súvisiacich implementáciou OP ĽZ, analýzy horizontálnych a sektorových politík, stratégií a koncepcií, ktoré majú vzťah k danej problematike a príslušných právnych predpisov vzťahujúcich sa na jednotlivé zložky životného prostredia a zdravie, boli pre jednotlivé oblasti sformulované environmentálne ciele, ktoré boli konfrontované s cieľmi a aktivitami OP ĽZ definovaných v rámci jednotlivých prioritných osí.

Celý operačný program je nastavený tak, že po vyhodnotení potenciálnych vplyvov na životné prostredie a zdravie jednoznačne prevažujú pozitívne vplyvy, a to predovšetkým v socioekonomickej oblasti.

Implementácia opatrení OP ĽZ bude mať významný priaznivý vplyv na zdravie ľudí, predovšetkým v súvislosti s realizáciou cieľov:

- 1.3.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie, v rámci ktorého sú zakomponované intervencie v oblasti skvalitnenia ľudských zdrojov v oblasti zdravotníctva, ktoré vytvárajú potenciál pre zlepšenie zdravia ľudí.
- 4.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetu a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania (vzťahuje sa na MRK).
- 5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania.

Nepriamy vplyv na zdravie majú aj aktivity v oblasti zvyšovania zamestnanosti, odstraňovania rodovej nerovnosti a sociálnej inklúzie, ktoré sa pozitívne odrážajú predovšetkým v oblasti duševného zdravia.

Mäkké opatrenia v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie majú neutrálny, resp. mierne pozitívny vzťah k životnému prostrediu, ktorý sa prejavuje nepriamo vyššou environmentálnou zodpovednosťou, získanou rôznymi formami vzdelávania a osvetu.

Technické opatrenia sú navrhované iba v rámci prioritnej osi 5, cieľa 5.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania. Ani v súvislosti s implementáciou tohto cieľa sa významné vplyvy na zložky životného prostredia neočakávajú. Z hľadiska ochrany vôd je možné očakávať mierny pozitívny vplyv v súvislosti s budovaním technickej infraštruktúry, ktorá môže obmedziť znečisťovanie podzemných a povrchových vôd. Na druhej strane, budovanie nových záchytných zariadení na odber vody môže ovplyvniť režim podzemných vôd. Tieto opatrenia je možné realizovať iba na základe hydrogeologického posúdenia.

Podpora aktivít zameraných v rámci uvedeného špecifického cieľa na riešenie problematiky komunálneho odpadu má významný pozitívny vplyv na ŽP, nakoľko sa jedná o jeden s najvypuklejších problémov vo vzťahu k marginalizovaným rómskym komunitám.

Budovanie infraštruktúry môže vyvolať potenciálny konflikt so záujmami ochrany prírody a krajiny, nakoľko mnoho sídiel MRK je lokalizovaných v blízkosti chránených území. V súčasnosti je výrazným limitujúcim faktorom ovplyvňujúcim rozvoj hospodárskych aktivít predovšetkým rozmiestnenie území

sústavy Natura 2000. Na Slovensku je v súčasnosti vyhlásených 473 území európskeho významu, ktoré zaberajú 11,9 % rozlohy SR a 41 chránených vtáčích území so záberom 26,2 % rozlohy SR. Vzhľadom na povahu navrhovaných aktivít sa významné vplyvy na chránené územia neočakávajú. Eventuálne vplyvy sú miestne špecifické a ich riešenie je relevantné na úrovni projektov, v rámci procesu EIA a postupov stavebného konania.

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI

Financovanie OP ĽZ určuje finančný plán, ktorý tvorí súčasť tohto strategického dokumentu. Nasledujúca tabuľka prezentuje základné ukazovatele finančného plánu OP ĽZ.

Tab. 15 Finančný plán OP ĽZ (EUR)

Priorita	Fond	Kategória regiónu	Podpora Únie	Národné finančné prostriedky	Finančné prostriedky spolu
Prioritná os 1	ESF	MR	329 722 205	58 186 272	387 908 477
Prioritná os 2	ESF	MR	925 407 434	163 307 195	1 088 714 629
Prioritná os 3	ESF	MR, VR	350 171 400	108 966 924	459 138 324
	ESF	MR	292 891 150	51 686 674	344 577 824
	ESF	VR	57 280 250	57 280 250	114 560 500
Prioritná os 4	ESF	MR	50 000 000	8 823 530	58 823 530
Prioritná os 5	EFRR	MR	234 169 136	41 323 966	275 493 102
Prioritná os 6		MR	76 600 000	13 517 648	90 117 648
Celkový súčet			1 966 070 175	394 125 535	2 360 195 710

XI. VYHODNOTENIE ŠPECIFICKÝCH POŽIADAVIEK ROZSAHU HODNOTENIA A PRIPOMIENOK DORUČENÝCH K OZNÁMENIU O STRATEGICKOM DOKUMENTE

MPSVR SR v spolupráci s MŽP SR určilo dňa 30.1.2014 rozsah hodnotenia, podľa § 8 a § 17 ods. 5 zákona č. 24/2006 Z.z. v znení neskorších predpisov. Okrem všeobecných podmienok vyplývajúcich zo zákona určil špecifické podmienky, ktoré vyplynuli zo stanovísk a rokovania zainteresovaných strán. Zoznam špecifických podmienok a spôsob ich zohľadnenia v správe je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 16 Špecifické požiadavky rozsahu hodnotenia a spôsoby ich riešenia

Požiadavka	Spôsob riešenia
2.2.1. Uviesť základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia vrátane zdravia a jeho predpokladaný vývoj, ak by sa OP ĽZ nerealizoval	Popis je súčasťou kapitoly III.1
2.2.2. Posúdiť možný negatívny i pozitívny vplyv realizácie "tvrdých opatrení" navrhovaného OP ĽZ na územia Natura 2000 a ostatné územia chránené podľa osobitných predpisov (národná sústava chránených území, vodohospodársky chránené územia)	Vyhodnotenie na úrovni SEA je súčasťou kapitoly IV., s návrhom opatrení pre etapu realizácie - vzhľadom k tomu, že OP ĽZ nedefinuje konkrétne projekty, ktoré by mali byť realizované v chránených územiach, bude potrebné v následných etapách postupovať individuálne, hodnotením jednotlivých projektov.
2.2.3. Podrobnejšie rozpracovať opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu identifikovaných vplyvov OP ĽZ na životné prostredie	Opatrenia sú rozpracované v kapitole V.
2.2.4. Pri príprave správy o hodnotení strategického dokumentu s celoštátnym dosahom zohľadniť všetky stanoviská, ktoré boli zaslané k oznámeniu	Doručené stanoviská k oznámeniu o strategickom dokumente neobsahovali žiadne požiadavky týkajúce sa správy o hodnotení.
2.2.5. Písomne vyhodnotiť všetky stanoviská k oznámeniu o strategickom dokumente a v samostatnej kapitole zhodnotiť splnenie jednotlivých bodov tohto rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu pre strategický dokument s celoštátnym dosahom	Doručené stanoviská k oznámeniu o strategickom dokumente neobsahovali žiadne požiadavky týkajúce sa správy o hodnotení. Vyhodnotenie splnenia bodov rozsahu hodnotenia je predmetom tejto kapitoly.